

קובץ גליונות

פרשת תזריע-מצורע

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

- דברי שי"ח
- כל משאלותיך
- נשיה בחוקיך
- דרכי החיזוק
- פניני השוקי חמד
- שיעור חומש
- תורת ראשי הישיבות
- מים חיים
- שאל אביך ויגדך
- דובב שפתים
- דברי אמת
- נפשו גחלים תלהט
- פנינים משולחן רבינו
- שלמים מציון
- יהי ראובן
- זכור זאת ליעקב

הגאון הגדול רבי
שמואל איינשטיין
זצוק"ל

ראש ישיבת
פונוביז לצעירים

במלאת שנה
לפטירתו
כ"ג ניסן תשע"ז

זכות הלימוד בקובץ
לעילוי נשמת

הרבנית הצדקנית מרת יוכבד הלוי ע"ה
בת הרה"ח ר' משה יהושע העשיל ז"ל
אשת הרב משה הלוי שליט"א
מנהל ת"ת תשב"ר
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ו
תנצב"ה

ניתן לשלם גם במכשירי
'קהילות' ו'נדרים פלוס'
ע"ש קובץ גליונות

לעילוי נשמת
מרת שרה בת
ר' מרדכי ע"ה באואר
נלב"ע כ"ח ניסן תשע"ו
תנצב"ה

מוקד מידע בעניני חמץ שעבר עליו הפסח
שע"י "בתי ההוראה בני ברק"
בנשיאות מרן פוסק הדור הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א
טלפון: 072-318-7778
קוד הייצור של אחר הפסח הוא החל מ: 098-8

איגוד ישיבות בין הזמנים
זכנו
שע"י קהילות הקודש בארץ ישראל
לחיוזק לימוד התורה בימי בין הזמנים ולהשתתפות בהגדרה חייג:
0722-45-666

לזכות ולהצלחת הבחור
יצחק זאב ב"ר מרדכי
לרגל הכנסו לעול
תורה ומצוות
כ"ו ניסן תשע"ח

בקשה
לצורך הוצאת ספר זכרון למרן רבנו רבן של ישראל הגרא"ל שטינמן
זצוק"ל שאמור לצאת אי"ה במהלך השנה (באישור הרבנים הגאונים בני
רבנו). אנו פונים למי שיש בידו מכתבים מרבנו בענינים שונים בהלכה
ובחיזוק וכדו'. שישלח לנו צילום או העתך מכך. וכן מי שיוודע על כאלו
שיש תח"י מכתבים, נשמח אם יוכל להודיע לנו. וזכותו של רבנו תעמוד
לו בזה ובבא.
טל': 0527680034, מייל: okmail.co.il@0527680034
פקס, 072-2164414, ת"ד 5397 ירושלים

לעילוי נשמת
הבה"ח אליהו סטפנסקי ז"ל
בן הגאון רבי יעקב שליט"א
נלב"ע ג' אייר תשע"ד
תנצב"ה

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם
ובכל עניני הקובץ ניתן לפנות
למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.ilvonot@gmail.com

ניתן לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"נדרים פלוס"
בבתי הכנסת,
יש לחצוץ על לחצן 'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
או בטלפון:
נדרים פלוס
486 03-7630585 שלוחה-
קהילות
4311 073-2757000 שלוחה-
או בהעברה לבנק מרכנתיל-17
סניף: 745
מס' חשבון: 45458

לקבלת הקובץ במייל
ניתן לשלוח בקשה
למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@googlegroups.com

יו"ל בסיוע:
יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א
הקדישו ע"ג הקובץ את יקיריכם באחת משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה

כ"ט ניסן	תזריע מצורע	י"ב סיון	נשא	כ"ד תמוז	פנחס
ו' אייר	אחרי מות קדושים	י"ט סיון	בהעלותך	ב' אב	מטות מסעי
י"ג אייר	אמור	כ"ו סיון	שלח	ט' אב	דברים
כ' אייר	בהר	ג' תמוז	קרח	ז' אלול	שופטים
כ"ז אייר	בחוקותי	י' תמוז	חוקת	י"ד אלול	כי תצא
ה' סיון	במדבר - שבועות	י"ז תמוז	בלק	כ"א אב	כי תבא

גיליון מס' 273 פרשת תזריע מצורע
תשע"ח שנה שישי

גיליון זה יו"ל לעילוי נשמת
האשה מרת מלכה מוחלע"ה
בת הרב מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא זצ"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו, תנצב"ה
הונצח ע"י בנה ידידינו החשוב
הר"ר מרדכי זיסקינד הגר

דברי שי"ח

ממך שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

על הפרשה

טומאת נגעים בזמן הזה

האחרונים ז"ל דנו מדוע אין טומאת נגעים בזה"ז (עי' "תפארת ישראל" בהקדמתו לנגעים שכתב ששאל את הגר"א בזה), ואמר לי רבינו שליט"א כי יש במדרש לקח טוב (פ' תזריע) שמשחרב ביהמ"ק אין טומאת נגעים.
שאלה: יתכן גם שאין היום בקי, כי יש כל כך הרבה פלוגות בדיני נגעים, אך יתכן שאינו בקי פירשו שאינו יודע, אבל אם יודע הכל ורק שיש מחלוקת זה לא נחשב אינו בקי, כי הגביר בקי, ועוד דע"פ במה שיועד ושם אין מחלוקת אפשר שנחשב לבקי.
תשובה: העיקר במראות נגעים שצריך לידע אותם, בתוספתא (נגעים פ"א ה"א) איתא: "עד שיהא בקי בהן ובשמותיהן", במראות צריך שיהיה בקי גמור, אבל בדברים אחרים כשיש לו ספק בדין - כגון אם מצורע מותר באשתו, שזה ספק בהלכה, זה לא נחשב שאינו בקי, אבל במראות צריך בקי גמור.
שאלה: גאון אחד שאל כיצד יעשו עבודה כשיבנה ביהמ"ק בב"א, הרי יש כ"כ הרבה פלוגות, בגמרא ובראשונים...
תשובה: יתאספו חכמי ישראל ויכריעו על פי רוב הראשונים. ואף שאין בל"ד יכול לבטל דברי בל"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, זהו רק "לבטל", אבל "להכריע" אפשר שיכולים.
וסיפר רבינו שליט"א: בישיבת לומז'א בפתח תקוה היה מגיע יהודי ישיש, שהכיר עוד מוילנא את ר' שאול קצנלבויגן זצ"ל, סבו של החזו"א. פ"א שאל אותי על מה שאמרו במסכת עבודה זרה (דף ל"ט ע"א): אתאי לקמיה דרב מתנא לא הוה בידה, אתאי לקמיה דרב יהודה מהגרוניא אמר לי וכו'. ולכאורה, לשם מה מספרת הגמרא שרב מתנא לא ידע, וכי לשוה"ר באים לומר כאן, ח"ו? והשבתי לו במשל, יש לי שאלה בדיני יעלה ויבוא ושאלתי מהחזו"א וענה לי שאינו יודע, לכאורה לא נוסף לי בזה כלום כי גם קודם לא ידעתי, אבל האמת היא שכן נוסף לי, מקודם לא ידעתי כלל, ואילו עתה יודע אני שזה ספק וכי יש בזה שני צדדים!
ובאמת שדבר זה מבואר להדיא בתוספות (יומא דף מ"ז ע"ב ד"ה הדר פשטה), שהקשו התוס' דגם מעיקרא כי הוה מיבעי ליה ספק הוא, ותיצרו דמעיקרא מספקא, והדר פשטה דספק הוא, ע"ש. וגם בסוגיא דע"ז הנ"ל, רב מתנא היה סבור שזה ספק, ונתחדש שיש כאן שני צדדים!

בהזדמנות אחרת אמר רבינו שליט"א: נשאלתי במה שכתוב במדרש לקח טוב (פרשת מצורע) כי לאחר חורבן הבית אין טומאת צרעת, ותמוה מהגמרא בברכות (דף ה' ע"ב): א"ר יוחנן נגעים ובנים אינן יסורים של אהבה וכו' הא לך - בארץ ישראל אינן יסורים של אהבה כיון שנוהג בה טומאת צרעת, והרי ר' יוחנן הוא מרא דשמעתתא במדרש שם שבזמן הזה אין טומאת נגעים?
והשבתי שטעמו של ר' יוחנן אמר במדרש שם כיון שאין לנו כהן בקי, ובספר תנאים ואמוראים כתוב שר' יוחנן חי שלוש מאות שנה, א"כ נשאר הרבה קודם מהחורבן והוא היה בקי, ונמצא שיכול היה לראות נגעים.

(דרך שיחה)

עלי שי"ח

"אין עושים שהילדים לא ישכחו לספור ספירת העומר"

בחסידי ה' כי גברו עלינו, זכינו לחג המצות ומלכנו רבינו שליט"א בראשנו. ימי המועד עברו על כלל ישראל בכלל, ותלמידי רבינו בפרט בהרגשה נעלה בהקבלת פני רבו, עת עלו אלפי איש להתברך מפי רבינו בביתו, בזמני הקבלת הקהל בשעות הערב. ובמעמד שהיה בירושלים שבאו לקבל פניו.

למחרת הביקור, סיפר רבינו כי את תפילת ערבית הוא התפלל ברחבת הכותל המערבי ויש שטוענים כי לכתחילה אין כדאי להתפלל שם היות ואינו מקורה, ונחשב כמו שדה שאין להתפלל בשדה, 'אבל בודאי שמותר כי יש לו דין של בית כנסת, היות ורבים קביעי שם ומתפללים שם כסדר'. סיים רבינו.

בימים אלו עלה על שולחנו של רבינו שאלה מעשית מאוד הנוגע למי שיש לו ילדים קטנים בביתו. הנה כידוע, מדין חינוך מחנכים הקטנים לעשיית המצות, ובכלל זה מלמדים אותו לספור ספירת העומר. השאלה: ידוע שמי שיום אחד לא ספר, למחרת סופר בלי ברכה, משום שהפסיד את רצף הימים, ויש לעיין מה יעשה מי שכנו הקטן לא ספר יום אחד, האם למחרת יכול לספר בברכה מדין חינוך או שלא.

רבינו הורה בזה נחרצות: יספור בלי ברכה, היות וגם כשיגדיל הרי אם ישכח יום אחד יספור למחרת בלי ברכה, ממילא כך צריך לחנכו. והוסיף עוד מעשה בלתי ידוע: אצלנו, חנכו גם את הבנות לספור בברכה, ואבא מרן זצ"ל היה דואג כל יום שלא ישכחו לברך, והיה מניח פתק על מקום שבודאי יראו קודם השינה.

איפה יש מקום שבודאי יראו?

הוא היה מניח פתק על המראה או על המיטה של הבת, בזה הם ודאי יתקלו במהלך הערב... ואכן הם לא שכחו ובירכו כל ערב.

בברכת ק"ל ברי"א

עובד 180

יחזקאל 6107

על הדף

בענין הרגיל בזיתים

הוריות ל"ג ב' ת"ר חמשה דברים משכחים את הלימוד וכו' והרגיל בזיתים וכו' חמשה דברים משיבים את הלימוד וכו' והרגיל בשמן זית וכו' מסייע ליה לרבי יוחנן דא"ר יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה. והנה דבר ברור דדוקא ברגיל יש קפידא משא"כ באוכל לפרקים וכל' הגמ' הרגיל בזיתים ומה"ט מצינו בהרבה מקומות בש"ס שאכלו זיתים (עי' ברכות ל"ח ב' יבמות ט"ו ב' יר' רפ"ו דברכות ועוד). ושיעור רגיל אפשר ללמוד מהא דברכות מ' א' הרגיל בעדשים א' לל' יום כו' הרגיל בחרדל א' לל' יום משמע דאחת לל' יום אחת מקרי רגיל לענין אכילה אבל יותר מל' יום לא מצינו דמקרי רגיל ועי' שבת ק"י א' והוא דלא רגיל בי' מ' יום. והנה בהגהה מח"א בסוף ספר שמירת הנפש הביא שיש אנשים שרגילין לאכול זיתים ביחד עם שמן זית ואומרים דהא אמרי' דהזית משכח תלמוד של ע' שנה ושמן זית משיב תלמוד של ע' שנה א"כ יצא זה בזה ואינו מזיק, ואינו נראה לעז"ד דפשיטא דאין כל האדם שוין ומי שמוחו וזכרונו וכשרונו חזקים בודאי הדברים הטובים לזכרון ויעילוהו הרבה והדברים המזיקין לא יזיקוהו כ"כ וליהפך מי שמוחו וזכרונו חלשים הדברים המזיקים יזיקוהו הרבה והמועילים לא יועילוהו רק קצת לפי ערך זכרונו וא"כ אפשר שהזיתים יזיקו הרבה יותר ממה שהשמן יועיל.

(שי"ח השדה ח"א ספר זכרון ח"ב אות י"א)

מעניני הפרשה - פרשת תזריע

וביום השמיני ימול בשר ערלתו

נכנס אברך (הרב בורר שי"ח) וביקש ברכה לבני ביתו. אמר לי רבנו: עמו למדתי הרבה. כי אביו נתן סנדק לכולם, ולא היה לו עוד למי לתת ורבי בינוש פינקל אמר לו שיתן לי, וזה היה הסנדק הראשון שלי. ולימים, אביו בא וביקש שכיון שאני הסנדק שאלמד עמו, וזו סענת. ולמדתי עמו. שאלתי, מה טעם שרבנו מוסר כוחותיו כל כך לסנדקאות, מאי כולי האי? זה מכפר על כל עונותיו. החזירא היה נוסע גם לסוף ארץ ישראל, לא בשנים אחרונות.

המשיך רבנו לפתע וסיפר, היה ברית והמוהל אחד וסברתי כי הגיעה שקיעת החמה. ואמר אבי הבן כי לדעת הרב עובדיה עדיין נחשב לפני שקיעת החמה, אמרתי לו א"כ שהרב עובדיה יהיה הסנדק. והנה, היהודי שהגיענו בדרך בחזרה, שאלני מנא לי שהילד פסול [כי הוא ידע כן] והיה זה לפלא. אם רבנו ידע שהילד פסול, האם לא יקח סנדק? מה הילד אשם. אבל במעשה הנ"ל כנראה לא הגיע לילד או לאביו סנדקאות זו. שמעתי פלוגי שואל: רבנו הסנדק הכי הרבה בעולם ואין לרבנו אפילו דירה משלו? שאלו את אבא: הרב משמש כל כך הרבה בסנדקאות והיכן העשירות?! והשיב, ספרי קהילות יעקב זו עשירות, פירוש עשירות ברוחניות. [אמרתי לרבנו, אני שמעתי כי הוא אמר שהעשירות היא בנו היחיד, וגם בנותיו וחתניו גדולי התורה. לא שמעתי מזה].

האם למי שמרגיש את הרוחניות נותנים עשירות? ואדם אחר שהעשירות הגשמית חשובה אצלו יותר, יקבל עשירות בכסף? מי אינו מרגיש עשירות ברוחניות, אלא אם כן הוא משוגע, ולגבי משוגעים ברכת סנדק לא מגיע להם כלל.

שאלתי, האם יש מקור לכך שסנדק יש לו כח מיוחד לברך, כך אומרים אנשים? לי לא ידוע דבר כזה. התכבדתי בסנדקאות. ושמעתי פעם מפי רבנו ששייך לחשוב (בשם היחיד"א) על ג' דברים א' שיהיה צדיק, ב' שישמור בריתו, ג' שיתוסף בו נשמה קדושה, ורבנו אמר כי הוא מוסיף שיהיה לו אריכות ימים ושנים. ע"כ. מתי לחשוב את זה לפני החיתוך או אחרי, או בשעת החיתוך? אין נפק"מ ואפשר בג' הזמנים הללו. ובסנדקאות יש עשירות כמבואר ברמ"א יר"ד רס"ה סי"א.

אמרתי לרבנו. שאלתי את מרן הגרא"ל מי היה הסנדק שלו, והשיב המוהל שלי (ונקב בשמו) היה צדיק גדול. ע"כ. האם גם מוהל צדיק גדול משפיע על התינוק? כן.

הסנדק שלי היה אבא זצ"ל, כי לא רצה שחלילה תהיה עגמת נפש למשתתפים, כי היו שם כמה תלמידי חכמים וכאשר לא יתן להם אלא רק לאחד מהם יכול להיות צער. היו: א' הרב דפינסק - ר"א וולקין. ב' רבי שמואל ויטנרוב. ג' התורה תמימה. ד' אדמ"ר פלוני וכולם ור"ח ורבנים מובהקים, לכן לקח לעצמו.

ספרתי לרבנו שכעת נפטר הרב... והוא דואג לכעשרת אלפי בריתות ברחבי העולם והגיע עד קובה. בכל ברית בא אליהו הנביא. האם בהלוויות היום ילווהו אליהו? מסתבר שילווהו עד כסא הכבוד. מה השכר שיש על כך שדאג לקיום מצוות מילה, האם שכר מיוחד? כן, ושם הוא כבר יראה מה הוא השכר. הוא היה גם בעל חסד עצום עם חולים ולמרות שנחלה, אמר זמן קצר לפני הסתלקותו כי אין לו קושיות ושאלות על ה'. אין אפשרות לדעת חשבונות שמים עם דורות קודמין. ויש מאמר החכם: אשרי מי שהשלים שנותיו במהרה. א.ה. "מאמר החכם" הוא - מבחר פנינים - שבוחר מאמרים מכל מיני חכמים.

לפרשת מצורע

בעניני לשון הרע

שיכון דף ט"ו א': אר"י יוחנן על שבעה דברים נעשים באין: על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבעות שאן, ועל גילוי עריות, ועל נזות הרוח, ועל המל, ועל צרות העין. על לשון הרע, דכתיב: מלשני בפתח רעהו אותו אנצמית.

שאלות שונות מכריעות וגורליות בעניני הלשנה הכרחית, מתי מותר להלשין.

עבר עבירת תנועה, והמסמרה מבקשת עדות, ויודע שיפסקו שלא על פי דין תורה - קנס או בית סוהר, מה יעשה? צריך להעיד כדי שלא ישנה הדבר שוב ובשם חמ"י [שליט"א] אמרו כאן בארץ ישראל דינא דמלכותא דינא, אבל לגבי חוקי תנועה - שגם בית דין היה מחוקק להם חוקים, יש משום דינא דמלכותא דינא. (א.ה. כבר מילתנו אמורה בהקדמה, כי אין כאן פסקי הלכות, ויש צורך בשאלת חכם בכל מקרה).

פקח מהעיריה שתפקידו לדווח על בניה לא חוקית, והנה רואה בניה לא חוקית בבית הכנסת, האם ידווח? גם לא בבית הכנסת, אינו צריך לדווח לעירייה. אבל, לגבי התושב עצמו הבונה לא חוקי, שיידיע כי נבדד מלן בניה לא חוקית זה ממש מה שאמרו שלא יגנוב המכס, כי אם יתפשו יחרסו אחר כך את הכל.

עש"ק ויחי י"ב טבת תשס"ח, מכתב שאלה. בישיבה פלונית יש איסור מוחלט על החזקת פלאפונים כדבר חמור מאד. הנהלת הישיבה יודעת שיש מועטים המחזיקים פלאפון, ועתה מאיימת על בחור היודע, שיספר למי יש פלאפון, וכשיספר, הבחור שיש לו ישלח מהישיבה, כיצד דעת התורה בזה, האם הבחור חייב לומר? זה דבר עוולה שבחור מחזיק פלאפון, אבל הוא אינו צריך לספר ואינו חייב לספר אף אם הבחור המחזיק עושה עוולה. הוסיף רבנו מעניין לעניין: פ"א היה בסמינר וולף אצל הצדיק ר"א וולף וצ"ל שאסר לבת להעתיק למבחן, ובת אחת ביקשה מבתי שתעתיק ממנה, והיא הסכימה והבת המעתיקה נתפסה וזה היה חמור מאד אצל הרב וולף. שלחתי לו פתקא שהבת המעתיקה אכן עושה עוולה אבל בתי אם ביקשו ממנה זו מצוה לעזור לה, ושפיר עשתה שהסכימה, אבל כמובן שאתה המנהל תוכיח כמוסל עליך. א.ה. ראה עוד לעיל בפרשת ויקרא לגבי ילד שעשה דבר רע בכיתה, שדעת רבנו שאין להנהלה לאלץ את הילדים היודעים לספר מי העושה, כי זה מחנך אותם להלשנה.

בענין להעתיק תשובות מבחינות שעושים בישיבה. שאלתי את אבא את פי רבנו - מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א ואמר שזה איסור גמור ולא יעזו אף אחד לעשות כדבר הזה בשום אופן. ועי' בעה"ח יום ד' לסדר שמיני כ"ב אד"ב תשס"ג אליהו מ' / נ.ב. הנ"ל היה לעיני מרן שליט"א ואמר: בודאי אמת. אמר לי רבנו. החזירא דיבר פעם על איזה ספר של מחבר אחד וביטל את הספר בתנועת ביטול בידיו, ואמר לי ביקורת על סגנון הספר בו מדפיס המחבר כל רעיון ודבר גם אם הוא רחוק מהשכל ומשונה, וממלא בספריו מאות ואלפים קטעים כאלו בדברי תורה, ותמה: וכי כל דבר מדפיסים. אין לכך טעם וריח. אח"כ הזדמן לי לדבר עם אבא זצ"ל על כך, ואמרתי לו את הדברים שאמר החזירא. ואבא השיב: מדוע לך שתדבר לשון הרע. אמרתי לו הרי החזון איש אמר לי כך, ענה אבא ואמר: זה היה בחייו של האיש ההוא, והיו צריכים לדעת מי הוא, אבל עתה שהוא כבר נפטר זה כבר דיבור בלא תועלת וממילא זה בכלל לשון הרע. ואמר רבנו עוד. בשעתו, היה עסק וצער גדול עם חתנו של תלמיד חכם כאן מבני ברוך, שציער את אשתו ולא רצה לתת גט, ואבא מאד הקפיד עליו. ובסוף הוא נתן גט. והנה, לאחר זמן באו להתעניין אצל אבא אודותיו, ואבא אמר שהוא אבדך טוב. שאלתי את אבא? הרי כל כך כעסת והקפדת עליו? הוא ענה לי: אז היה מחלוקת ובזמן מחלוקת אדם לא עם עצמו, אבל זה לא הוא (בשעת המחלוקת הוא היה גרוע ממה שהוא באמת).

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיה בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ** שליט"א
גליון מס' 196 • תזריע מצורע תשע"ח

אחד לעולה ואחד לחטאת (יב, ח)

"לא הקדימה הכתוב אלא למקראה אבל להקרבה חטאת קודם לעולה כך שנינו בזבחים" (רש"י)

צריך להבין, אם על פי דין יש להקדים חטאת לעולה מדוע הפכה התורה סדר זה?

היה הגה"צ רבי חזקיהו אליעזר קאהן זצ"ל משגיח ישיבת גייטסהד אומר: בזה נרמז הדרך הרצויה בעבודת השי"ת.

קרבת העולה מסמל את המטרה הסופית של בקשת השלימות האמיתית בהיותה מוקרבת כולה להשם, ואילו החטאת מצביעה על האמצעי והדרך להשגת המטרה, שכן אופן הביצוע המעשי של השאיפה לגדול צריכה להעשות בשלבים מדרגה אחר מדרגה, ראשית יש להתחיל בסור מרע ורק אחר כך להמשיך בעשה טוב ומכיון שהחטאת באה לכפר עוונות הרי היא בבחינת סור מרע, לכן יש להקדים ולפתוח בה למעשה ורק אחריה להקריב את העולה.

אלא שאז עלול להיות שהמתחיל בסור מרע יסתפק בכך ולא ימשיך הלאה אל המטרה הסופית והמושלמת ולעולם לא יגיע אל מדרגת העולה, לכן צריך לקרוא את ענין העולה בתחילה, כדי שישים אל לבו שתכלית ומגמת הכל היא הקרבת העולה, היינו לשאוף ולבקש את השלימות והדבקות בבורא עולם. (נחלת אליעזר בהשמוטות)

*

הגאון החזו"א זצ"ל היה הולך מדי יום ביומו לבקר את אמו ולקיים מצוות כבוד אם בהידור. היו שנים שהדבר היה קשה לו מאד מחמת חולשתו ומרחק ההליכה, אולם הוא היה מתאמץ והולך. סיפר הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א שלפעמים היה החזו"א אומר לו: ללכת עד אליה לא נראה שיש לי את הכוחות, אבל הבה נצא ונתחיל, כך הלך עוד רחוב ועוד קטע רחוב עד שהגיע. בסוף אמר לו החזו"א: ראית, התחלנו, עוד מעט ועוד מעט, כך הגענו. (לתתך עליון)

ורחץ במים וטהר (יד, יח)

רחיצת גופו לכבוד שבת

גרסינן במסכת שבת (כ"ה:): אמר רב נחמן בר אבא אמר רב הדלקת נר בשבת חובה רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית רשות ואני אומר מצוה. מאי מצוה דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אילעאי ערב שבת מביאים לו עריבה מליאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינים המצויצים ודומה למלאך ה'. עוד שם בגמ' ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה מאי נשיתי טובה אמר רב ירמיה זו בית המרחץ, ר' יוחנן אמר זו רחיצת ידים ורגלים בחמין.

ובטור כתב וז"ל, מצוה על כל אדם שירחץ בערב שבת לכבוד שבת ואם אי אפשר לו לרחוץ כל גופו ירחץ פניו ידיו ורגליו בחמין. והביא הביה"ל (סי' ר"ס סעיף א' ד"ה כל גופו) קושיית הא"ר דהיאך לא היה מקיים ר' יהודה בר אילעאי מצוות רחיצת כל גופו לכבוד שבת, וכתב הביה"ל דאם לא השיג מים חמים רק מועטים מוטב שירחץ בהם פניו ידיו ורגליו דהוא מבואר בגמ' להדיא.

ונראה דאף לדעת הטור רחיצת כל גופו לכבוד שבת הוא רק בכלל שאר ההכנות לשבת, ולכן כשאי אפשר לרחוץ כל גופו יקיים את עיקר דין רחיצה שחייבו חכמים שהוא פניו ידיו ורגליו.

עוד כתב בשו"ע שם שמצוה לחוף הראש בערב שבת.

כתב המ"ב (סק"ה) דרחיצה בערב שבת דוקא אבל לא ביום ה' דלא מיקרא יקרא דשבת אא"כ אי אפשר לו לרחוץ בערב שבת אז כל כמה דמיקרב לשבת טפי מעלי, עכת"ד. ולפי"ז ה"ה שאין לרחוץ בליל שישי דבעינן רחיצה סמוך לשבת. ומ"מ "בערב שבת" משמע דאף מהבוקר שפיר דמי שכל שהוא ערב שבת מיקרי סמוך לשבת.

טבילה במקוה כשהמים חמים הוי רחיצה לכבוד שבת.

ההולכים בערב שבת לים או לבריכה מ"מ יש להם לרחוץ בחמין לכבוד שבת.

רחיצת ידיו ורגליו

רחיצת ידיו, נראה שצריך לרחוץ עד המרפק [וה"ה לקולא שבתשעת הימים מותר לרחוץ ידיו ורגליו עד המרפק].

רחיצת רגליו היה נראה לומר שהוא עד הברך, ובמ"ב (שם סק"ד) כתב דבמקומות שאין דרך ללכת שם יחף אפשר שאין צריך ליזהר לרחוץ רגליו עיי"ש. והיינו כיון שאין רגליו מגולים אין הם מתלכלכים ואף אם מתלכלכים מזיעה וכדו' אין זה שונה משאר הגוף שאינו נקי שאם א"ל לו לרחוץ טפי מפניו ידיו ורגליו שפיר דמי, ולפ"ז אף במקומות שהולכים יחף סגי לרחוץ רק כפות הרגלים ולא עד הברך, מ"מ י"ל שאם הדרך לרחוץ עד הברך יש לרחוץ עד הברך ואפשר שגם מתלכלך עד הברך.

ובדיני הנהגת האדם בבוקר כתב המ"ב (סימן ד' סק"ב) אמרינן בגמ' רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו [בקומו בבוקר] בכל יום משום כבוד קונו. והוסיף המ"ב מהפמ"ג דבמדינתנו שאין אנו הולכים יחפים אין צריך לרחוץ רגליו שחרית, עכת"ד. והנה אי נימא דגדר רחיצה לכבוד שבת שווה לרחיצה כל יום משום כבוד קונו א"כ יוצא שבשחרית צריך לרחוץ ידיו עד המרפק והרי אין נוהגים כך, ושמא לא דמי להתם.

רחיצה בערב שבת היא דוקא בחמין, ורחיצה בכל יום סגי אפילו בצונן. וכן יש לחפוף שערות ראשו לכבוד שבת.

כתב המ"ב (סימן ב' סק"ז) כשהוא רוחץ וסך ימין תחילה, ואם סך כל גופו ראש תחילה מפני שהוא מלך על כל האיברים. (חוט שני)

רחיצה בסבון קודם התפילה

אף ההולך לטבול קודם התפילה אסור לו להתרחץ יותר ממה שצריך לטבילה ולכן אין להתרחץ בסבון קודם התפילה אפילו שע"י זה יצטרך להתרחץ עוד פעם לאחר התפילה וזה יגרום לו ביטול תורה. אולם אם ע"י הרחיצה בסבון יתפלל יותר טוב מותר לו להתרחץ אף בסבון קודם התפילה.

דקדוק בקריאת התורה

א. בפרשת תזריע (יג, לח) כתיב, ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות בהרות לבנות. עוד כתיב שם (שם לט), וראה הכהן והנה בעור בשרם בהרות כהות לבנות וגו'.

ומעשה בבעל קורא שקרא והנה בעור בשרם בהרות – כהות לבנות. ומחמת שטעה בטעם של בהרות חזר על תיבת בהרות, והוה כקרא בעור בשרם בהרות בהרות כהות וכו', ובתחילת הפרשה שם נזכר בהרות בהרות לבנות, וכאן לא נזכר ב' פעמים תיבת בהרות, ואפשר שיש כאן איזה שינוי מן הכתוב, ולפי"ז יש להורות שיש לו לחזור. [א"ה: צ"ע אם הוא מחמת ספק או דחייב].

ב. בפרשת מצורע (ט"ו, כ"ה) כתיב, ואשה כי יזוב זוב דמה וגו' או כי תזוב על נדתה כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה טמאה היא. וקרא כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה, תהיה טמאה, והחזירוהו וקרא תהיה טמאה היא. והנה באופן כללי משמעות הפסוק לא נשתנה, אמנם פירוש תיבת 'תהיה' נשתנה, וצ"ע אי מקרי שינוי משמעות.

וצ"ע אם שייך לומר שכיון שתיקן עצמו בתוך כדי דיבור הוה כמוחק תיבות תהיה טמאה שאמר, וכיון שקרא התהיה בטפחא דמורה דקאי אדלעיל סגי.

ובנזכר לאחר סיום הקריאה אין חוזרין כה"ג, וצ"ע.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מז"ר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

מילה בשמיני לנולד בניתוח קיסרי

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (ויג).

שאלה: הנולד בניתוח קיסרי, האם חל עליו מצות מילה ביום השמיני?

תשובה: מבואר בשבת (דף קל"ה ע"א) אמר רבי אסי כל שאין אמו טמאה לידה אין נימול לשמונה, אמר ליה אבי דורות הראשונים יוכיחו שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה, אמר ליה נתנה תורה ונתחדשה הלכה. ומקשה הגמרא (שם ע"ב) והא איתמר יוצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא ורב חייה בר רב, חד אמר מחללין עליו את השבת, וחד אמר אין מחללין, עד כאן לא פליגי אלא לחלל עליו את השבת, אבל לשמונה ודאי מהלינן ליה? ומתרצת הגמרא, הא בהא תליא.

ובהמשך הגמרא (שם ע"ב) מביאה בזה הגמרא מחלוקת תנאים, דתנא קמא סבר אף על גב דאין אמו טמאה לידה נימול לשמונה, ורבי חמא סבר כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה.

ולצד שאינו נימול לשמונה, כתב רש"י שנימול מיד, ואין צריך להמתין לשמונה, וכתב בחתם סופר שכן הוא בכל המפרשים ופוסקים מפורסמים. ומ"ש רש"י בחומש (בראשית יז יג) ללמדך שיש יליד בית נמול לאחר שמונה ימים, כתב המהרש"א שהוא טעות סופר וצריך לומר לאחד. ומה אעשה דבשאלות דר' אחאי סוף פ' לך איתא כמה פעמים נימול אחר שמונה, משמע שכן הי' גרסתו בש"ס דעכ"פ צריך להמתין ח' ימים, ושוב אין בו חילוק בין ח' לט', אבל מחוסר זמן אינו נימול, וכן הוא בדין דלא גרע אדם מבהמה דכתיב מיום השמיני והלאה ירצה, כמו שכתב הט"ז (ויד' סימן רסה ס"ק יג).

להלכה: כתב בבית יוסף (ויד' סימן רסב) ח"ל: כתב הר"ן (שם נד' ד"ה ולענין) שה"ר יונה פסק כרב אסי [שאינו צריך לימול לשמונה, ולשיטת רוב הפוסקים אפשר למולו מיד, ולשיטת החת"ס רק מיום השמיני], ואחרים פוסקים דלא כוותיה אלא כתנא קמא [שנימול לשמונה], והר"ף (נד ע"א וע"ב) לא הכריע הלכה כדברי מי, משמע דמספקא ליה מילתא, הילכך מטילין אותו לחומרא דנימול לשמונה, ואין מחללין עליו את השבת, וכן דעת בעל הלכות גדולות, ובעל המאור, וכן דעת הרא"ש ז"ל (סימן ו) וכן פסק הרמב"ם. [עני' חידושי הגר"ח מילה א-ג].

את מי למול קודם את הנולד בניתוח קיסרי, או את הנולד בלידה רגילה

ולכאורה כיון שהנולד כדרכו הוא ודאי זמנו ביום השמיני, והנולד בניתוח קיסרי הוא ספק זמנו, אולי יש למול את הנולד בלידה רגילה קודם. וכמו שכתב הפתחי תשובה (ויד' סימן רסה סק"ט) בשם תשובת ברית אברהם (חלק אריח סימן יד) ותשובת יד אליהו (סימן מא) על דבר שתי מילות ביום א' ואחת מהם שלא בזמנה, צריכים מקודם למול המילה שבזמנה, דחביבה מצוה בשעתה. אך מאידך בשו"ת דבר אברהם (ח"א סימן לג) האריך לדחות את דבריהם, ומסיק שיש להקדים את המילה שלא

בזמנה, מכיון שהתינוק שעבר זמנו עובר כל רגע ורגע על מצוות עשה, משא"כ התינוק שזמנו היום, לא עובר שום עבירה אם נימול יותר מאוחר ביום השמיני, עיין שם.

לאור זאת יש מקום להקדים את זה שנולד ראשון, ממה נפשך, לצד שהנולד בניתוח קיסרי יש מצוה למולו ביום השמיני, הרי הוא קודם, כמו כל שני תינוקות שנולדו בלידה רגילה, שהנולד קודם, מלין אותו ראשון, ואם אין צריך למולו ביום השמיני, אלא אפשר למולו כבר מהיום הראשון, אם כן הוא קודם, כיון שכבר נתחייב במצות מילה, קודם שנתחייב הנולד בלידה רגילה, אלא שעדיין יש לדון בזה, שלצד הזה הרי ביום השמיני הוא מילה שלא בזמנה, ולשיטת הברית אברהם מילה בזמנה קודמת, וגם לשיטת החתם סופר שסובר שכל מילת הנולד בניתוח קיסרי ביום השמיני אין מצוותו ביום השמיני דווקא כמו הנולד בלידה רגילה שמצוותו ביום השמיני, אולי הוא קודם, מכל מקום יש לצרף את שיטת הדבר אברהם שמילה שלא בזמנה קודמת, ועוד שכיון שלמעשה אנו פוסקים שצריך למולו ביום השמיני, הרי זה גם שעתה, וגם על זה נאמר חביבה מצוה בשעתה. (ע"ע חשוקי חמד יבמות עא ע"ב).

היכן יהיה ילד שאביו מקולקל בתאוות, ואמו מקולקלת בדעות

איש צרוע הוא טמא הוא טמא וטמאנו הפהן בראשו נגעו (ויג-מד).

שאלה: ילד שהוריו גרושים והוא צריך להיות או אצל אמו, או אצל אביו ואין אפשרות אחרת, ואמו מקולקלת בדעות, ואביו מקולקל בתאוות, אצל מי יותר גרוע להיות אצל אמו או אצל אביו?

תשובה: היותר גרוע הוא להיות אצל זה שמקולקל בדעות. ששאני מינות דמשכא. וכך כתב העמק דבר (ויקרא יג מד) ח"ל: ידוע דצרעת באה על חטא, אבל אינו דומה סיבת חטא צרעת הגוף, לצרעת הראש, דצרעת הגוף באה על חטא התאוה המחטיא את הבשר, וצרעת הראש באה על חטא דעות משובשות, ואמר כי אע"ג דסימני קרחת וגבחת הוא "כמראה צרעת עור בשר", מכל מקום אות הוא שבא על עוונות שבראש, ונ"מ הוא להיזהר ממנו יותר, דמי שיש לו דעות משובשות מחטיא אחרים שמתרועעים עמו, יותר מבעלי תאוה, עכ"ל. (חשי"ח שבויעות ה ע"ב).

דם שספק אולי נפל לסיר חלב ואין בחלב שום רושם אדמימות

וראה הפהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפפה שער לבן (ויג-ז).

שאלה: דם שנצטבר בתוך כלי, ונשפך לאחד משני סירים, אחד ריק [ולא נמצא לפנינו] ואחד עם חלב. ולא ידוע להיכן הדם נפל, האם לסיר הריק, או שמא לתוך החלב נפל. ואין כל רושם של אדמומית בחלב, האם

אפשר להוכיח מכך שהדם לא נפל לחלב?
תשובה: יש להוכיח דיתכן שנפל דם לתוך חלב. ולא יהי' ניכר. דנאמר במסכת שבועות (דף ו ע"א) משל למה הדבר דומה לארבעה כוסות של חלב שנפל בהם טיפין של דם וכו'. שכולם מראות לובן הן, והיינו שאין בהם מראית דם אף שנפל לתוכם דם, כולם נשארו לבנים.

וכעין זה כתב בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא קמא ח"א תשובה קיח) שאפשר שיפול דם לחלב ואין זה ניכר, והוכיח גם מהשבועות הנ"ל, וגם מהמבואר במסכת חולין (דף פז ע"א ושו"ע יו"ד סימן כח סעיף יב) שדם שנתערב במים, חוזין אם יש בו מראה דם חייב לכסות, ואם לאו פטור, הרי חוזין דמשכחת לה שיהיה בו דם, ואע"פ כן לא יהיה בו מראה דם, אף דמייירי בפחות משישים, דביש בו שישים נגד הדם, בודאי בטל ולא בעי כיסוי. כדאמרין שם (דף פז ע"ב) בדם שנפל למים דקמא קמא בטיל. ומוכח דשייך ביה ביטול. ואם כן ודאי מים שנפל בו דם, אם היה במים שישים נגד הדם ודאי לא בעי כיסוי. ובע"כ באין בו שישים מייירי. ואעפ"כ משכחת לה שלא יהי' בו מראה דם, יעו"ש. על כל פנים חוזין דאפשר שיפול דם לתוך חלב או מים ואין בהם שישים כנגדו ולא יהיה ניכר. (חש"ח שבועות ו ע"א).

כיצד ינהג החוזר בתשובה על חטא לשה"ר והצרוץ אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוץ ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא (יג-מה).
שאלה: בעל תשובה הבא לכפר על עון לשון הרע, כיצד ינהג, כדי שהשו"ת יכפר עליו?

תשובה: נאמר בתורה (ויקרא יג מה) בגדיו יהיו פרומים [קרועים] וראשו יהיה פרוץ [מגודל שער], וכתב החפץ חיים (בשמירת הלשון ח"ב פרשת תזריע מצורע): ואפשר שהטעם הוא, שעיקר חטא לשון הרע בא מתוך גאוה שהוא מחשיב עצמו לאיש חשוב בין אנשים, לפיכך מלאו לבו לגנות את חברו, שאילו היה מכיר נגעי עצמו, לא היה מחפש מומי זולתו וראיה לכך שהמצורע בטהרתו צריך להביא עץ ארז ושני תולעת. ופרש"י אם נתגאה בארז ישפיל עצמו בתולעת ואזוב, ויתכפר לו, לפיכך אמרה תורה שבגדיו יהיו מקורעים וראשו יהיה מגודל כדי לנולד, שיהיה נראה לכל כבזוי, ולא יתגאה לבו לדבר בזולתו, עכ"ל.

ושמעתי רמז שלכן צריך המצורע לגלח את שערותיו, שעיקר חטא לשון הרע מגיע מקנאה, שחושב שחבירו עומד לו בדרכו, ולכן מדבר עליו להשפילו, ואילו היה יודע שאין כל אחד נוגע מהמוכן לחבירו, וכן שלכל אדם יש תפקיד בעולם הזה שאין אחר יכול למלאות זולתו, לא היה בא לדבר כלל על חבירו, ולכן מגלח שער, להראות לו שאפילו שהשערות נראות שוכבות זו על זו, מכל מקום לאחר הגילוח רואה שלכל אחד יש גומא משלו, וכדאמרין בבבא בתרא (דף טז ע"א) שאמר הקב"ה לאיוב הרבה נימין בראתי באדם, וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה, שלא יהו שתיים יונקות מגומא אחת, שאלמלי שתיים יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם. כך גם בבני אדם

שאע"פ שנראה כאילו האחר לוקח לך דבר השייך אליך, או שהוא חשוב קצת יותר ממך, מכל מקום לכל אחד יש את הגומא שלו שממנו הוא יונק, ואין אחר נוגע במוכן לחבירו כמלא נימא. ואם כן אולי יש גם על בעל תשובה לנהוג כך לא ללבוש בגדים מהודרים ולא להתייפות בתספורת נאה אלא אדרבה לגלח את שערות ראשו, וילבש בגדים צנועים וינהג כדרך הבזויים ויכופר לו. (חש"ח נדה סא ע"א).

האם מותר לרפאות צרעת באמצעות הקרנות ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור (יג-ד).

שאלה: בספר אילת השחר (על התורה, תורה, עמי' פד) הביא את המסופר בספר תולדות אדם שפעם אחת זרחה צרעת קטנה על הרגל של ר' זלמלע מוולוז'ין הרופא אמר שצריך לחתכה, והגר"ז אמר שיש לה מראה בהרת ולדעתי איסור לאו של קציצת בהרת נהוג גם בזה"ז, ע"ש, וכתב על כך האילת השחר שכנראה דסבר דאע"פ שאין בזמן הזה כהן הראוי לראות נגעים מכל מקום אסור לקצוץ בהרת.

ועוד ציין שם לדברי השאילת יעב"ץ (ח"א סימן קלח) שכתב דנגע שהוא בודאי מראה טמא, אין צריך שהכהן יטמאהו אלא מעצמו הוא טמא, וכתב על כך דדבריו מחודשים דבפשוטו אפי' נגע שבדאי טמא לא נטמא עד שיאמר לו הכהן שהוא טמא, ע"ש.

ויש להסתפק מה הדין כאשר יש לאדם נגע בזמן הזה, ולפי כל הסימנים יש לזה דין של נגע צרעת, הרופא אומר שהנגע הזה הוא ממאיר, האם מותר לרפאות את הנגע על ידי הקרנות הממיתות את הנגע [כשאין בזה חשש של פיקוח נפש אם לא יעשו כן], או שגם באופן זה יש חשש של קציצת בהרת?

תשובה: שאלתי שאלה זו את מרן בעל אילת השחר זצ"ל, והשיב לי, יתכן שאין איסור אלא בקציצה ולא בהקרנה.

ובמהרש"ם (ח"א סימן ר) כתב לדון דבזמן הזה לא שייך האיסור של קוצץ בהרת, כיון דאין לנו כהן מיוחד, וציון לחינוך (מצודה קעב) שכתב דמצות מצורע נהוג בכל זמן שיש חכם לראות הנגעים, וברמב"ם (פי' מטומאת צרעת) כתב דכל האיסור של קוצץ בהרת הוא בגלל שלא מראה אותו לכהן, אם כן בזמן הזה לא שייך איסור זה, ע"ש. ולדבריו בענינו בלאו הכי אין חשש, וכל דבריו אמורים לפי שיטת הגר"ז שיש איסור קוצץ אף בזמן הזה.

לסיכום: נחלקו הדעות אם יש איסור של קציצת בהרת בזמן הזה, דעת המהרש"ם שאין איסור, ור' זלמלע מוולוז'ין חשש שיש איסור.

כשעושה הקרנות וגורם שהנגע יטהר, שמעתי ממרן ראש הישיבה שהדבר מותר, ויתכן שסברתו היא על פי הרשב"א שאם לא מתכוון לטהר הבהרת והוא לא נקצץ מיד אין איסור של קציצת בהרת.

אם הבהרת תתייבש מההקרנות מיד, צריך עיון אם עדיין מטמא בנגעים, ואם לא נטהר, צריך עיון אם מותר לעשות את הטיפול לשיטות שיש איסור בזמן הזה. (חש"ח יבמות ה ע"א).

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת תזריע מצורע תשע"ח

פרשת תזריע

הבשר החי טמא הוא צרעת הוא. (י"ג, ט"ז).

בחידושי מרן רי"ז הלוי כתב לבאר בכפילות הכתוב, 'טמא הוא צרעת הוא', דבבשר חי איכא שני דינים, חדא, שהוא סימן טומאה כמו שער לבן, ושנית, שהוא עצמו נגע, כדחוינן דמצטרף לכגרים, וזהו כפילות הכתוב, דהבשר החי טמא הוא צרעת הוא, דטמא הוא, ר"ל שהוא סימן טומאה, וצרעת הוא, ר"ל שהוא עצמו נגע הצרעת.

ונראה לבאר בזה בעוד אופן, דאמנם כן הוא גזירת הכתוב דהמחיה היא נגע, אבל אכתי טעמא בעי מדוע נחשב המחיה נגע, והלא בעצם הוא בשר חי ולא צרעת.

והנה הטעם לזה מפורש להדיא לעיל פסוק י"א, 'צרעת נושנת היא בעור בשרו', ופירש רש"י, מכה ישנה היא תחת המחיה, והבורה זו נראית בריאה מלמעלה, ותחתיה מלאה לחה, שלא תאמר הואיל ועלתה מדיה אטהרנה. ומבואר בדברי רש"י, שכוונת הפסוק ללמדנו, שלא נחשוב שהמחיה אינה נגע וטהורה היא, אלא באמת תחתיה היא מלאה לחה, ורק מלמעלה נראית היא בריאה, ואע"פ שזה בתוך הגוף ואינו ניכר בחוץ, מ"מ חידשה תורה דחשוב נגע.

ועפ"י נראה דיש לפרש הפסוק 'הבשר החי טמא הוא צרעת הוא', ר"ל טמא הוא, והטעם, כי צרעת הוא, דבאמת הבשר החי אינו אלא מלמעלה, אבל תחתיה היא מלאה לחה.

והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו

יהיה פרוע ועל שפם יעטה וגו'. (י"ג, מ"ח).

יש לדקדק מהו שהזכיר כאן הכתוב שהצרוע יש בו נגע. ויש לבאר דהנה דין פריעה ופרימה ועטיית שפם הם רק במצורע מוחלט, אבל מצורע מוסגר, אינו פורע ופורם, וכדתנן להדיא במשנה במגילה דף ח' ע"ב אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, אלא פריעה ופרימה.

ולפי"ז יש לומר דלכן הזכיר כאן שמיידי ממצורע שיש בו נגע, ר"ל שכבר נקבע והחלט שזה ודאי נגע, והיינו שהוא מצורע שנתברר שיש בו נגע, דרך במצורע בזה הוא דיש דין פריעה ופרימה, ולא במצורע מוסגר שעדיין לא הוחלט שיש בו ודאי נגע.

והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו

יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא

יקרא. (י"ג, מ"ח).

בפירוש הכתוב שכפל 'טמא טמא יקרא' מבואר בראשונים ב' פירושים, דבתרגום פירש 'לא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי', ומבואר דפירש דשניהם הם מה שהמצורע קורא, שהמצורע קורא טמא טמא.

אכן ברמב"ם פרק י' מהלכות טומאות צרעת ה"ח כתב וז"ל ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהם טמאים כדי שיפרשו מהם, שנאמר וטמא טמא יקרא, הטמא מודיע שהוא טמא, הרי מבואר בדברי הרמב"ם שמפרש דהטמא הראשון קאי על המצורע, ור"ל דהטמא, הוא טמא יקרא. ובאמת דכן יותר מדויק בטעמי המקרא, שהרי בין הטמא הראשון לטמא השני יש פסיק, ולדעת הרמב"ם הוא מבואר היטב דהטמא הראשון מיידי ממי שקורא, והטמא השני מיידי ממה הוא קורא.

והנה לפי פירוש הרמב"ם נמצא דבתחילת הפסוק קורא 'צרוע', וכמו שכתוב 'והצרוע אשר בו הנגע', ובסיפא דקרא קורא 'טמא', וצ"ב השינוי בזה.

ונראה לבאר עפ"י דברי הגמ' במו"ק דף ט"ז דאמרינן שם דמצורע הוא אבל טמא ומנודה. והנה דין פריעה ופרימה הוא מדיני האבילות, וכמש"כ רש"י ועל שפם יעטה כאבל, וכן ברמב"ם פ"י מטומאות צרעת ה"ז כתב וז"ל מ"ע שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש וכו' ועוטה על שפם כאבל, אבל הדין דטמא טמא יקרא, הוא בשביל להזהיר אחרים מפני טומאתו, וכמש"כ רש"י שמשימיע שהוא טמא ויפרשו ממנו, וכ"כ הרמב"ם פ"י מטומ"צ ה"י, והיינו דדין זה הוא מחמת טומאתו. ולפי"ז נמצא דהפסוק מיידי משתי עניינים, גם מדיני אבל של מצורע, וגם מדיני הטומאה של מצורע.

אשר לפי זה יש לבאר השינוי מרישא דקרא לסיפא דקרא, דבתחילת הפסוק דמדובר בדין פריעה ופרימה ופרימה, שזה הוא מדיני אבילות, ואין שייך כלל לדיני טומאות, כתוב 'והצרוע', ורק בסיפא דמיידי מדין טמא טמא יקרא, אז כתוב 'והטמא', כיון שזהו הרי מדיני טומאות.

[אמנם ברמב"ם בספר המצות (מ"ע ק"י) כלל פריעה ופרימה ועטיית שפם, עם הדין שמכריז על עצמו שהוא טמא, שכולם הם דין להיות המצורע ידוע לכל עד שיובדלו ממנו בני אדם, יעווי"ש].

והנה בגמ' לא נתפרש על מה המצורע אבל.

ונראה הביאור עפ"י דברי הגמ' בנדרים דף ס"ד ע"ב, ארבעה חשובין כמת, ואחד מהן מצורע, דכתיב אצל מרים, אל נא תהי כמת, והיינו דכיון שבשרו נשחת, הרי זה מיתת הבשר החי, ואף שאינו מת ממש, כי עדיין יש בו חיות, אבל בהאכל חצי בשרו יש בו בחינת מיתתו, וע"כ אמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, שזהו כסילוק מן העולם ע"י שאינו מן הישוב, וכמו שאיתא בגמ' והובא ברש"י, דמשום שהוא הבדיל בין איש לרעהו, אף הוא יבדל.

ולפי"ז יש לומר ביאור ענין האבילות דמצורע, שהוא אבילות על עצמו, כיון שמת הוא, ואם קרובים חייבים באבילות על המת, ק"ו שראוי לו להתאבל על עצמו.

פרשת מצורע

ויצא הכהן אל מחוץ למחנה (י"ד, ג').

בתורת כהנים (פר' א', פי' ה') איתא דמהכא ילפינן דרך כהן שיכול ליכנס לתוך המחנה, מטהר את המצורע, למעוטי כהן מצורע, שאינו יכול ליכנס לתוך המחנה, שהוא אינו מטהר את המצורע, וכן פסק הרמב"ם (פרק י"א מטומאת צרעת ה"ו) דהכל כשרין לטהר את המצורע, אפילו זב אפילו טמא מת, ואין כהן מצורע מטהר מצורע.

ויש לבאר הטעם בזה, דהנה עוד איתא בתורת כהנים על הכתוב לקמן (פסוק ל"ח) דכתיב 'ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר', דמתיבתא לאמר ילפינן, שיאמר לו הכהן דברי כיבושין, והיינו דהכהן לא רק מטמא ומטהר באמירתו, אלא גם אומר לו דברי כיבושין, וכבר האריכו הקדמונים שהכהן מתקן את המצורע.

ולפי"ז אפשר ליתן טעם, דלכן כהן מצורע אינו ראוי שיראה נגעי מצורע אחר, דאין יאמר דברי כיבושין, ויתקן את חברו מנגעיו, בעת שהוא בעצמו פגום באותו ענין עצמו, וקשומ עצמך תחילה.

והנה יש להעיר למה הוצרך למעוטי כהן מצורע מלטהר מצורע, והלא כיון דקיי"ל דמצורע ישב בדה, וכמש"כ הרמב"ם פרק י' ה"ז דדין המצורע שיהיה לו מושב לבדו, א"כ איך יוכל לבא לראות נגעי חברו.

ולומר דבא למעוטי כהן מצורע בימי ספורו, דאז אינו יושב בדה, יש לדון בזה, דלכאורה בימי ספורו גם לא נתמעט מלטהר מצורע, דהרי מיעוטא דכהן מצורע הוא ממה דמשתלח הוי' למחנה, וכמו שנתבאר לעיל מדברי התורה כהנים, וא"כ הא בהא תליא, וכן נקט המנחת חינוך, וצ"ע בזה.

הפטר

והמלך הפקיד את השליש אשר נשען על ידו על השער.

וברש"י כתב דהמלך נשען עליו, אתמול כשבא לבית אלישע. והיינו כמו שכתוב שם בתחילת הפרק, דבעת שבא לבית אלישע, היה המלך נשען עליו. וצריך ביאור למה הזכיר הכתוב שהמלך נשען עליו בעת שבא לבית אלישע.

ויש לבאר דהנה שכשנביא בא בשליחות לאמר נבואתו, אז השומע צריך לעמוד, וכמבואר אצל בלק ובלעם, דכתוב בפרשת בלק (פרק כ"ג, פ' י"ח) קום בלק ושמע, ועיי"ש ברש"י שהביא ממדרש תנחומא, שבלעם אמר לבלק עמוד על רגליך, אינך רשאי לישיב, ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום. ומפורש בן בפסוק בנביא שופטים (פרק ג' פסוק כ') אצל אהוד בן גרא שבא לעגלון מלך מואב, וכתוב שם 'ויאמר אהוד דבר אלוקים לי אליך, ויקם מעל הכסא', הרי להדיא דבעת שנביא בא בשליחות לאמר נבואתו, אז המקבל צריך לעמוד.

והנה בעת שבאו לבית אלישע, כתוב שאלישע אמר להם 'שמעו דבר השם', הרי שאמר להם נבואה, וא"כ יש לבאר דלכן עמד המלך, משום דאמר לו אלישע נבואה, וזהו שהזכיר הכתוב הענין שנשען המלך על יד השליש.

ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל וגו', וירמסו אותו העם בשער וימות.

מבואר שכיון שפקפק השליש בדברי הנביא, ואמר היתה כדבר הזה, נענש על זה במיתתו.

ויש לבאר, דהנה במשנה בסנהדרין דף פט. תנן דהמוותר על דברי נביא חייב מיתה בידי שמים. ויש לדון דהמפקפק בדברי נביא, הוא בכלל מוותר על דבריו. ואם נימא כן, יש לבאר דזהו הטעם שנתחייב מיתה, מדין מוותר על דברי נביא. ולכן גם הייתה מיתתו באופן של ממילא, שגרמס תחת רגלי העם, כיון שמיתתו בידי שמים.

והנה בפסוק מבואר דמלבד דנתחייב מיתה, עוד נענש גם שעד שימות רק יראה בעיניו, אבל לא יאכל. וביאור הדבר שנענש בזה יש לומר, שכיון שפקפק וערער על הנבואה, אין לו זכות ליהנות ולאכול מזה, דבשביל לקבל ברכת השם ולזכות לשפע הנבואה, צריך אמונה ובטחון בענין המובטח, וככל שמתחזק יותר באמונה ובטחון, כך הוא נעשה יותר לבית קיבול הראוי לזכות יותר לשפע ברכת השם.

ומעשה היה אצל רבנו המהרי"ל דיסקין זיע"א שדרכו היה לברך את כל הבאים לביתו בחג הסוכות, שנזכה לשנה הבאה לישיב בסוכת עורו של לוי'תן, שנה אחת הייתה קבוצה מבני הישוב החדש שנדברו ביניהם לילך לבית המהרי"ל, נענה אחד מהם שהיה מן המשכילים, וכי מה יאמר, שנזכה לשנה הבאה לישיב בסוכת עורו של לוי'תן, למעשה כפוחו חבריו לילך עמם לבית המהרי"ל, כשהגיעו לבית המהרי"ל, ברכם המהרי"ל ואמר להם, שנזכה לשנה הבאה לישיב בסוכת עורו של לוי'תן, והוסיף ואמר, ומי שאינו רוצה, אין צריך. והיינו דכך הוא הנהגת שמים, דבשביל לזכות לדבר, צריך שיהא בעל אמונה ובטחון בענין המובטח. וזהו גם הענין של כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבניינה.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק
בישיבת "עטרת שלמה – קרית הישיבה"
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
036171001-1-1-1-21

השיעור מוקדש לרפואת
הבחור חיים יהודה בן לאה בתושח"י

שאלות ותשובות בהלכות ריבית הלכה למעשה ע"י הרה"ג פנחס וינד שליט"א אב"ד לענייני ריבית

להשתתף בשמחת הברית לגביר שמלוה כספים לאברכי הכולל

ההלואה. ונמצא שיוצא שכרם בהפסדם שבהכרת הטוב שהם עושים נכשלים ח"ו באיסור ריבית.

תשובה: האברכים משתתפים במבצעים של הגביר ומקבלים כל חודש תוספת על המלגה של הכולל – מותר להם להשתתף בשמחת הברית.

אבל האברכים שאינם משתתפים במבצעים של הגביר, וההנאה שלהם הוא רק ההלוואות שמקבלים מהגביר אסור להם להשתתף בשמחת הברית ויש בזה איסור.

סברת הדברים: כל הנאה שעושים למלוה בגלל ההלוואה יש בזה איסור, ואף להשתתף בשמחתו אם עושה זאת רק בגלל ההלוואה יש בזה איסור.

אולם אם היה עושה זאת גם בלא ההלוואה ומקבל ממנו גם טובות נוספות מותר להשתתף בשמחתו אף שלמעשה מקבל ממנו גם הלוואות כיון שיש בידו סיבות נוספות ואין בזה בגלל ההלוואה, וכבר נתבאר בדברינו (ע"י בספר התשובות ח"א תשובה פד) דהשתתפות בשמחה לא נחשב לדבר של פרהסיא שיש בזה איסור אף שאינו בגלל ההלוואה.

ולכן נראה שאם מקבל תוספת על המלגה מהגביר הרי זה סיבה מספקת להשתתף בשמחתו, ובפרט שהוא נותן זאת לקבוצה גדולה של אברכים והוא סכום עתק בכל חודש, ובודאי יש להכיר לו טובה על זה גם בלא ההלוואה.

אבל מי שאינו מקבל ממנו תוספת זו ואינו משתתף בסדרים ובמבצעים המיוחדים של הגביר, והוא מכיר לו טובה רק עבור ההלוואות שמקבל ממנו, יש איסור להשתתף בשמחה כיון שנעשה רק בגלל ההלוואה.

החלפת כסף גדול לכסף קטן

האם יש במעשה זה איסור רבית, והאם גם במעשה זה יהיה מותר אם יש עכשיו ללקוח ברשותו כל הסכום שהוא מחליף עכשיו אצל החלפן.

תשובה: אסור לבקש מחיר יקר על ההמתנה, ואינו מועיל שיש בידו כל הסכום שהוא מחליף אצל החלפן. ומותר לו לבקש רק את העמלה שהיה מבקש כשהיה מביא הכסף במזומן.

סברת הדברים: נפסק בשו"ע (סי' קעג סעי' ו'): היו חמריו ופועליו תובעים אותו בשוק, ואמר לשולחני: תן לי דינר טבוע לפרעם, ואתן לך יותר משוויו מעות שאינם טבועות שיש לי בבית, מותר, והוא שיש לו כל דמי הדינר. ומוסיף הרמ"א: וכל זה לא

שאלה: עסקן מפורסם העוסק בצורכי הציבור באמונה, הקים רשת כוללים הפזורים ברחבי הארץ ולומדים בה מאות אברכים המסולאים בפז, הממיתים עצמם באהלה של תורה במסירות וביגיעה רבה.

כמובן שעלות כוללים אלו מסתכם בסכום עצום כל חודש, ומטבע הדברים קשה לעסקן לעמוד בזמני התשלום המדויקים, ומשלם לפעמים רק כעבור כמה חדשים.

בכמה סניפים השייכים לכוללים אלו, התנדב גביר אחד לעמוד לימין האברכים ועוזר להם בהלוואות בכל חודש, דהיינו שבהגיע זמן התשלום הוא מלווה לאברכים סכום המילגה של הכולל והאברך מתחייב להחזירו עד כמה חדשים, ואינו תלוי בתשלום של הכולל אלא האברך עצמו מתחייב להחזיר הסכום שקיבל.

בנוסף לזה הוסיף גביר זה מבצעים ברחבי הכוללים, שכל אברך הלומד ברציפות במשך החודש וכדו' מקבל תוספת של 300 ₪ לחודש הניתן לו במתנה ואינה הלוואה.

לימים נולד בן לגביר הנ"ל, והאברכים המרגישים הכרת הטוב גדולה לגביר הנ"ל שעוזר להם כל חודש, גייסו וביקשו מכל אברכי הכולל שיבואו להשתתף בברית של בן הגביר הנ"ל כאות הכרת הטוב על פעליו הגדולים.

ונסתפקו כמה אברכים האם יש בזה איסור ריבית שהרי גביר זה מלווה להם סכומים גדולים כל חודש, ובגלל זה הם רוצים להשתתף בשמחתו ונמצא שעושים זאת בגלל

שאלה: נגיד ידוע מחלק בפורים לכל בחור האוסף צדקה שטר של 20 ₪, ולאברך האוסף כסף נותן 50 ₪, ולפני פורים בא לחלפן עם הרבה שטרות של 200 ₪ שיפרוט אותם לשטרות של 20 ו-50 כדי שיהיה מוכן בידו לחלק לצדקה לכל הדופקים בשעריו ביום הפורים.

לאחר שהחלפן נקב בסכום מסוים שהוא מבקש על החלפה זו, שאל לו הנגיד אם יש אפשרות שהחלפן יתן לו עכשיו את הכסף לחלוקה, אבל הוא יתן לו את כספו רק אחר פורים, שיהיה אז בידו סכום כסף גדול יותר, השיב לו החלפן שמסכים לזה, אבל כמובן שאז יבקש ממנו מחיר יותר יקר.

שרי אלא דינר במעות, דהוי דרך מקח וממכר, אבל מעות במעות דהוי כהלואה, אפילו יש לו הכל, אסור. וכתב הש"ך (סקי"ד) "משמע דוקא שאינן טבועות דהוי כפירי, אבל טבועות אע"פ שהן מין אחר דמי להלואה ואסור", ובשו"ע הרב (סעי' כט) כתב שיש בזה איסור דאורייתא, ומבואר מזה דכל ההיתר של יש לו היינו רק במטבע טבוע מול אינו טבוע, אבל שני סוגי מטבעות ששניהם יוצאים בהוצאה כאן אין בהם ההיתר של פסיקה, ואסור אפי' יש לו הכל.

וכתב בחכמת אדם (כלל קלט הלכה יב) דאפי' כשאומר בלשון מקח ממש, אם שניהם הם מטבעות היוצאים יש בזה איסור רבית, ואסור אפי' ביש לו הכל. וא"כ במעשה דידן ששניהם הם כסף היוצא בהוצאה, אין ההיתר של פסיקה שהרי זה טיבעא בטיבעא שאין היתר ביש לו. וכ"ש שיש צד לומר דכסף קטן על כסף גדול נחשב לאותו סוג מטבע ממש, וכל החידוש של הש"ך הוא רק בשני סוגי מטבעות היוצאים במדינה, אבל כסף קטן עם כסף גדול נחשב לדבר אחד ממש ובוודאי נחשב להלואה גמורה, שיש בזה איסור דאורייתא.

הקדמת שכירות של החודש הבא, תחת איחור בחודש שעבר

שאלה: שוכר אחד איחר לשלם את השכירות בכמה ימים, אחר כמה ימים בא ושילם על שני חדשים הבאים, ואמר למשכיר שמכיון שאיחר לשלם בכמה ימים, הוא מפצה אותו שמקדים לשלם גם על החודש הבא. המשכיר חשש שיש בזה חשש איסור, ועל כן לקח לעצמו רק את הכסף של החודש שעבר, אבל הכסף של החודש הבא לקח רק כפקדון ולא קנאו. ושאלתו בידו, האם באמת יש בזה חשש איסור, ואם כן, מה יעשה עכשיו עם הכסף שקיבל.

תשובה: יש בזה חשש איסור.

פתרון: יש בידו כמה ברירות, א] יחזירנו לשוכר עד תחילת החודש הבא. ב] יתנונו לשליש שיחזיקנו ברשותו עד תחילת החודש הבא. ג] יחזיקנו בידו בתור פקדון עד תחילת החודש הבא.

וכל זה מועיל רק באופן שהתכוון שלא לקנותו, אבל אם כבר נתכוון לקנותו, ורק אחר כך נתעורר שיש בזה חשש רבית, צריך להחזירו לשוכר עד החודש הבא, ולא מועיל העצות האחרות.

סברת הדברים: מבואר בשו"ע (סי' קעו סעיף ו) שבשכירות מותר להתנות בתחילה שאם יקדים לשלם ישלם מחיר זול, ואם יאחר לשלם ישלם יותר, אולם כל זה באופן שהתנו כן בתחילת השכירות, אבל אם כבר סיכמו על מועד תשלום מסוים, ואחר כך מוסיף על איחור התשלום, יש בזה חשש איסור, ואם כן אף שכאן הוא מעשה שכירות, מכל מקום אחרי שהתחייב לשלם בכל חודש, כשמאחר לשלם ומוסיף על זה שום תוספת יש בזה איסור.

ועל כן מה שמקדים לשלם גם את השכירות של החודש אחרי שיש לו הסכם אחר יש בזה איסור, שהרי אינו חייב לו עדיין השכירות של החודש הבא, ומה שמקדים לו לשלם לפני הזמן הרי זה כאילו מלווה את הכסף למשכיר עד הזמן שהוא חייב לו לשלם, וכבר הביא הרמ"א (סי' קס סעיף ט) שני דעות אם מותר ללווה לחזור ולהלוות למלווה אותו סכום שלוח ממנו, ונקטו הפוסקים¹ שברבית דרבנן אפשר להקל, וברבית דאורייתא צריך להחמיר בזה. וכל זה כשחוזר ומלווה אותו סכום שלוח, ולמשך אותו תקופה כמו שלוח, אבל אם חוזר ומלווה סכום גדול יותר או לתקופה ארוכה יותר אסור לכולי עלמא, ואסור גם ברבית דרבנן.

והנה במעשה זה אין לכאורה חשש רבית דאורייתא כי אם רבית דרבנן, שהן איחור השכירות הוא הלואה דרך מקח, וגם ההקדמה על חודש הבא נחשב כפסיקה על החפץ. כמו כן הרי לא קצצו מראש שיקדים לשלם על החודש הבא, ואין זה קצוצה מראש, אלא שאף על פי כן אי אפשר להקל כאן שאף שחוזר ומלווה לו אותו סכום שלוח ממנו, שאיחר שכירות של חודש אחד ומקדים לשלם מחיר שכירות של חודש אחד, אולם הרי חוזר ומלווה לו לזמן ארוך יותר, שהוא איחר כמה ימים וחוזר ומלווה לו לג' שבועות, ואם כן יש בזה איסור לכולי עלמא, ויש להחמיר בזה גם ברבית דרבנן².

וכיון שעדיין לא קנאו המשכיר, אינו צריך להחזירו לשוכר, אלא יכול להפקידו אצל שליח עד תחילת החודש הבא, או שיכול להשאירו אצלו בתור פקדון, ולא ישתמש בה עד תחילת החודש הבא, ובזה יצא מחשש איסור.

ובאופן שכבר קנאו המשכיר לא מספיק שנותנו לשליש שהרי בכל אופן קיבל הרבית אלא צריך להחזירו לידי השוכר, או לכל הפחות להקנותו על ידי אחר, וכדין אבק רבית שצריך להחזיר לצאת ידי שמים.

עלמא יש איסור במה שמקדים לשלם קודם זמנו, ששם כבר יש חוב אלא שלא הגיע זמן הפרעון, ועל כן אין איסור להקדים לשלם, מה שאין כן כאן שההסכם הוא שמשלם שכירות על כל חודש, אם כן לפני החודש אין עדיין חוב כלל והרי זה כהלויני ואלוהי. ועי' ברית 'הודה' (פרק יא הערה טו) שנראה גם כן מדבריו חילוק זה שאם אינו חייב עדיין חמור יותר.

¹ כן כתב בשו"ע הרב (סעי' ו), בשו"ת מהר"ם שיק (סי' קנז), ובדרכי תשובה (קס סקנ"ח).

² ונראה שאינו דומה למחלוקת הפוסקים, הרדב"ז (ח"א סי' פב, מובא בשער דעה קעג סעי' ד) עם השארית ח"ם, האם מותר ללווה לשלם חצי מן החוב קודם זמנו כדי שירוויח לו את הזמן של החצי השני, אלא לכולי

גליון שאל אביך ויגדך מס' 1 ליקוטים מתורת מרן רבן של ישראל הגר"ל שטיינמן זצ"ל תזריע – מצורע תשע"ח

שיחה לפרשת השבוע – יתוש קדמך

לדבר מזה בכלל, ממילא כל דבר שנוצר צריך ללכת לפי מה שהדינים שלו, והדינים שלו יוצא שאפילו שיקח אלפים שנה עד תורה, אבל לפני זה זה כלום, למעשה זה תורה, אז צריך להסתכל מה הדינים של הדבר, והדינים של האדם אם מוצאים בהמה צריך לדעת מה זה בהמה, הדינים של הבהמה, אחרת מה יהי' לבהמה, רק מה שיש דינים לבהמה, אם יש חיה זה בגלל שיש דינים של חיה, אם יש עוף זה בגלל שיש דינים לעוף, הכל לפי הדינים שלו, לפי התורה שלו.

א"כ אי אפשר לומר שעכשיו אם הקב"ה היה רצונו לברוא בריאה, אז הבריאה צריך להיות הדינים שלה, אם לא יהי' דינים לבריאה לא שייך לברוא אותה, כי איסתכל באוריתא וברא עלמא. ממילא חז"ל אומרים כשם שיצירתו מוכרח להיות גם דיניו, כי יצירה בלי דינים לא שייך, הכל זה בשביל הדינים של התורה, א"כ וכי תאמר שיהי' נברא בהמה בלי הדינים שלה!?! לא שייך, מוכרחים תיכף לדעת את הדינים שלה, ממילא יצירתו ג"כ מוכרח להיות ג"כ תיכף אחרי הכל, והיות שהדינים של הבן אדם, הכל אפילו חיה הכל לגבי בן אדם כי חוץ מלגבי אדם מה זה נוגע, כי מה נוגע לחיה דינים מצד עצמה, רק לגבי הדינים של האדם, אבל בכל אופן כיון שמדברים עליה, כבר צריך לומר מה יהי' הדינים לגבי הבן אדם, בלי זה לא שייך לעשות בריאה.

ממילא אם ככה יוצא שכל הבריאה כולה תכופה כל משהו ומשהו לא יכול להיות בלי דינים שלו, ותיכף ומיד צריך להיות הדינים שלו, ואפילו שזה כתוב אחרי זה, לא חשוב מה שזה כתוב אחרי זה, כל הבהמה כבר נברא בגלל שיהי' לה דינים לבהמה, כל חיה נברא בגלל הדינים שיהי' לחיה, וכל העופות, ממילא כל הבריאה כולה זה הכל מדובר על התורה, האיק יהי' הדין שלה.

א"כ לפי"ז כל משהו של בן אדם צריך לדעת "אי אפשר לזוז משהו בלי לחשוב על תורה", מה שהדין של התורה. לפי"ז זה צריך להיות השקפה של אדם על כל הבריאה כולה, לא לחשוב רגע אחד בלי לחשוב על הדינים שלה.

א"כ יש מצוה של עירובין, הדין של עירובין זה בעצם לא מצוה רק מניעה, מניעה של עבירה, ואפילו שכתוב בגמ' קצת שצריך לעשות עירובין, אבל למעשה זה לא ממש מצוה, העיקר הוא מניעה, שלא לבוא לידי עבירה, היות שיש דין שבת.

ושבת ג"כ למעשה רוב דינים של שבת זה איסורים, לא מצות, יש קצת גם מצות, אבל העיקר הוא "שמור" שמירת שבת, ל"ט מלאכות זה העיקר, ומה המצות אם לאכול?! זה לא שוקל כנגד העבירות שיש שאסור לחלל שבת זה העיקר, רק הרי ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה, אבל והוא שבא דבר עבירה לידו, ובשבת כל רגע ורגע זה כאילו בא דבר עבירה לידו, היכן שזו נוגע לו, אם זה מוקצה... אם זה דבר אחר, כל מקום שהוא זו יש לו מה לדעת, הוא אוכל האיק לאכול, אפילו אם אוכל דג, צריך לדעת להיזהר מברירה, בלי זה אי אפשר לזוז, יוצא שכל השבת כמעט זה בגדר של ישב אדם ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה

דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא. (תזריע יב, ב)
שיחת רבנו בכולל פוניבז' כ"ח אדר ב': ידוע שסיום מסכתא זה נחשב שמחה גדולה, עד כדי כך שכתוב שעושין סעודה לגמרה של תורה, וסיום מסכתא ע"פ דין זה נקרא שמחה, שמחה של מצוה, בפרט מסכתא כזו קשה, עירובין, זה מסכתא קשה מאד, וב"ה אם גומרים מסכתא כזאת זה שמחה גדולה, הלואי שנדע את זה, העיקר שנדע אותה, הלואי שנוכח לזה, ונאמר כמה מלים.

הנה בפרשת השבוע כתוב אשה כי תזריע וילדה זכר, ומביא רש"י אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף, כך תורתו נתפרשה אחרי כל בהמה חיה ועוף. זאת אומרת שהיה קשה לרש"י כי לכאורה היה צריך להיות הפוך, קודם הדינים של האדם, כי העיקר הרי זה האדם, בלי האדם כל העולם זה לא, הקב"ה לא ברא עולם של בהמות! מה זה התכלית שיהיה בהמות חיות, זה לא התכלית, התכלית זה האדם, הוא המבחר של היצירה, א"כ היה צריך לומר קודם כל את העיקר, ומה זה העיקר האדם, אומרים לא, רבי שמלאי מסביר שכמו שהיצירה היתה אחרי הכל, כך תורתו נתפרשה אחרי הכל.

אבל הוא לא מסביר למה באמת, הרי באמת קשה למה אדם אחרי הכל, קשה גם זה וגם זה, למה נברא אח"כ ולמה נתפרש אח"כ, אבל זה חז"ל אומרים למה אדם נברא אחרי הכל, טעם אחד הגמ' אומרת שאם תזוז דעתו יאמרו לו יתוש קדמך, אם בן אדם ירצה להיות בעל גאווה, יגידו לו יתוש קדמך, מה אתה מתגאה, היתוש היה לפניך, אני לא ראיתי אף פעם אף בעל גאווה שיתפעל אם יגידו לו יתוש קדמך, משמע שזה צריך להועיל אם אומרים לו יתוש קדמך, היום כל הבעלי גאוות אם תגיד להם יתוש קדמך, לא יתפעלו כלום מזה.

משמע כי בודאי בן אדם אם הוא באמת מסתכל לאמתו של דבר, היה צריך לראות שכל המין האנושי, מצד אחד הוא באמת כל הבריאה היא בשבילו, אבל כל הבריאה כולה הוא בא אחרי זה, ממילא בן אדם בעל גאווה פשוט באמת לא מבין מה שמדברים אליו, הוא כמו שכור הוא יודע רק את הגאווה וזהו, הוא חי בעולם אחר, כאילו הוא הכל, וזה הכל... אבל אם יהיה בן אדם שיתן כן מחשבה, אז הוא צריך לבוא למסקנא מה אתה כ"כ מתגאה, אבל אליבא דאמת א"כ מה הדמיון, מילא מה שנוצר אח"כ, כדי שאם תזוז דעתו יאמרו יתוש קדמך, אבל מה זה נוגע לפרשה שלו.

והיות וזה אגדה אני חושב שאפשר לומר כך, הלא ידוע שאיסתכל באוריתא וברא עלמא, אין עולם חוץ מהתורה, חוץ מהתורה אין בכלל, הקב"ה ברא את הבריאה, המטרה היא תורה, ומה שהיה כמה דורות שלא היה עדיין תורה, אומרים חז"ל שהם נתקיימו "בחסדו" כדי לבוא לתורה צריך לעבור משהו, אבל למעשה צריך לחשוב הכל לפי מה שיהי' תורה.

ולפי מה שיהי' תורה יוצא שכל הבריאה של האדם הפשט תורה, בלי תורה אם שלא יהי' דינים על הבריאה לא שייך

מצוה, אבל עכ"פ זה הכל בגלל שאי אפשר לזוז בלי דינים, אם אחד שבת, זה הדינים של שבת, אם דבר אחר איזה דינים שיש בזה, אי אפשר לזוז.

ממילא כל אחד ואחד צריך להיות שמח אם רוכש עוד חלק מהתורה, שהוא יודע את זה, הוא הרי מאושר, כי בלי שידוע את זה, כמו שהספר יערוך דבש אומר והחפץ חיים מביא אותנו, כי בן אדם אי אפשר שיקיים מצוות שבת בלי שידוע הלכות שבת, אי אפשר! כי בהכרח יכשל, אם בדאורייתא או בדברבנן. ממילא צריך להיות מאושר שזכו להבין מסכתא עירובין, כזו מסכתא קשה, ושמש מלא רובה כמעט כולה רק דרבנן, ובכל זאת דרבנן זה תורה, כי גם זה תורה, מה שרבנן יתקנו זה תורה, ממילא עכשיו כשאחד לומד דין דרבנן מקיים מצוות עשה דאורייתא, לא מדרבנן. א"כ ב"ה שזכו לגמור מסכתא כזו, מקוים שגם יודעים אותה, כי אם לא יודעים זה שוב לא כלום, רק מסתמא כן יודעים אותה.

הקב"ה יעזור שכן תזכו ללמוד עוד מסכתות ועוד מסכתות, ותהיו בקיאים בכל הש"ס ובכל התורה כולה, ותזכו בזה גם לדעת וגם לקיים, תהיו מאושרים שהקב"ה יעזור לכולכם גם שתהיו בריאים כולכם וכל המשפחות שלכם.

ריבוי טבילות ע"י הוצאת אצבע

ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב. (מצורע טו, טז)

שח הרה"ג ר"ד דרומי שבעת לומדו אצל רבנו בפוניבז' לצעירים (תשנ"ח) בסוגיא דניצוק וקטפרס (רפ"ב דגיטין), אמר רבנו בשיעורו [על דברי הגמ' שם "ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור", ופירש"י "דכמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו"], דיש להעיר על אלו הרוצים להרויח טבילות רבות ובמקום לצאת לגמרי מהמקוה מוציאין רק אצבע ומחזירין אותה, דאפשר שאם האצבע עדיין נוטפת מים הו"ל חיבור אל מי המקוה ואין כאן יציאה, נמצא שלא הרויח כלום, ע"כ. [העירני הר"י ברן ש"י דלפ"ז לאו דוקא אצבעו אלא הוא הדין במוציא ראשו ורובו כל עוד לא יצא לגמרי, וצ"ע דלא שמענו כן, ואף בנדה המנהג שטובלת ומברכת ושוב טובלת (באר היטב סי' ר) ולא מצינו שצריכה לצאת לגמרי, וצ"ע.

בדידי הוי עובדא

תתקן את המצבה

ולולא דברי רבנו היה נראה דנהי דהוי חיבור מ"מ לא חשיב שידו ממש במקוה אלא במים המחוברים למקוה, דאטו אם יעמוד כולו במים המחוברים למקוה ובאותן מים אין ארבעים סאה מי נימא דעלתה לו טבילה, ובע"כ דאין החיבור הופכן למקוה עצמו.

ואפשר לבאר כונתו ע"פ דברי הכס"מ הידועים (פ"ו מאבות הטומאה הטי"ז) דאין נטהרין אלא בשעת היציאה מן המקוה. והיינו דבאמת אה"נ אם יכנס מתחילה למים כאלו אין כאן טבילה כלל דאי"ז חפצא של מקוה, אך אם היה במקוה ויצא אל המים המחוברים מהני החיבור להחשיבו שעדיין לא יצא, דנהי ד"טבילה" אין כאן גם "יציאה" אין כאן והוא כתלוי ועומד, ודו"ק]. (הרה"ג ר' שמואל רוטנברג קו' תדשן עצם)

בגדר מה דבעינן במקוה וכדו' הויה בדבר שאינו מקב"ט ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב. (מצורע טו, טז)
בקה"י זבחים יט' הביא להקשות בשם הגר"ח (והובאה קו' זו בחי' הגר"ח סטנסיל) דאיך אפשר להטהר ע"י טבילה במקוה העשוי בבור הרי לבור זה יש דין בית לכאן' ומקבל טומאת נגעים וא"כ תפיסת המים נעשתה בדבר המקב"ט ויעו"ש שתי ע"כ.

ויש להוסיף וליישב ע"פ מה שכתבנו באילה"ש זבחים כה: להוכיח דכל דין הויה בדבר שאינו מקב"ט הוא רק קודם שקבלו המים כח המטהר אבל אחר שקבלו המים את הכח המטהר כבר א"צ שתהיה תפיסתן בדבר שאינו מקב"ט (יעו"ש).

ויעו"ש בקה"י שהביא אף הוא לתרץ דבית מצד עצמו מקרי אינו מקב"ט אא"כ יהא בו שינוי שיוולד בו נגע והביא שכבר הק' ע"כ בנו הגר"ח מסיככה בפשתן טווי דמקרי דבר המקב"ט משום שמיטמא בנגעים ואע"ג שהקבלת טומאה תלויה רק בשינוי שיארע ע"י הנגע.

והעירו דהלא הבית אינו מקב"ט מצד עצמו כי אם עפ"י מראה עיני הכהן והשיב ע"כ רבינו דא"כ הלא יוכל להעביר המים אל תוך המקוה ע"י בגד שאינו מיטמא כי אם בטומאת נגעים.

שח בעל המעשה הרה"ג רב"ש: קרוב משפחתי שאינו שומר תל"מ קבור בבית הקברות באחד הערים הגדולות באר"י, ופ"א כשעליתי לקברו, ראיתי באחד הקברים שסמוך לו שנפל המצבה שהניחו עמוד שעל זה כתבו את פרטי הנפטר על המצבה, ונשברה המצבה. נסיתי להרים את העמוד בחזרה, ולא הצלחתי זה היה כבד ביותר.

באותם ימים הוצרכתי ליכנס לאיזה ענין למרן רבנו זצ"ל, ובתוך הדברים ספרתי לו מה שראיתי, ושאלתי אותו האם מוטל עלי לתקן את זה. ואמר לי כן כיון שאתה ראית את זה כנראה שזה מוטל עליך, והתחלתי לדון עמו דהרי כנראה הוא אינוש ומ"ת שקבור בכזה סביבה וא"כ אמאי צריכים כ"כ לטרוח, והוא לא יותר ואמר שמוטל עלי דבר זה. וטענתי לו שביררתי שדבר כזה עולה אלפי דולרים, ואני אברך, וכיצד אשלם את זה, וענה לי אז תנסה לאסוף בשביל זה אבל זה מוטל עליך, ובשום אופן לא הסכים לותר, ואני התחילתי לאסוף משפחתי קיבלתי סכום מועט והתייאשתי מכך.

בחג הסוכות ישנתי בסוכה, ופתאום אני מרגיש מתוך חלום שאומרים לו פסקו לך לתקן את המצבה שלי ולמה אתה לא מתקן, וכך צועק עלי כמה פעמים ונותן לי מכה ביד. התעוררתי בבהלה, ומיד אחרי סוכות פנית לח"ק של אותה עיר שיטפלו בזה, ואז התברר לי שיש קרן מיוחדת שמשלמת את הכסף של תיקון הקברים וכך לא הוצרכתי לשלם כלום רק להראות להם היכן הקבר, ואת הכסף שאספתי נתתי לצדקה עבור הנפטר.

ואחרי כל זה בדקתי היטב מי הנפטר ומה משפחתו, והתברר שזה היה בחור חרדי ממשפחה חשובה שנפטר בתאונה ונקבר שם, ומכיון שלא הניח זש"ק הוזנח קברו, ולכן זכה שמשמים גילגלו שאתקן את מצבתו, והיה לפלא.

דברי אמת

מאמרי היזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים

מרן רבי זב יפה זצוק"ל

גיליון מס' 83 ■ תזריע - מצורע

הדברים האלו שנא' "והאיש משה עניו מאד", ואע"פ כן מיד נענשה בצרעת. ק"ו לבני אדם הרשעים הטיפשיים, שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכוון אורחותיו, להתרחק משיבתן ומלדבר עמהן, כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם".

חטא הלשון – פגם בעצם מעלת האדם ובכל חלקי האדם

אין לך עדות גדולה יותר לחומר עוון לשון הרע, מדבריהם של רבותינו הראשונים שפעמים שהקב"ה משנה סדרי עולם ומביא נגעים שונים ומשונים על ביתו או מלבושו של אדם מישאל - כל זאת כדי להזהיר את ישראל ולעוררם לחדול מעוון לשון הרע.

ובאמת, לחטאי הלשון אין דמיון לחטאים הנעשים באבר אחר, כי בעוד שמי שחוטא באבר מסוים הוא פוגם את אותו אבר שחטא בו, הנה החוטא בדיבור פוגם בכל מהותו ומעלתו, שכיון שיחודו ומעלתו של האדם היא בכך שיש לו את התואר "מדבר", נמצא שכשחוטא בלשונו ובדיבורו הוא פוגם בכל מהותו ומעלתו.

זאת ועוד: המהר"ל אומר שהאדם מורכב משלושה חלקים: שכל, נפש וגוף, וכאשר האדם מדבר הוא משתמש בכל שלושת החלקים שמהם הוא מורכב. כי לאחר שהוא חושב בשכלו מה ברצונו לומר, הנפש מנענעת את כלי הדיבור (דהיינו את הגוף) ומכניסה לכלי הדיבור את מה שחושב בשכלו, נמצא שכשחוטא בלשונו הוא פוגם בכל חלקיו, בשכל, בנפש ובגוף! לכן סבר רבנו החפץ חיים, שאדם אשר חפץ לחזור בתשובה, ראשית עליו לתקן את פגם הדיבור, שכאמור הוא פגם בכל חלקי האדם.

וכבר אמרו חכמי הרמז (עיין אלשיך שמות כח), שהכתוב (שמות פרק כח, לג) "פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון" מרמז, שאת כוח הדיבור - שהוא כפעמון המצפצף ומשמיע קול, צריך לעשות זהב טהור, דהיינו נקי מכל סיג. וכן שעל האדם לייקר את הדיבור כשם שמייקרים זהב. בנוסף, הזהב היא המתכת שהכי פחות מרעשה, ללמד שדיבורו של אדם צריך להיות בנחת ולא בצעקות.

החפץ חיים אמר על הפסוק "והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש" – שמי ששומר על פיו ומשתמש בו לשרת את השי"ת, זוכה ל"נשמע קולו בבואו אל הקודש", דהיינו שתפילתו ותורתו ישמעו בשמים. לעומת זאת מי שאינו שומר על פיו ולשונו, הוא מטמא בכך את פיו וגורם שתפילתו ותורתו יפגמו.

ובאמת, מה שאנחנו יודעים על רבם של ישראל החפץ חיים, שבעניינים של קום ועשה – בראש סולם החשיבות עמד אצלו ההתמדה בתורה, והוא הרבה מאד לעורר ולזרז על חשיבות ההתמדה, וביחס לשמירה מעבירות, הוא ראה בזהירות בשמירת הלשון את הדבר העיקרי. (לעבדך באמת)

צרעת הבגד והבית – שינוי מסדרי עולם להזהיר את ישראל מלשון הרע

"והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים... (פרק יג, מז) תופעה זו של בגד שנגוע בצרעת, היא תופעה לא טבעית. הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת (פרק טז, ט) כותב, שנגעי הבגדים והבתיים האמורים בתורה אינם ממנהגו של עולם כלל. וכך כותב גם הרמב"ן על הפסוק "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים" - "זה איננו בטבע כלל ולא הווה כלל".

מהי הסיבה לתופעה בלתי טבעית זו? אומר הרמב"ם: "וזה השינוי האמור בבגדים ובבתיים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם, אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל, כדי להזהיר מלשון הרע. שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו. אם חזר בו, יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית (שייך שאדם לא מבין, הבית כבר נותץ והוא עדיין לא שב בתשובה), משתנים כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן. אם חזר בו, יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנים הבגדים שעליו. ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע".

הרמב"ם מלמד אותנו שלא זו בלבד שנגעים אלו אינם באים כעונש, אלא אדרבה עניין הנגעים הוא מחסדיו הגדולים של ה' יתברך, אשר ברחמיו משנה סדרי עולם ומביא על ביתו של אדם מישאל או על מלבושו נגעים שונים ומשונים, שאינם ממנהגו של עולם, כל זאת כדי לעוררו לחדול מעוון לשון הרע.

מעין הדברים האלה כותב גם הרמב"ן על פסוק זה: "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת - זה איננו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגעי הבתים. אבל בהיות ישראל שלמים לה', יהיה רוח ה' עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב, וכאשר יראה באחד מהם חטא ועוון, יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי ה' סר מעליו..."

"ובתו"כ דרשו, שאין הבית מטמא אלא לאחר כיבוש וחילוק הארץ, שכל אחד מכיר את שלו. והטעם, כי אז נתישבה דעתם עליהם לדעת את ה' ותשרה שכינה בתוכם". (ממוצא דבריו למדנו, שצריך ישוב דעת כדי לדעת את ה', וזה מחייב אותנו לא "ליפול" לתוך עניינים הדורשים ישוב דעת, ללא הכנה מספקת.)

הלימוד ממרים הנביאה

ממשיך הרמב"ם ומבאר את גודל החיוב להשמר מלשון הרע: "ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר: 'השמר בנגע הצרעת', זכור את אשר עשה ה' אלוהיך למרים בדרך... הרי הוא אומר, התבוננו מה אידע למרים הנביאה שדיברה באחיה, שהיא גדולה ממנו בשנים, וגידלתו על ברכיה, וסיכנה עצמה להצילו מן הים, והיא לא דיברה בגנותו אלא טעתה שהשוותו לשאר נביאים, והוא לא הקפיד על כל

חלוקת ספרי מרו המשגיח זצוק"ל 'לעבדך באמת' המהדורה חדשה

בס"ד סופסד ע"י תלמיד מרן המשגיח זצוק"ל לעילוי נשמתו הטהורה, בהוצלה מיוחדת (ב' כרכים 55 נח סט שלם ד' כרכים 95נח).

ירושלים: גמ"ח אהבת חסד ע"י ישיבת מיר 0548450383 - יפה בית וגן משה זילברג 34
0548450383 - ברגשטין רמות א' סולם יעקב 7 כניסה א' 025860104. בני ברק: שרון בן זומא 10
035796979 - יוסקוביץ מימון 36 035783047. בית שמש: יפה נחל הקישון 11 כניסה ב'
058412729. קרית ספר: ארנפורינד חזון דוד 9 0527166490. ברנפולד: כהן יהודה הנשיא 2
089760854. רכסים: יפה דרך הרב 10 0548454642 - גנט לילך 3 049847090.

מעשה רב מרבנו הגדול זצוק"ל – אמונה, והכרה בחסדי ה'

נערך ע"י נכדו הרב י.מ. ארנפרונד

המשגיח זצוק"ל 'חי' את הקב"ה בכל עת, ומחשבתו הייתה דבוקה ותפוסה בו תדיר, (הרגיל על לשונו ומחשבתו 'השומר לך פן תשכח את ה' אלוקיך', עם המשמעות המעשית של זה, וכשהתלוננו בפניו בחורים שהם 'בודדים', היה מזדעק מקירות לבו, אתה בודד? אתה חי עם הקב"ה...), וכל הזמן חשב והתבונן על טובותיו וחסדיו של הקב"ה, שהכל מומנו ית', וחי מאד את חסדי ה' עליו ועל הכלל, מהניסים הגדולים עד הדברים ה'לכאורה' פשוטים וטבעיים ביותר, ובעינו הטובה בכל מצב ועניין חשב איך לראות את חסדי ה', וחזק בעצמו את אהבתו לה'.

ובאמת היה תמיד שריו בשמחה ומצב רוח מרומם מכיון שכל הזמן הרגיש את שפע הטובות הרוחניות והגשמיות שהקב"ה משפיע עליו, וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד.

שם שמים היה שגור תמיד בפיו, וחי איך שהוא נתון בידיו הטובות של מנהיג הבריא, כגמול על אמו ממש. כשאושפז בליל שלישי אחרי אירוע לבני ב'מעיני הישועה' ולפי התוכנית היה צריך להיות בבוקר סנדק לאחד מגדולי תומכי 'עבד המלך' ואח"כ למסור את השיחה הקבועה במיר וקול יעקב, המשגיח שכב בביה"ח וחזר פעמים רבות בהנאה לכל הקרובים שבאו לבקרו: כן, אני תכננתי היום לנסוע לירושלים להיות סנדק, ואח"כ... אבל 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', אני חשבתי כך, אבל בורא עולם חשב אחרת...

גם לפני שהיה מוסר שיחות היה מרגיש תמיד שהוא תלוי בה', והיה אומר לי: אני כבר אומר שיחות למעלה מיוכל שנים ואני מרגיש בכל שיחה שאני תלוי בה', (וגם אמר לי שאינו מדבר בלי להרגיש הארה מלמעלה...). במשך שנים רבות היה אומר שיחה במוצ"ש, וכל פעם מחדש הייתי שואל, סבא יאמר היום שיחה? והיה אומר אני לא יודע, אני תלוי בה', נראה אם יהיה סיעתה דשמיא. וכך היה בימים נוראים שעשרות שנים היה מדבר בישיבה בזמנים קבועים, והינו שואלים אם יהיה שיחה, והיה אומר אני עוד לא יודע, אני תלוי בה'... היה גם מתפלל לקב"ה לפני כל שיחה ומבקש ס"ד.

כשנסע ברכב התבטא: תמיד אני מרגיש מסור ביד ה', אבל בפרט שנוסעים ברכב ויכול להיות תאונה, וגם לא תמיד זה בשליטת הנהג, אז יותר מרגישים ביד ה'.

בנפשו היה שזיכרו בכל דבר שם שמים (ואמר לי שצריך הרבה תיקון בזה), והיה צורם לו מאד לשמוע כשמדברים בלא להזכיר ש"ש. אם לדוגמה הייתי אומר ע"י בטלפון שבארבע נבוא ל... היה מתקן – בעזרת ה' נבוא בארבע.

באלול האחרון (תשע"ז) המשגיח היה מאושפז בביה"ח 'רמבם' והלכנו עמו לבנין סמוך לעשות בדיקה חשובה, המשגיח היה מותש מאד והיו לו גם סחרחורות, והוצרך לשכב דקות ארוכות בתנוחה מסוימת שעלתה לו במאמץ רב, ומחמת החולשה הגדולה והייסורים היה נראה שהוא מנותק לגמרי מעמנו. בזמן הבדיקה התענינה הרופאה שמואד התרשמה איך הנכדים (בני הגר"מ שליט"א) מכבדים את הסבא הישיש, והתענינה כמה נכדים יש לרב, ואמרתי שבלע"ה יש יותר ממאה... לאחר כחצי שעה שהמשגיח שב לחדרו והיה בתשישות גדולה, העיר בעדינות: היה ראוי לומר – בעזרת ה' יש יותר ממאה צאצאים...

נוסח ברכתיו היה 'שה' יתברך יתן'... ואמר שבזוהר הק' (כמדומני) כתוב להזכיר ית' לפני הברכה. גם מאד היה בנפשו שלא סתם יאמרו 'רפואה שלמה' אלא יברכו אותו שה' ישלח לו רפואה שלמה (ואמר שר' מאיר חדש היה אומר מזה זה רפואה שלמה – אתה לא רופא... תברך שה' ישלח רפ"ש), וגם בזמנים שמרוב חולשה היה קשה עליו הדיבור, כשאמרו לו רפואה שלמה נזעק לתקן – ה' ישלח רפ"ש.

לפני תקופה נכנסה איליו אישה לבקש ברכה ללידה קלה, והמשגיח ברכה בלידה

אחרי כמה דקות גילה בפני את צערו שלא הזכיר שם שמים, וכששמע שהאישה עוד בקרבת מקום ביקש מומני לקרוא לה שוב, וברכה מעומק לבו – שה' ית' ישלח לך לידה קלה.

בהזדמנויות שונות המשגיח היה מודה לקב"ה על החסד שעשה עמו, שלמרות שגדל בתל אביב להורים תמימים והיו לו נסיונות ופתיים ה' הציל אותו... ואמר שמה שהורים שלו עלו מוילנא לארץ ישראל (כשהיה בגיל שש) זה היה מחסדי ה', שהרי הם לא היו במיוחד מאוהבי הארץ, ולא היה להם תוכנית ומחשבה לעלות לארץ, אלא שהיה איזו הזדמנות והחליטו ללא סיבה מיוחדת לעלות, והאמת שזה היה בשבילו, כי התפקיד שלו היה להשפיע בארץ.

היה מדבר על כך שהשידוך שלו זה שידוך מן השמים. שזכה ברבנית הצדקנית תליט"א, וביתד זכו להקים משפחה מפוארת שכולם הולכים בדרך ה', והרבנית הסכימה לנדוד למדבר 'כפר חסידים', בלא שהיה תנאים מינימליים, וזכו להרבות הרבה כבוד שמים...

היה מדבר תמיד בהתרגשות על חסדי ה' שאנחנו חיים כאן בארץ כאשר אנו מוקפים אויבים מבחוץ כמו אירן וכו' והקב"ה מגן עלינו, ומוקפים בכאלו שרוצים לעקור את הדת ולהצר את צעדינו, והקב"ה שומר עלינו, ואיך שעולם התורה מתפתח ופורח, והקב"ה נתן לנו את גדולי הדור שמנהיגים אותנו, כדוגמת מורן החזו"א והרב מבריסק הרב שך ור' אהרן ליב, ואיך שפעם היה בזיון לבן ישיבה לצאת עם גמ' לרחוב (כפי שסיפר לו הגר"מ מן זצוק"ל) והיה קשה להינשא לבחורה יר"ש, ורק בחורה עם מום הסכימה להינשא לבן ישיבה, עד כדי כך שכשראו בחורה מתארסת עם בן ישיבה שאלו איזה מום יש לה? והיה מספר שהיה ת"ת בחיפה שאשתו היתה מהשומר הצעיר...

ולעומת זאת היום ב"ה כל אחד רוצה לגדול בתורה ויר"ש, וזה כבוד לבחורה לקבל בחור ת"ת ויר"ש, וב"ה נשותינו הצדקניות רוצים שנלמד תורה, והיה אחד שהיה מאד דחוק רוצה לצאת לעבוד להביא פרנסה לביתו ואשתו אמרה לו, הרי הקושי העיקרי הוא עלי, אני מעדיפה להדחק ותמשיך ללמוד בכולל...

המשגיח היה חוזר מאות פעמים (ומסתמא אלפי...) בהתרגשות גדולה כאילו הוא אומר זאת בפעם הראשונה על דברי ר' יעקב עמדין, שהנס הכי גדול – שהוא עוד יותר מנסי מציאות מצריים – שבעוד שכל האומות והממלכות שרצו לכלותינו (כדוגמת יון רומי וכו') לא נשאר מהם זכר, עם ישראל העם הנרדף – כבשה אחת בת שבעים זאבים – חי וקיים, והתורה פורחת... והיה מתרגש מחדש בכל פעם לספר את חסדי ה', כאילו התעורר לזה פעם ראשונה, והיו פעמים שחזר ע"ז כל כך הרבה פעמים, והיו שואלים אותו מדוע המשגיח חוזר כל כך הרבה, והיה אומר בכזו ערגה – אני מאד אוהב לספר את חסדי ה'...

גם בשמחות משפחתיות חינך את בני המשפחה להודות לה' על כל החסדים, ולפני שמודים למשפחה והאורחים ראשית צריך להודות לה', והיו פעמים שהדרשן הודה למשפחה וכו' ואח"כ הודה לקב"ה והמשגיח מיד תיקן, שקודם אנו מודים לה' ורק אח"כ מודים לשאר הדברים (והיה משבח מאד את זה שמודים להורים ולאורחים).

ועוד יותר משחי בהכרת טובה לקב"ה על חסדיו הגשמיים – חי המשגיח כל הזמן בהכרת טובה על מתנותיו הרוחניים, הוא חי בהשקפה שהקב"ה מקור הטוב רוצה להיטיב עמנו ובשביל כך הביא אותנו לעולם הזה שנוכל לזכות לקיים את רצונו ולזכות לטובה הגדול ביותר – להדבק בה'! והיה תמיד אומר שתרי"ג מצוות הם תרי"ג מתנות, וכך התייחס לכל לימוד ותפלה שיש לנו מתנה מאת ה' שאפשר לקבלה, וכן במועדים היה מודה לה' שנתן לנו כאלו מתנות גדולות,

וכששאלו אותו כיצד תמיד כ"כ שמח ומרוצה, אמר בפשטות שיש מזה שהאדם מצדו עושה, ויש מאורעות שעוברות על האדם, והנה הוא מצדו עושה את מה שהוא יכול וכל הזמן זוכה להדבק בה', ומה שאינו תלוי בו הרי כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד. (להערות והוספות 0527166490)

נפשו גחלים תלהט

גליון 180 תז"מ תשע"ח

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לכתובות והנצחות, הוספת כנונים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: 1nafsho@gmail.com

דבר המערכת

עדיין בין הזמנים אך כבר מתכוננים למתן תורה. הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

הדברים עדינים ודורשים אוזן קשבת. ביאור הענין שביסוד הבריאה היתה הנהגה שהזכרה בריש ספר בראשית, מתחלה "עלה במחשבה" לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאינו מתקיים, שיתף מדה"ר למדת הדין וכו' יעו"ש. נקרב לתפיסתנו את המושג "מידת הדין". הנהגה זו של מידת הדין היא הנהגה של **עצירת בעד השפע** האלקי עד שיזכו לו חלק עבודתם [א.ה. כדי שלא יהיה נהמא דכסופא]. זהו אופי ההגבלה שתלויה בשיעור העבודה של התחתונים. וממילא בכל סטיה אפי' כחוט השערה כבר יתבטל הכל ולא יהי' כאן כלום [א.ה. אלו הם הפנים המוכרות לנו שמידת הדין ענינה עונשים וחורבנות וכו' אך אין זו עצם מהותה רק לצמצם השפע כפי העבודה ואם לא עומדים בה ממילא יוצא ממנה חורבנות]. מה שחז"ל אמרו "ראה שאינו מתקיים" אין מדובר על מחשבה לחוד [כי מחשבתו ית"ש הוא מציאות גמור לא כמחשבת האדם שהיא מחשבה בעלמא ולא מציאות] אלא שהיתה עובדא כזו שלא התקיים העולם במהדורא קמא שלו [א.ה. ואף שבערכנו אין לנו תפיסה במהות מהדורא קמא זו כי נקראת מעולמות המחשבה אך כאמור אצלו ית' מחשבה הוי מציאות גמורה]. בשלב זה בו היה גילוי תוקף הדין נהיה גם תוקף עצירה בעד הנהגת השפע ד"עולם חסד יבנה". וממילא כיון שהתבאר מהגר"א שעצם הסילוק הוא סיבת היוצרות היפוכו על כן בשעת תוקף הסילוק שהיה, יצא תוקף כח הרע והטומאה. זו האשפה שהזכרה כאן שעליה בנוי ארמון המלך [א.ה. היינו המהדורא קמא של עולמנו עליו בנוי עולמנו].

ד. תוספת ביאור - גילוי מלכותו ית' הוא דווקא מתוך חריפות הריחוק

יובן יותר על פי מה שנתבאר בפסחים [נ"ו ע"א] כשאסף יעקב את בניו לפני פטירתו ביקש לגלות להם את הקץ האחרון ונסתלקה ממנו שכינה ואמר שמא ח"ו יש פסול במטתי, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק שיצא ממנו עשו. פתחו השבטים ואמרו שמע ישראל סבא, ה' אלקינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. פתח יעקב ואמר בשכמל"ו. ואמרו חכמים כיצד נעשה [היינו האם נאמר בשכמל"ו], אם נאמר הרי משה לא אמרו (בפ' ואתחנן אחרי שמע ישראל) ואם לא נאמר, הרי יעקב אמרו. משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה, תאכל גנאי הוא לה, לא תאכל צער הוא לה, הביאו לה עבדיה בחשאי ע"כ. והדברים אומרים פרשנוי.

מהלך המלכותא דארעא בנוי על ביטול ישות העם אל המלך, וכפי כניעת רצונם לרצונו ככה הוא ערך רוממותו וערך התנשאות מלכותו. ומלכות דארעא כעין מלכותא דרקייע. כי עיקר הנהגת מלכות שמים נבנית על גילויים בהם יש ביטול ישות הבריאה, ונכלל בזה בטול כל סוג ישות הנמצאת בחלל הבריאה. ומכיון שהרע הוא גם מכלל הנמצאים א"כ צריך שהנהגת מלכות שמים תגיע לטפל גם

יחי הספירה כהכנה לסת"ת

[בסוד ישרים ש"ק בהר בחקתי תשנ"ו]

חז"ל לימדונו שבמהלך הקדושה ישנו מהלך משונה, היפך מהלך טבע העולם. כלי מלא מחזיק כלי ריקן אינו מחזיק. ועל דרך זה אמרו על מש"כ בתחילת הפרשה השניה של ק"ש "אם שמוע תשמעו" אם שמעת בישן תשמע בחדש. נבאר בעז"ה ענין זה.

א. חלל הבריאה אינו ריק

הנה לכאורה האדם המתבונן בחושיו בבריאה מבחין בחלל הפנוי ממצאות הבורא ית'. נבאר את שורש הטעות שהרי באמת אין במציאות מושג של ריקות בחלל הבריאה אלא הכל מלא מהתהוות מתמדת על ידי הבורא ית'. ומה שרואים חלל וריק הוא רק כפי תפיסת חושינו בלבד, כי כך פועלת מסקנת החושים, **מה שאין לחוש מגע עמו נתפס אצלו כאילו אינו מציאות**. כיצד נבחין במציאות הבורא ית', הנה כל נמצא מעיד על חכמת ממצאו שהרי כל פעולה מעידה על חכמת בעל הפעולה, וכדכתיב "כולם בחכמה עשית" וממילא בזה נבחן שכל ההתהוות מלאה מחכמה זו. בעומק חכמה זו מתגלה למתבונן "בעל החכמה" שהוא מקור חיות הבריאה [א.ה. אך מכיון שאנו מבחינים רק בחכמה מיחסים את החיים לחכמה זו] דכתיב "החכמה תחיה בעליה".

ב. כח ההסתר שבהחלל וממילא האפשרות להעדר

אך צ"ב שכן אם תוכן החכמה הוא ענין החיים וכמ"ש "והחכמה תחיה בעליה", והבריאה מלאה מחכמתו ית' כנ"ל באות הקודמת, א"כ איך שייך מציאות של העדר ומיתה וסילוק בבריאה, הלא כולה מלאה מחיות וישות? התשובה היא שישנו במהלך גילוי ית"ש כח של הסתר אשר מחמתו יכול להיראות ענין סילוק מציאותו ית' שנראה כאילו אינה. וכבר כתב הגר"א ז"ל שכל יסוד ענין הטומאות הוא רק ממהלך של סילוק (החיים). אין הפירוש שאחרי הסילוק יש כאן מקום לטומאה להופיע אלא **שעצם הסילוק** הוא סיבת הטומאה ע"כ. דוק ותשכח כי הופעת כל טומאה היא מחמת סילוק גילוי החיים שהיה כאן. מנקודה זו התהווה כל הרע והטומאה ומזה הם חיים.

ג. ביאור מה שהמשילו העולם לפלטרין הבנוי על אשפה

בחיגה דף ט"ז, על הא דתנן המסתכל מה למעלה מה למטה מה לפניו מה לאחור ראוי שלא בא לעולם, מקשה הגמ' בשלמא מה למעלה ולמטה ולאחור ניחא (ברור שאין להתבונן בהם כי הם מעבר לתפיסת האדם, וממילא בהסתכלותו שם ישתמש ויפגום בהבנתו בכבודו ית"ש) אבל מה לפניו (שהוא בגדר תפיסת השכל כי זו התחלת הבריאה) מה דהוה הוה. ומתרתא הגמ' משל למלך שאמר לעבדיו לבנות פלטרין על האשפה. אין כבודו של מלך לזכור שם האשפה.

ו. עבודת הנפש בימי הספירה

הרבה פעמים הזכרנו את הרמז שנתן הרוקח לימי הספירה בפסוק אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא, שמטמונים הוא מ"ט מונים, ע"כ. עצם הספירה בפרטות מפורשת בתורה ולא לזה רימז הרוקח, רק כונתו היא לבאר תוכן עבודת הנפש בימים הללו, וכפי שרמז בפסוק זה. פי' הדבר כי כמו שכללות העולם יסודו הוא המדה ד"כולם בחכמה עשית", כך עולמו הקטן של האדם מיוסד על החכמה. אבל חכמה זו נקראת "הן יראת ה' היא חכמה", וכמ"ש חז"ל הן בלשון יוני אחת, כי רק היא חכמת האדם. אמנם זוהי צורת החכמה, אבל מהותה היא כמ"ש הר"י באבות רפ"ד בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם. פי' **שעצמות החכמה היא אהבת החכמה וביקושה**, ולא המדע שלה, שהרי בעל מדע שאין לו אהבת החכמה טיפש הוא יעו"ש. ועיין שם שר"י הביא את הפסוק הזה שהביא הרוקח להגדיר איך נראית אהבת ובקשת החכמה, ע"ש הכל.

נבין לפי זה מהי עבודתנו בימי הספירה, שהם ימי ההכנה למתן תורה. אופן ההכנה ליום שבו "דעת אלקים תמצא" את אותה דעה הנכספת מכל שהיא "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד", הוא בקשת חכמת הנברא שהיא היראה. כי כל התורה בכל פרטיה הם לימוד זה להאיר את היראה בכל תקפה. בקשה זו עיקרה היא במהלך השמיעה של האדם, ולשון הגר"ס ז"ל הני"ל בתתו אופן קשבת (דוקא) אל השכל להשכיל על דבר אמת. הדבר אמת הוא צורת השכל שהוא צורת חכמת היראה. זהו אם שמוע תשמעו וכו' דכלי מלא מחזיק אבל כלי ריקן אינו מחזיק כלל. התורה שנאמר עליה "תורת אמת", מקומה הוא בשכל המסוגל להשכיל על דבר אמת, שהגישה אליו הוא און קשבת.

בחלק הרע גופא לבטלו אליה, אע"פ שנראה במושכל ראשון שאין זה כבודו של מלך לטפל גם ברע שכן מאוס וגרוע הוא. זהו מה שנקטו במשל "ציקי קדרה" שאם תאכל גנאי הוא לה [א.ה. היינו שאם בת המלך תאכלם, כביכול תשלוט בהם עד לביטולם, גנאי הוא לה]. לא תאכל צער הוא לה. כעת נשוב לגמ' בחגיגה הני"ל, שהמשילו עולמנו דוקא למלך שבנה פלטרין יפה על האשפה. כי כאמור זהו המהלך הנוגע למלכות שעיקר ענינה הוא הנהגת הביטול. א"כ צריך שתהיה תחילה התגלות של הרע עד קצה האחרון כדי שתתברר אח"כ עצמת כח הביטול [א.ה. כי עד כמה שהרע במלואו תוקפו כך השלטון עליו מנשא את המלכות] ולכן מכה פסגת הסילוק יצא מהלך של אשפה וע"ז נבנה אחר כך הפלטרין. [א.ה. על כן נאסר למי שמסוגל להתבונן על תוכן אשפה זו שכל ענינה סילוק מלכותו].

ה. כח השמיעה, מרכז המגע עם הפנימיות

נעתיק את מה שדברנו לקומת האדם. בפרק החובל אמרו סימא עינו נותן לו דמי עינו, חרשו נותן דמי כולו. נמצא שעיקר מהלך הסילוק בקומת האדם סובב על כח השמיעה [א.ה. כי בסלוק כח השמיעה שהוא איבר פרטי אך נקרא שנפגע בזה כל האדם]. ענינו כי **בפנימיות** האדם אכן כח השמיעה הוא העיקר. דהנה כתב הגר"ס ז"ל בריש אגרת המוסר שלו שתקוות כל האדם היא "בתתו און קשבת אל השכל להקשיב על דבר אמת". השכל הוא זה שמבחין באמת וזהו כל ענינו, עמידה על האמת. אבל כדי לקלוט את האמת הזו צריך און קשבת דוקא, הטית האון. כי הטיה זו נובעת מהביקוש אל דבר אמת. הביקוש הוא אות שהדבר נוגע לו מאד, ועל ידי זה נעשה בית קיבול לאמת. נמצא שבשמיעת האון נמצא מגע האדם עם החכמה – החיים [א.ה. כאמור לעיל החכמה תחיה בעליה] ובסילוק כח השמיעה נעשה ניתוק מהחכמה – החיים. על כן כשם שבפנימיותו עיקר האדם מרוכז בכשרון שמיעתו, כך בדין חבלת גופו חרשו נותן לו דמי כולו. [א.ה. רבינו זצ"ל לא ביאר ענין כלי מחזיק ונראה לבאר כוונתו מובן שכלי ריק, היינו און שאינה מבקשת לשמוע, אינו מחזיק. אך כלי מלא היינו שמבקש לשמוע, מחזיק].

הדרך לעליה בתורה [מתוך אגרות דעת א', נ"ו, ל"ז]

כמה מילים בענין החיזוק בעליה בתורה. האדם בלידתו הוא בטבעו עיר פרא, והכניס הקב"ה בו נשמה עליונה מאד מתחת כסא כבודו, עם משרתו שהוא השכל הישר, כדי לרסן עיר פרא זה וליצר ממנו דמות אדם, זהו עיר פרא אדם יולד. **עיקר כח המרסן הוא עפ"י דביקות השכל לתורה** דאז הוא מסוגל לשמוע צלילי עדינות החיים של הנשמה הקדושה בת העליונים שבו, והוא דרך העליה. אין עולים ומתגדלים ביום אחד ובשנה אחת רק ניתן לאדם ערך שמונים שנה לפתח גידולו. עפ"י האריכות הזו יכולים להבין לאיזו תכלית גדולה צריך להגיע ואיזה אושר מופלא ממתין לו בגמר גידולו.

מידת הגדלות הוא לפי שיעור הדביקות בתורה ומצוות בכל יום. כל יום שעבר בלימוד ובקיום המצוות הוא השגת עוד שלב מההתפתחות, והוא אושרו. הבריות של עבודת הנפש היא לא להחזיק מודד חוס בכל יום לראות האם היתה עליה לעומת אתמול או לא, רק ליכנס לעול העבודה בפשיטות כשור הנושא עול וחורש את התלם ואינו מסתכל לאחרי לראות מה נעשה בפעולתו, רק מתיגע ללכת כסדר הלאה. לכן אין לעמוד לפני ראי בכל יום ולראות אם נתגדל עוד סנטימטר ברוחניות, רק להיות כשור לעול וכחמור למשא ולחרוש כל יום הלאה, ולא להביט לאחרי כלל, ולהאמין באמונה שלמה וברורה כי אכן הוא מכניס בנשמתו אוצרות שמיימים מחמדת כל החמודות, והם יוליכוהו ישר בדרכו הגדולה בת השמונים שנה.

עיקר העליות בעבודה לעלות למעלה מההרגשה שהוא תחת עול להמשיך הלאה תמיד, "עקשנות" תמידית ללכת הלאה. והעיקר שאחרי שמשיגים קנין לעשות שמירה עליו, שמירה מעולה שלא יהא נפסד. ובזה העיקר הוא שמירת הפה מדיבורים האסורים כמ"ש הח"ח זצ"ל כמה פעמים בזה. והשני לשמור המח מהרהורים רעים אשר אבי אבות הטומאה הוא הרהורי נשים. ובנקיות שני כלים אלו תלך בטח בדרכך והשי"ת יתן לך שמחת ואושר החיים ובכל אשר תפנה תצליח.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

- פרשת תזריע מצורע תשע"ח -

קוצץ כל היד

אדם כי יהיה בעור בשרו וגו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת וגו' (וי"ג ב')
הנה אמרין (שבת צ"ד ב') התולש סימני טומאה עובר בלא תעשה
דהשומר בנגע הצרעת (דברים כ"ד ח'). והיינו דאיכא אזהרה שלא
לקצוץ נגעים.

ויש לעיין ביש נגע על היד וקוצץ כל היד, האם עובר על הלאו.

א. צדדי הספק

צדדי הספק, מי אמרין דהלא תעשה רק כשקוצץ הנגע בלחודה, או דילמא הלא תעשה אפילו כשאינו קוצץ הנגע כלל אלא קוצץ מה שמסביב, דהרי סוף סוף נקצץ הנגע.

ב. מילה בצרעת

הנה חזינן דאם יש צרעת על המילה, בעינן קרא להתיר למול, ובלא קרא היה אסור, (כמבואר בשבת קל"ג א'), והרי מסיר את כל עור הערלה, ואפילו הכי מיתסר. חזינן כהצד השני הנ"ל.

ויש לדחות דאיירי באופן שאי אפשר להגיע לחתוך הערלה מבלי לקצוץ הנגע מסביב. אמנם מכל מקום לכאורה משמע דבכל גוונא בעינן קרא.

ג. קוצץ אבר חבירו

הנה להאמור דגם בקוצץ אבר שלם עובר על הלאו דהשומר בנגע הצרעת, מעתה בקוצץ אבר לחבירו והתירו בו משום קוצץ נגעים, חייב מלקות משום שקצץ הנגע וממון משום החבלה, ולדעת הסוברים דבחיוב מלקות וממון לוקה ואינו משלם, יהא פטור מלשלם על החבלה.

[אבל כל זמן שהאבר מחובר, ישלם, ולא אמרין דעקירה צורך הנחה, דזה דמי למגביה חלב של חבירו (סוגיא בכתובות ל"א א') דאמרין דמצי לאהדורי, וכן ללישנא (שם) דשאני מגביה חלב של חבירו מכיון דאי בעי גחין ואכיל בלא להגביה, הא הכא נמי יכול לקצוץ רק הנגע. וצריך תלמוד.]

השומר בנגע הצרעת

הנה אמרין (שבת קל"ג א') לענין האיסור לקצוץ נגע צרעת, דפטור באופן דהוה דבר שאינו מתכוין, כגון באיכא נגע צרעת על המילה ומתכוין למול, דהוה דבר שאינו מתכוין לענין קציצת הנגע, שהרי אינו מתכוין לקצוץ הנגע. [אלא מסקינן בגמרא שם דאסור משום דהוה פסיק רישיה].

מעתה שאלו, האידך מהני הא דהוה דבר שאינו מתכוין, הא איכא עשה דהשומר, והרי סוף סוף לא שמר על הנגע, וכדלקמן:

א. לדאוג שלא יכבה

הנה יש להביא דוגמא כהנ"ל, דהנה איתא בקרא לא תעשה דלא יכבה האש על המזבח. ותיקשי אמאי כתיב הלאו פעמיים (ויקרא ו' ה-ו), ופירש רש"י (שם) דאתי למימר דהמכבה עובר בשני לאוין, וברמב"ן (עה"ת שם) כתב דאתי למימר דלא רק דאסירא לכבות בידים אלא חייב לדאוג שלא יתכבה על ידי הרוח. [וזה לשון הרמב"ן, וצוה שיהיה בזה ויערכו אש ועצים הרבה שתוקד האש תמיד כל היום וכל הלילה, והזהיר בלאו שלא תכבה לעולם, והנה אם נתעצלו הכהנים וכתבה האש עברו בלאו].

והנה איתא בגמרא זבחים (צ"א ב') דלר' שמעון מותר למגדב מנחת נסכים לשפוך היין על האש, ואע"פ דמכבה את האש וקעבר על לא תעשה דלא תכבה, אפילו הכי שרי משום דהוי דבר שאינו מתכוין ולא הוי פסיק רישיה.

וחקשה בחלקת יואב (ח"א ו') הרי לדברי הרמב"ן הנ"ל, מה מהני הא דהוה דבר שאינו מתכוין, הרי מכל מקום אם יתכבה לא קיים

מצוותו, והרי כגון מי שיש לו רק מצה אחת אסור לו לאבדה, וגם אסור לו מן התורה לעשות מצב שיתכן שייאבד, אע"פ דאין כוונתו לזה ולא הוה פסיק רישיה, כיון דמכל מקום חייב לדאוג שתהא לו מצה, והכי נמי לענין לא תעשה דלא תכבה חייב לדאוג שלא יתכבה. וכן איתא סברא זו לענין טומאת כהן, לטוס מעל בית הקברות, דלא מהני הא דהוה דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה, דהרי האיסור שכהן לא יהא טמא. [עיין בתשובות חלקת יעקב יו"ד סי' ר"ט וסי' ר"ן].

מעתה לדברי החלקת יואב תיקשי, דהכי נמי בנידון דידן נימא דמכיון דאיכא עשה דהשומר אם כן מה מהני הא דהוה אינו מתכוין, הרי סוף סוף לא שמר על הנגע.

ב. עומד להתלש על ידי הרוח

הנה עיקר הקושיא תליא בהא שיש לדון ברואה שהנגע הולך להתלש על ידי רוח, האם חייב למנעו, ואם נימא דהעשה רק על פעולה ידיה, אם כן מיושב קושיין.

ובמנחת חינוך (מצוה תקפ"ד) אייתי ספיקא דהמשנה למלך (נפ"י מהל' טומאת צרעת ה"א) אם אחד קוצץ נגע מחבירו, דהקוצץ עובר על הלא תעשה, האם גם הנקצץ עובר, דומיא דלאו דלא תקיפו דגם הניקף עובר, וכן דומיא דהלאוין דקרח ושריטה שגם השני עובר, ואסיק דעובר גם הנקצץ, וכתב במנחת חינוך (שם סק"ב) דלפי זה גם אם נכרי קיצץ נגע מישראל, הישראל חייב. ובפשוטו הכי נמי בנחתך על ידי הרוח. ואם כן אכתי תיקשי קושיין הנ"ל.

ג. תיקשי גם מניקף

באמת תיקשי גם מניקף, אמאי שרינן בדבר שאינו מתכוין, כמבואר בתשובות חתם סופר (יו"ד סי' ק"מ, והובא בפתחי תשובה יו"ד סי' קפ"א סק"ג), הרי מהא דגם הניקף חייב חזינן דאינו אסור על פעולה ידיה אלא האיסור שלא יהא מוקף, ואם כן נימא דאסור גם באינו מתכוין.

ד. שאני הני דבגופו

יש ליישב, דאולי כל הני דבגופו, האיסור היינו דחשיב כעושה, אע"פ דהוה בלא מעשה ואע"פ שאינו לוקה. וצריך תלמוד.

עניה שנעשתה עשירה

וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחִטָּאת וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְסָהָרָהּ (י"ב ח')

איתא בקרא דיולדת עניה מביאה שני צפורים אחד לעולה ואחד לחטאת, אבל יולדת עשירה מביאה צפור רק לחטאת אבל לעולה מביאה כבש.

והנה עשירה שהביאה קרבן עניה לא יצאה, [כמבואר במשנה בנגעים פ"ד מ"ב לענין מצורע, וברמב"ם הל' שגגות פ"י ה"ג], ואם אכלה אחר כך קדשים, עברה על איסור אכילת קדשים למחוסר כפורים.

מעתה יש לדון, מהו אם היתה יולדת עניה, וזיכו לה כסף ונעשתה עשירה, ולא ידעה מהזיכו, והביאה קרבן עניה ואכלה קדשים, נמצא שבשוגג עברה על איסור של אכילת קדשים לפני הבאת קרבנותיה, האם נימא דכשנודע לה על הזיכו חייבת למחות על הזיכו, ועל ידי זה יתבטל הזיכו ותשאר עניה.

א. נפקא מינה

אך באמת הרי גם יולדת עשירה וגם יולדת עניה מביאים חטאת העוף, והרי מותרת בקדשים מכח החטאת, ואם כן לכאורה אין בזה נפקא מינה.

לא אמרה תורה שלח לתקלה

וְשַׁלַּח אֶת הַצֶּפֶר הַחִיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה (וי"ד ז')

איתא בקרא דמצורע בימי ספורו צריך להביא שתי צפורים, ואחת מהן משלחה על פני השדה.

ואמרינן בגמרא קידושין (נ"ז ב') דהצפור המשולחת מותר בהנאה, וקאמר רבא להוכיח דמותר בהנאה, דהרי לא אמרה תורה שלח לתקלה, והרי אם אסור בהנאה יהא בשליחת הצפור תקלה למוצאה, שהמוצא אינו יודע שהיא אסורה בהנאה ויכשל בהנאתה. וכעין זה אמרינן בגמרא חולין (ק"מ א') דצפורי עיר הנידחת פטורים משילוח, דלא אמרה תורה שלח לתקלה. וכן אמרינן התם (קט"ז א') דלא יתכן דאם לא שילח את האם בתחילה דנאסרת האם משום לא תאכל כל תועבה, דהרי אם כן אחר כך היאך משלח האם, הא לא אמרה תורה שלח לתקלה. וכן כתב רש"י (מובא בתוספות בחולין קל"ח ב' ד"ה יצא) דצפור הקדש פטורה משילוח מהאי טעמא.

[בתוספות (חולין שם) תמהו על רש"י הא אמרינן דכשם שהקדש פטור הכי נמי צפור שהרגה את הנפש, והתם שריא בהנאה דאיירי קודם גמר דין, אלא על כרחך טעם הפטור דיש חיוב להביא הציפור לגזבר, והכי נמי יש חיוב להביא הצפור לבית דין לגמור דינה.

וצריך עיון מכל מקום תיקשי אברייא דפטרה הקדש מפאת שצריך להביא להגזבר, תיפוק ליה מפאת לא אמרה תורה שלח לתקלה. ויש לומר דאין הכי נמי וברייא חד מתרתי נקטה, ונפקא מינה לצפור שהרגה את הנפש. עוד יש לעיין בצפור של עיר הנידחת תיפוק ליה דצריך לקיים בה מצות שריפה, ומאי שנא מצפור שהרגה את הנפש, ויש לומר דאין הכי נמי וחדא מתרתי נקט. עוד יש לומר דדוקא להביא לגזבר או לבית דין. וצריך עיון].

והקשו רבנן בתראי, אמאי יהא תקלה, הרי נימא שהצפור מותר למוצאה משום רוב, דהרי רוב הצפורים בעולם אינם צפורי מצורע. והנה הקושיא אינו מחמת כל דפריש אלא מחמת ביטול ברוב וכדלקמן:

כל דפריש מרובא פריש

הנה מפאת דלהמוצא יש היתירא של כל דפריש מרובא פריש, לא קשה מידי, דהרי אם באמת הוה צפור מצורע זה שפיר מקרי תקלה, שהרי אין דינא דכל דפריש משנה את המציאות אלא רק תלינן שהוא מן הרוב.

והרי חזינן דבסמך על רוב, ונתברר שהוא מן המיעוט, חייב חטאת, לפום המתבאר בסוגיא בפסחים (ע"ג א', עיין שם בתוספות ד"ה שחטו) דהשוחט קרבן בשבת ונמצא טריפה היה בדין שיתחייב קרבן אלא דאמרינן דהוה ליה טועה בדבר מצוה. ואם כן ודאי הוה תקלה.

[בתוספות ביבמות (ריש פרק החולץ, ל"ה ב' ד"ה ונמצא) כתבו דזה שסמך על הרוב הוה אונס. וצריך עיון מסוגיא דפסחים הנ"ל. וכך הקשו בתשובות חמדת שלמה (יו"ד סי' א') ובחזון איש (יו"ד סי' ק"ג סק"ג)].

בטל ברוב

אך הקושיא לא מפאת הלך אחר הרוב, אלא מפאת ביטול ברוב, דהרי מכיון דהצפור המשולחת בטל ברוב, אין כאן תקלה, מכיון דהאיסור נהפך להיות היתר, ומהאי טעמא שרי לאכול כולן כמו שכתב הראש"ש בחולין (פרק גיד הנשה סי' ל"ז) ורק אם הוכר האיסור אסרינן.

רבנן בתראי

וכך הקשו בתשובות מהרש"ם (ח"ו סי' נ"ו), ובנודע ביהודה (תניינא יו"ד סי' מ"ה), ובחתם סופר (לחולין ק"י ב') ובזית רענן (ח"א יו"ד ה"ו סי' ג) ובשער המלך (נפ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כ"ה), ובדעת תורה (יו"ד סי' נ"ז ס"ק י"ג) ובפלת (סי' ק' סק"א ד"ה איברא), ובתיבת גמא (פרשת מצורע סק"א), ובהגרע"א (גליון תיבת גמא שם), ובתשובות חתם סופר (יו"ד סי' ש"ט) ובמקנה (קידושין ל"ט א').

ט' תירוצים

ומצאנו כמה דרכים ליישב:

תירוץ א' - מיד כשמשלח

הנה בשער המלך (שם) כתב דיש לומר דהוה תקלה כשמשלח וטרם נתערבה ברוב, [אך כתב דזוחק], וזה צריך תלמוד, דלעולם יש רוב

א. אך באמת בהביאה קן סתומה נשארה אחת חולין, ואם כן גם החטאת מספק לא חל.

ב. גם נפקא מינה לדעת קול יעקב (מובא בגליון הש"ס ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב, עיין שם) דאם היו לפניו ב' בהמות, ואמר הרי עלי עולה, ונמצא אחת מהם בעלת מום, כיון דעל אותה בהמה לא חל הנדר, אף על אחרת לא חל, דהוה ליה כדין נדר שהותר מקצתו הותר כולה. והכי נמי נימא דמכיון דהעולה לא חל אם כן גם החטאת לא חל.

ג. אך באמת בפשוטו הנפקא מינה לענין מצורע, שאם הוא עשיר מביא רק בהמות אבל אם הוא עני מביא ב' צפורים, והשתא האם חייב למחות כדי שלא יעברו כהני המשמר באיסור נבילה באכילת עוף שנמלקה. [והיינו שהכחן יתן למצורע כסף כדי שימחה על הזיכוי].

ב. טובת הנאה

וכי תימא דיש לשום השווי של דבר שיכולים לבטלו במחאה, דהרי יש בזה טובת הנאה, ואם כן אף כשתמחה תישאר עשירה.

אנוכי לא אדע אם דיינינן כן. ואף אם נימא הכי, נימא דהאי טובת הנאה לא משוי לה עשירה.

ג. כלא תעשה או כעשה

הנה כדי שלא יעבור על לאו, חייב ליתן כל ממונו, משא"כ כדי שלא יבטל מצות עשה, חייב ליתן רק חומש ממונו.

והשתא היאך דיינינן לענין החיוב למנוע עבירה. כגון באפה פת בשבת ועכשיו יכול לרדותו מהתנור, אבל הרדיה יעלה לו יותר מחומש ממונו. וכן בכגון מי שעבר על נדרו, ויכול להשאל על הנדר כדי שיתבטל הנדר למפרע, אבל יעלה לו יותר מחומש ממונו. ונסתפק בזה בפתחי חושן ולא הכריע.

ואם נימא דאינו חייב ליתן כל ממונו, אם כן יש לומר דלא מחייבינן לה למחות. [א"י"ה. ועיין לקמן אות ה' אם איירי רק באופן שהזיכוי הוא יותר מחומש ממונו, או דילמא פטורה לגמרי].

אך יש לומר דזה מיקרי מניעת ריוח שאם תמחה לא היה מעולם שלה. אבל אינו מוכרח, דהרי בלא המחאה זה שלח גמור.

ד. הוכחה מעבד שנשתחרר

לעני"ד איכא למילף דאינו חייב ליתן כל ממונו, מהא דתנן (תרומות פ"ח מ"א) עבד שהיה אוכל בתרומה, ובאו ואמרו לו עשאך בן חורין, [או נתנך במתנה או מת רבך או מכרך לישראל], נמצא שאכל תרומה כשכבר לא היה עבד כהן, רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר.

ותיקשי אמאי לא מחייבינן להעבד למחות על השחרור כדי שלא יעבור על הלאו דאכילת תרומה לזר.

אלא חזינן דלמנוע עבירה אינו חייב ליתן כל ממונו. והכי נמי הכא הרי שחרור לעבד שוה כל ממונו.

[ויש לדחות דהכא באמת עסקינן בגוונא שאינו רוצה למחות. וכי תימא אם כן הוה מזיד, אינו, דבשעת מעשה היה שוגג, ואם כן לדינא צריך תלמוד].

ה. טעמא דמילתא

הנה טעמא דמילתא דאינו חייב ליתן כל ממונו, או דבאמת דינו כמצוות עשה, והכא הרי הוה יותר מחומש ממונו.

או דילמא משום דהוה אנוס ומותר, [ואם כן אף באופן דשוה רק חומש ממונו אינו חייב למחות], ואז נילף דאין חיוב תיקון על אונס, כגון באכל קונם לפיקוח נפש. ונסתפק בזה באבני נזר.

ו. האם כופין להשאל

הנה לענין לכופו להשאל על נדר, הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תפ"ה סעי' א') בנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח, לוקה ואוכל מצה בליל פסח, שאין שבועה חל לבטל המצוה, אבל אם אמר שבועה שלא אוכל מצה סתם, אסור לאכול מצה בליל פסח, דהרי כיון דכלל בשבועתו גם אכילת מצה של כל השנה, חל השבועה בכלל לבטל את המצוה.

אמנם כתב במשנה ברורה (שם ס"ק א') בשם הפוסקים, דמכל מקום מצוה להשאל על שבועתו כדי שיוכל לקיים מצות עשה דאכילת מצה.

אמנם לענין כופין, כתב לחלק (שם שער הציון סק"ב) שאם נשבע לבטל מצוה בכולל, כופין להשאל רק כשנשבע להדיא כנגד המצוה, אבל בלא נשבע להדיא כנגד המצוה, רק מצוה להשאל אך אין כופין. וצריך עיון מאי טעמא לחלק, ולכאורה בתרוייהו יש לכפות.

צפורים דעלמא.

תירוץ ב' - אין מבטלין איסור לכתחילה

כתב בשער המלך (שם) ובנודע ביהודה (שם) דמצד אין מבטלין איסור לכתחילה אתינן עלה, וכד נימא כהסוברים (ראב"ד מובא ברשב"א חולין צ"ח ב' ד"ה והנתן) דאסור מן התורה לבטל איסור.

[בנודע ביהודה כתב דביבש ביבש לכולי עלמא אסירא מן התורה. וזה לשונו. ואיד אפער שדבר שאפילו אחר ביטול אם יוכר יהיה אסור, לבטלו עתה והרי עתה הוא מכירו. אבל טעם הנבלע, בזה כשנתבטל אין כאן טעם איסור כלל וכיון שנתבטל אין כאן טעם כלל].

והנה יש לעיין הא אין כונתו לבטל אלא כונתו לשלוח הצפור. [וכדאייתי בשער המלך (שם) לענין מילתא אחריתא].

ואולי כיון דכל מה דשרינן לשלוחו הוא רק מכח הביטול ברוב, חשיבא כמכוין לבטל. וצריך עיון. שוב ראיתי בפלתי (סי' ק' סק"א) שבאמת כתב כך, דאין כאן ביטול איסור לכתחילה מכיון דאינו מכוין לבטל. [ועוד עיין לקמן מה שכתבנו שהעשה דשילוח ידחה].

תירוץ ג' - ממונא לא בטיל

יש לדון ליישב הקושיא לענין הקדש, דהנה בבכורי יעקב (סי' תרמ"ט ס"ק י"א) ובעין יצחק (או"ח סי' כ"ו) ובחזון איש נעלה סי' ט' ריש סק"י דנו דהקדש לא יתבטל ברוב מפאת דממונא לא בטיל. אך אכתי לא יתיישב לענין ציפורי מצורע ועיר הנדחת ולא תאכל כל תועבה.

[והעירוני דמיושב גם מעיר הנדחת, דהרי איסור עיר הנדחת מפאת הממון ולא בטיל. ותליא בהא דכתב בבאר יצחק לענין האוסר ממנו על חבירו דמשמע דגם בזה בטל ברוב. וכל הנידון מפאת דבר שיש לו מתירין, ובאוסר על חבירו לא הוה דבר שיש לו מתירין].

אך תיקשי, דהא חזינן דהקדש בטל במין בשאינו מינו, ונימא דממונא לא בטיל.

תירוץ ד' - ביטול רק בידעין

תו יש למידן לתרץ, לפי מה שכתב בש"ך (יו"ד סי' ק"ט ס"ק י"ב) דדינא דביטול ברוב רק כד ידעין שיש תערובת, אבל אם אינו ידוע אינו בטל ברוב. ואם כן כיון דהמונא אינו ידוע שיש כאן תערובת, לא בטל ברוב.

וכי תימא דהמשלח הצפור יודע, אך הנה בירושלמי נעלה (פ"ב ה"א) דיינינן אם ידיעת חד סגיא, וכתב במהרש"ם נעין ח"ה סי' י"ד, וח"ז סי' נ"ו) דתליא בזה נמי לענין ביטול ברוב.

ועוד היכא דהמשלח יש לו טביעת עין או סימן, הא לגבי ליכא תערובת, ואנשים אחרים שאינם מכירים אותו בטביעת עין, אינם יודעים מהביטול, ואם נימא דלא מצטרפי יהא אתי שפיר. אך בפשוטו אינו כן, דהרי יין שנתערב ויודע מהתערובת אף שאינו נזיר, מכל מקום חייל הביטול מחמת ידיעתו, אע"פ דהנזיר אינו יודע מהביטול, ואם כן הכי נמי דכוותה, ואזדא תירוצינו הנ"ל. [א"ה, דנימא ידיעת המצורע חשיב ידיעה על הביטול].

אך העירוני דכיון דכל אדם יודע שיש צפורים משולחות שאסורות, חשיבא ידיעה. וצריך עיון. [והעירוני דבכל משהו בפסח דבטל מדינא, מהו היכא דאינו יודע כלל, אלא דנימא דידוע שיש חמץ בעולם].

תירוץ ה' - קבוע

הנה במקנה קידושין (שם) דן דיש כאן קבוע, מכיון דיכול להיות שהמשלח יכיר אותו בטביעת עין או באיזה סימן.

וצריך עיון הא מפאת כל דפריש בלאו הכי לא קשה וכל הקושיא רק מפאת ביטול ברוב.

תירוץ ו' - חשיבא תקלה

הגרע"א (גליון תיבת גומא שם) כתב דאף דנתבטל ברוב, מכל מקום חשיבא תקלה. [וזה לשונו. אלא על כרחך מכל מקום מסתמא לא עשתה תורה מצוה לבטל איסור בידים].

וכעין זה כתב בפלתי (שם) דאף דאיסור נתבטל בהיתר, מכל מקום שם איסור לא זו ועדיין טמון, ואם כן הוי תקלה דעכ"פ יאכל איסור.

והדבר צריך תלמוד דהרי משרא שרי.

תירוץ ז' - תתערב בטריפה

עוד כתב בפלתי (שם) דיש ליישב דהתקלה תהא שצפור טריפה תתערב בבי צפורים, אחת מהם האי משולחת ועוד אחת כשירה, והוא יחשוב שהמשולחת מותרת ואם כן הטריפה הוה חד בתרי ובטיל, ובאמת המשולחת אסירא ואם כן איכא רק היתר אחד ותרי

של איסור, ואם כן האי טריפה לא נתבטלה ברוב.

ודחה הפלתי דמכל מקום יש כל דפריש מרובא פריש. וזה צריך עיון דלענין הא ודאי הוי תקלה וכמו שכתבנו לעיל.

אך לענין יש לדחות באופן אחר, דהרי בגוונא דהפלתי אכתי הטריפה נתבטל ברוב, כיון דהמשולחת כבר נתבטלה ברוב ורוב דידה ליכא להפקיע, ולא דמי להא דאיסורין אין מבטלין זה את זה, דשאני התם דתרוייהו נשארין באיסורא.

דהנה יש לעיין באיכא איסור שאין לו מתירין ויש כנגדו ששים, שמחם נ"ט מינו ואחד אינו מינו, [דהאיסור בטל בששים], ויש גם איסור שיש לו מתירין שהוא מינו של האחד, [ונדר שיש לו מתירין בטל רק בששים של אינו מינו], דיש לומר דיתבטל בששים של אינו מינו, [היינו הנ"ט שהוא אינו מינו, בצירוף עם הדבר שאין לו מתירין שכבר התבטל בהם], אע"פ שאחד מהם הוא איסור, דהרי האי איסור הא בטל ברוב, והכי נמי בגוונא דהכרתי ופלתי.

תירוץ ח' - אחד יודע מהאיסור

תו מיישב בפלתי (שם) דהרי אם אחד יודע ומכיר האיסור, אף דאין לא ידעין, לא שייך שם ביטול, ואם כן יש לחוש דאחד יעמוד בהר גבוה ויראה הצפור משתלח, וכל זמן שרואהו לא חל עליו שם ביטול, ומכיון דלגבי ליכא ביטול ברוב, אם כן לא נתבטל לאף אחד, ואחד יבוא ולא יידע שזה רואה מראש החר, ויצוד העוף ויאכלנו, והוא תקלה, דהא אוכל דבר שלא נתבטל, כיון שהעומד בראש החר מכיר האיסור.

וזהו חידושא רבתא דליכא ביטל ברוב אף למי שאינו מכיר כיון שיש אחד שמכיר.

וכעין זה קאמר אחד מגדולי הדור שליט"א ליישב, דמי לא עסקינן דהוה ציפור מסוג מיוחד במינו. ולכאורה להמונא שאינו יודע שנשתלחה שוב בטל האיסור ברוב, אך נימא דהא למשלח ליכא רוב. והנה אמרינן בגמרא יומא (פ"א א') דאם מוכרח לאכול איסור משום פיקוח נפש, ויש לפניו ב' אפשרויות, או לאכול טבל או לאכול תרומה, אמרינן הקל הקל תחילה, ונחלקו תנאי מהו איסור הקל.

והקשה בפרשת דרכים (נדר החיים דרוש י"ט) דהרי איכא עצה שלא יהא לא איסור טבל ולא איסור תרומה, דיפריש תרומה מהטבל ויערבנו בששים.

ותירץ בחזון איש (דמאי סי' ט"ו ס"ק י') דאיירי באופן שלא שייך לבטל ברוב דיהא ניכר, כגון דיש טביעת עין בהתרומה. ותיקשי הא מכל מקום לחולה אין טביעת עין. ויהא תליא בדין הפלתי.

תירוץ ט' - נידון רק על אותו צפור

לכאורה יש לומר דכמו בעשר חנויות תשע מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת נבילה, ונמצא חתיכה אחד של בשר, אזלינן בתר כל דפריש, אבל לא שייך על החתיכה הנמצא ביטול, דהרי דיינינן רק על חתיכה אחת.

כמו כן יש לומר בנידון דידן, דאיירי שנמצא רק ציפור אחת, ואינו יודע אם פרשה ממצורע או לא.

ואיירי דוקא בגוונא דאין הציפור המשולחת יכולה לעזוב המקום שהגיע לשם, אבל אם יכולה לעזוב אם כן שמא הלכה הלאה נמצא דהספק גם על ציפורים במקום אחר, ואם כן יש ביטול ברוב.

אבל באמת איירי בכל גווני, דהרי דמי לחד בחד, ואחד מהם פרש ונתערב בכמה, דהמה כולם מותרים והותר מיתסר. והכי נמי בנידון דידן, אע"פ דהצפור יכולה לעזוב המקום, שאר הצפורים מותרים מכיון דבטלים ברוב, אבל הצפור שבידו אסור, דהרי השתא לא דנים רק עליו.

עשה דשילוח ידחה

הקשה בקונטרס אחרון על המקור חיים (בסופו, סי' תמ"ג ס"ק כ"ד באז"ה במגן אלף) אכתי מנא לן דהצפור המשולחת מותרת בהנאה, אימא מפאת ביטול ברוב, וכי תימא דאיכא איסור דאין מבטלין איסור לכתחילה, אימא דעשה דשילוח דוחה לא תעשה דאין מבטלין איסור לכתחילה. וכבר הקשה כן בתיבת גומא (פרשת מצורע

אות א' ונשאר בקושיא.

א. אינו בעידינה

הנה הביטול ברוב לאחר השילוח, ותליא אם בכהאי גוונא יש חסרון של בעידינה, דהנה ברבינו חננאל בשבת (סוף קל"ב ב') משמע דטעמא דבעינן בעידינה, היינו משום דשמא יעבור על הלא תעשה ובכל זאת לא יקיים את המצוה, נמצא דהכא לא יהא חסרון של בעידינה, דהרי אחרי ששולח הצפור ודאי יהא ביטול ברוב. ואם כן אכתי קשיא.

[ואף אם נימא דלענין בעידינה בעינן בבת אחת, הנה הפעולה ידידה היא בבת אחת, ותליא בפלוגתא רבינו חננאל ורשב"א ביבמות (ו' ב') גבי שריפת בת כהן המובאת בדברי חיים (ח"א סי' ל') ולא עיינת].

ב. יעשה סימן

לענין יש לומר דלא אמרינן עשה דוחה לא תעשה מכיון דהא אפשר לקיים שניהם, שהרי יכול לעשות סימן במשולחת בחוט שני ויהא ידוע שהיא משולחת, ואם כן לא יתבטל ברוב.

אך יש לומר דשמא יזמן הצפור המשולחת לאחד שאינו מכיר הסימן או שהסימן יפול. [אך הוה דבר שאינו מתכוין ולא הוה פסיק רישיה. ולא אדע אם שייך זאת לדבר שאינו מתכוין].

ג. יכול לתופסה או להורגה

אך יש לומר בפשוטו, דהרי יכול לשלחה ואחר כך לתופסה או להורגה מרחוק, אלא דאנן ילפינן מקרא דמשמע דמשולחת כדרכה ואם כן מוכח דמותרת, אבל מפאת עשה דוחה לא תעשה הא אפשר

עניני שבת

הכרים אלא מנער רק מחמת איסור ביטול כלי מהיכנו ולכן שרי.

ד. הוכחה מחמץ

וכמו בחמץ דיש לומר דשרי טלטול מן הצד כדי להוציא מן הבית, דאין לו ענין בחמץ אלא שלא יעבור עבירה.

והא דאסר בריב"ש (סי' ת"א, מובא בשולחן ערוך סי' תמ"ו סעי' ג') לדחוף חמץ בקנה בשבת, יש לומר דזה חמירא מטלטול מן הצד, וכמו שכתב בחזון איש דעל ידי דחיפה אין לטלטל מוקצה.

[ולחשוברים דשרי תיקשי מחמץ, ונצטרך לומר דהוה לצורך דבר האסור וכמו שכתב בפרי מגדים].

ה. נמצא שרץ במקדש

הנה חזינן (עירובין ק"ד ב') דבמוצא שרץ בבית המקדש בשבת אינו מטלטלו משום מוקצה, ותיקשי, הא יכול לנשב בפיו כדי ששרץ יהא על פשוטי כלי עץ ואחר כך להוציא ולנער. ולהפרי מגדים דחשיב לצורך דבר האסור אתי שפיר. וצריך עיון.

ו. להציל כתבי הקודש מוקצים מדליקה

הנה בעיקר הדין, העירו דחזינן בסוגיא בשבת (קט"ו ב' קט"ו א') דשרינן לטלטל מוקצה להצלת כתבי הקודש מדליקה, דהרי דיינינן בגמרא להציל ספר תורה היכא דיש ללקט בו פ"ה אותיות, וכן להציל גליוני דהוי כתבי הקודש, אע"פ דהם מוקצה.

אך לאידך גיסא הא חזינן (שם קט"ז א') דנהי דמתירין להציל תיק הספר עם הספר אע"פ שיש בו מעות, מכל מקום היינו רק מפאת דלא הוי בסיס, [דהרי הוה בסיס לאיסור ולהיתר], ובלא זה הוה אסרינן להציל הספר עם המעות, דלא התירו טלטול מוקצה משום הצלת כתבי הקודש, ואם כן תיקשי אהדדי.

ואולי יש חילוק בין היכא דכתבי הקודש עצמו מוקצה דשרינן, ובין היכא דיש רק מוקצה המתלווה דבזה אסרינן. ולפי זה יהא מותר להרים הדף. וצריך עיון.

ז. אפשר ללמוד ממנו

תו טענו דדף של סידור לא הוה מוקצה כלל מפאת דאפשר ללמוד ממנו וללמוד לתינוקות. אך יש לומר דאינו עומד לזה.

אך חזינן (משנה ברורה סי' ס"ק ס"ג, ומקורו במגן אברהם שם ס"ק כ"ד בשם דרכי משה) דגט מותר לטלטלו בשבת, אע"פ שכתוב בלשון לעז, דיכול ללמוד ממנו דיני גט.

ויש לחלק בין הנידונים, דבגוונא דידן הדף של הסידור חשיבא מוקצה מכיון דאין בו אלא קצת מילים, ולא דמי לגט שלם דאפשר ללמוד ממנו. וצריך עיון. [ועוד עיין מה שכתבנו בפרשת בא תשע"ז].

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במהום שהאריר העתהנו זה חלק מהדברים.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת תזריע מצורע

בטומאת זיבה ויולדת – וטומאה שנולדה לפני מתן תורה

"דבר אל בני ישראל לאמור אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו'". (פרק י"ב פסוק ב').

ובשלמא בנגעים מוכן מאוד שצריך פסוק למעט נגעים שנולדו לפני מתן תורה, שבנגעים המציאות של הנגע היא המעשה והחפצא של הטומאה. וממילא כאשר נולד נגע לפני מתן תורה והוא עדיין קיים באדם, היינו אומרים מסברא שכיון שעתה הנגע קיים בו, הרי יש לו עתה מעשה וחפצא של טומאה, וזה סיבה שתחול עליו טומאת נגעים. ומשום כן צריך פסוק למעט ולומר "אדם כי יהיה, מן הדיבור ואילך", לומר שכל מה שהנגע מוגדר כחפצא של טומאה, זהו דווקא אם הוא נולד לאחר מתן תורה, אבל אם נולד לפני מתן תורה לא חל בו חפצא של טומאה, וממילא אינו מטמא את האדם.

אבל בטומאת לידה וזיבה לאחר מעשה הלידה ולאחר מעשה הזיבה מעשה הטומאה כבר לא קיים באדם, שהלידה והזיבה עברו וחלפו ועתה אין מציאותם קיימת באדם, וממילא בשעה זו לא קיים באדם מעשה שאפשר להגדירו כמעשה טומאה כדי שהוא יהיה סיבה להחיל חלות טומאת לידה וזיבה. וכל הטומאה שאנו יכולים לדון שיחול בזה הוא רק מכח המעשה שעבר שהיה לפני מתן תורה, ובאותה שעה המעשה הזה לא היה מעשה טומאה כלל וכלל. וממילא קשה מאוד מדוע יש לנו צד שצריך להיות שיחול בהם טומאה, עד כדי כך שצריך פסוק למעט ולומר שחלות הטומאה חל רק על לידה וזיבה שהיו מן הדיבור ואילך, הרי עתה לאחר מתן תורה אין שום מעשה שיכול להחיל את חלות הטומאה.

והנה בכל דיני התורה ועונשיה, אין פסוק למעט ולומר שמי שעשה את המעשה הזה לפני מתן תורה אינו נענש, משום שהדבר פשוט שכל החיוב התחדש רק במתן תורה ולא קודם לכן, וא"כ קשה למה כאן לגבי טומאת לידה וזיבה צריך פסוק למעט קודם הדיבור שאין בו טומאה.

חלות טומאה ביולדת ובזב לפני מתן תורה

ונראה לומר דמה שהתחדש במתן תורה פרשת לידה וזיבה שיש בהם טומאה, לא התחדשה בזה מציאות מחודשת של טומאה, באופן כזה שלפני מתן תורה מעשה הלידה ומעשה הזיבה לא היה בהם שום חפצא דטומאה, ועכשיו התחדש שזה נחשב ומוגדר כמציאות של טומאה. אלא באמת גם קודם מתן תורה מעשה הלידה ומעשה הזיבה היו מעשים שמחילים באדם חלות טומאה, אלא קודם מתן תורה לא נהגו דיני טומאה וטהרה, וממילא לא היתה שום משמעות בטומאה שחלה ביולדת ובזב. אבל אחרי מתן תורה התחדשו דיני טומאה וטהרה, ונאמר בפרשה מה הם דיני הטומאה שצריכה היולדת לנהוג בהם, ומה הם דיני הטומאה שצריך הזב לנהוג בהם.

ומעתה אפשר להבין שאם אין לנו פסוק שממעט את טומאת יולדת וזיבה שהיו לפני מתן תורה, היינו דנים לומר מסברא שכאשר התחדש דיני טומאה ביולדת ובזב, הרי גם יולדת שילדה לפני מתן תורה וזב שראה לפני מתן תורה יצטרכו לנהוג דיני טומאה. משום שמיד כשהיה מעשה הלידה והזיבה היא החילה מיד ביולדת ובזב חלות טומאה, אלא שכל זמן שלא נאמרה פרשת לידה וזיבה לא היתה שום משמעות בחלות טומאה הזו שחלה בהם, אבל עכשיו כשניתנה תורה ונאמרו דיני טומאה וטהרה יש משמעות בחלות טומאה הזו שחלה קודם מתן תורה, וממילא צריך

ובתורת כהנים דרשו, "אשה כי תזריע וילדה, פרט לשילדה לפני הדיבור". מבואר בתורת כהנים שטומאת יולדת התחדשה רק ביולדת שילדה לאחר מתן תורה, שבמתן תורה נאמרה הפרשה של טומאת יולדת, ונאמר בזה שהטומאה הזו שייכת רק ביולדת שתלד מכאן ולהבא. ואין אנו אומרים שכיון שניתנה תורה ונתחדשה ההלכה של טומאת יולדת, חלה הטומאה הזו למפרע על כל היולדות שילדו אפילו קודם למתן תורה, אלא ההלכה היא שכל הטומאה הזו חלה רק ביולדת לאחר הדיבור, ומעשה לידה שהיה לפני הדיבור אין בו טומאת יולדת.

והנה בתורת כהנים נדרשת אותה דרשה גם לגבי טומאת נגעים, וטומאת זב וזבה, שנגע שנולד באדם לפני מתן תורה אפילו שעדיין הנגע קיים בו אינו מטמא בטומאת נגעים, וכן בזב או זבה שראו זיבה לפני מתן תורה אין בהם טומאת זב וזבה.

בנגעים נאמר בפסוק (פרק י"ג פסוק ב') "אדם כי יהיה בעור כשור שאת או ספחת או בהרת והיה בעור כשור לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן וגו'". וכתב בתורת כהנים "אדם כי יהיה, מן הדיבור ואילך".

ובזב נאמר (פרק ט"ו פסוק ב') "דברו אל בני ישראל ואמרתם אליהם איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא". וכתב בתורת כהנים "כי יהיה, מן הדיבור ואילך".

ובזבה נאמר (פרק ט"ו פסוק י"ט) "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב". וכתב בתורת כהנים "כי תהיה, מן הדיבור ואילך".

טומאה התחדשה במתן תורה ולא קודם

ולכאורה יש להבין, מדוע צריך פסוק ביולדת זב וזבה למעט לפני הדיבור, הלא בפשוטו ההלכה הזו שלא חלה טומאת יולדת וזיבה על מעשה לידה וזיבה שהיה לפני מתן תורה, היא דבר הפשוט מסברא ולא צריך על כך פסוק. ויסוד הדבר הוא שבלידה וזיבה הלידה והזיבה הוא המעשה טומאה, ובמתן תורה התחדש שמעשה של לידה וזיבה מוגדר כמעשה טומאה, ולפני מתן תורה המעשה הזה לא היה מעשה טומאה כלל. וממילא יולדת שילדה לפני מתן תורה נחשב הדבר כאילו שלא היה אצלה בכלל מעשה המטמאה, שבאותה שעה באמת מעשה כזה לא היה מוגדר כמעשה טומאה. וכיוצא בזה גם בטומאת זיבה, זיבה שהיתה לפני מתן תורה איננה מוגדרת כמעשה טומאה.

ומעתה כאשר נאמרה במתן תורה ההלכה של טומאת יולדת וזיבה, מלבד עצם הדבר שהתחדשה בזה ההלכה של טומאה, הרי התחדש בזה עוד דין שמעשה לידה וזיבה מוגדרים כמעשה טומאה, ורק לאחר שהם מוגדרים כמעשה טומאה יכול לחול טומאה מכח הלידה והזיבה. ולפי זה לידה וזיבה שהיו לפני מתן תורה הרי לא היה בזה כלל מעשה טומאה, שבאותה השעה המעשה הזה לא היה מעשה טומאה. וממילא אין יתכן שלאחר מתן תורה תחול טומאה על יולדת וזבה שהיו לפני מתן תורה, הרי באותה שעה לא היה כאן מעשה טומאה, וטומאה איננה יכולה לחול בלי מעשה טומאה.

להיות שהם מחוייבים לנהוג בהם את כל דיני הטומאה והטהרה.

ולכן צריך פסוק למעט ולחדש, ביולדת "פרט לשילדה קודם הדיבור", ובזב וזבה "מן הדיבור ואילך", לומר דכל דיני הטומאה שנאמרו בפרשה שהיולדת והזב צריכים לנהוג בהם, והו דווקא בלידה ובזיבה שהיו לאחר הדיבור. אבל לידה וזיבה שהיו קודם הדיבור, אפילו שאם הם החילו חלות טומאה באדם, אין לזה שום משמעות, ולא נאמר בטומאה הזו דיני טומאה.

ויקח חמאה וחלב - אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה

ונראה להביא ראיה מוכרחת לזה, הנה בטומאת זיבה נאמר בפסוק (פרק ט"ו פסוק י"ט), "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב". ובתורת כהנים דרש על זה "כי תהיה, מן הדיבור ואילך". ומבואר בזה שכל פרשת זיבה ונדה נהגת רק לאחר מתן תורה, מן הדיבור ואילך.

ולכאורה קשה דהנה בפרשת וירא בשעה שהמלאכים האורחים באו לבקר את אברהם אבינו נאמר בפסוק (בראשית, פרק י"ח פסוק ו'), "וימחר אברהם האהלה אל שרה, ויאמר מהרי שלש סאים קמח סולת לושי ועשי עוגות". ובסוף כשהביא את האוכל למלאכים נאמר (פסוק ח'), "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם וגו'", ולא מוזכר שהביא להם את הלחם והעוגות שביקש בתחילה משרה לעשות בעבור האורחים. ובטעם הדבר פרש"י, "ויקח חמאה וגו'", ולחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה, שחזר לה אורח כנשים אותו היום ונטמאת העיסה".

ודברי רש"י הם מהגמרא בבבא מציעא (דף פ"ז א'), ובגמרא מובא "כתיב לושי ועשי עוגות, וכתיב ויקח חמאה וחלב וכן הבקר, ואילו לחם לא אייתי לקמייהו. אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר, אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה, ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה". והיינו שכיון ששרה אמנו פרסה נדה ממילא נטמאת העיסה, ואברהם אבינו שהיה אוכל חולין בטהרה לא היה יכול לאכול מהעיסה הזו.

ולכאורה תמוה אם כל מה שזיבה נחשבת למעשה טומאה התחדש רק במתן תורה, ולפני מתן תורה לא רק שלא היו דיני טומאה בזיבה, אלא גם זה לא היה מוגדר כמעשה טומאה וכחפצא דטומאה, אם כן קשה למה נטמאת העיסה בשעה ששרה פירסה נדה, הרי כל זמן שלא ניתנה תורה ולא נאמרה פרשת זיבה, מעשה הזיבה אינו מעשה טומאה, והעיסה טהורה ללא שום חשש. ומעתה אפילו שאברהם אבינו היה אוכל חולין בטהרה, היה יכול להמשיך ולאכול מהעיסה, שכלפי טומאת נדה כל זמן שלא ניתנה תורה ונתחדשה ההלכה אין בה שום טומאה, ולפי כל הדעות צריך להיות שהעיסה טהורה בלא פקפוק, ולמה כתוב שכיון ששרה פירסה נדה נטמאת העיסה.

קיים אברהם אבינו את כל התורה

ואין ליישב בזה שכיון שמבואר בגמרא ביומא (דף כ"ח ב') "אמר רב, קיים אברהם אבינו כל התורה כולה וכו'", ממילא אע"פ שמעיקר הדין קודם מתן תורה זיבה איננה נחשבת למעשה טומאה, בכל זאת כיון שבמתן תורה עתיד להתחדש הדין שזיבה נחשבת למעשה טומאה, על כן אפילו קודם למתן תורה אברהם אבינו כבר קיים את התורה ונהג דיני טומאה בזיבה. משום שההלכה הזו שקיים אברהם אבינו את כל התורה כולה, שייכת דווקא כלפי דיני התורה שאפילו שעדיין לא ניתנה תורה ולא נצטוו בדינים הללו, בכל זאת אברהם אבינו קיים את התורה וקיים את הדינים הללו. אבל כלפי טומאת זיבה ונדה אם קודם שניתנה תורה לא היה בזה שום חפצא דטומאה, לא שייך לנהוג בזה דיני טומאה, שכל דיני טומאה הם כתוצאה ממעשה טומאה, ואם בחפצא של הדבר אין כאן שום מעשה טומאה לא שייך לנהוג דיני טומאה כאשר במציאות אין כאן שום סיבה לטומאה.

והדבר דומה ליעקב אבינו שנשא שתי אחיות, ולכאורה יש להבין הלא האבות קיימו את כל התורה כולה, וממילא איך יעקב לקח את רחל ולאח לאשה, הרי יש בזה איסור אחות אשה. וביאר בזה מרן הגר"ז זצ"ל,

ועיקרי הדברים כבר הרמב"ן ביבמות (דף צ"ח א') שאיסור "אחות אשה" החפצא של האיסור חל דווקא כאשר אדם יש לו "אישות" באשתו, שאז אחותה נאסרת עליו משום אחות אשה. אבל אדם שמתחתן עם אשה, ללא קנין קידושין ונשואין, באופן כזה שלא חל בה אישות לבעלה, אין בזה איסור אחות אשה. והחפצא של אישות התחדש רק במתן תורה, ולפני מתן תורה לא היה מושג כזה של אישות, אלא אדם היה מתחתן עם אשה בצורה כזו שלא חל בה אישות כלפי בעלה. וממילא כיון שלפני מתן תורה עדיין לא היה קיים החפצא הזה של אישות, אם כן כאשר יעקב לקח לאשה את לאה, לא חל בה אישות כלפי יעקב, ומאחר שאין בנשואין הללו חלות אישות שוב לא יכול לחול בזה איסור אחות אשה. שכל האיסור באחות אשה חל רק כתוצאה מהקנין אישות שיש לאיש באשתו, ובמקום שאין קנין אישות לא קיים בזה החפצא של האיסור, ועל כן אין שום ענין להחמיר שלא לקחת אחות אשה שהרי באופן כזה לא קיים האיסור שהתורה מדברת עליו. ולכן אע"פ שיעקב קיים את כל התורה כולה, בכל זאת לקח את רחל לאשה לאחר שכבר התחתן עם לאה, שבנשואין הללו לא קיים החפצא של האיסור, וממילא אין מקום בזה לאיסור אחות אשה שדיברה התורה עליה.

ומעתה כיוצא בדבר י"ל גם לגבי טומאת זיבה ונדה, שכל דיני הטומאה הם כתוצאה ממה שהמעשה זיבה הוא חפצא של טומאה, וממילא אם כל מה שהזיבה מוגדרת כחפצא דטומאה התחדש רק במתן תורה, אם כן צריך להיות שקודם מתן תורה לא שייך לנהוג דיני טומאה בזיבה, שכיון שאין כאן חפצא דטומאה ממילא לא שייך לנהוג דיני טומאה, וכל דיני הטומאה הם כתוצאה מהחפצא דטומאה ואם החפצא דטומאה עדיין (לפני מתן תורה) לא קיים אין שום ענין לנהוג בדיני טומאה.

ואם אנו רואים אצל אברהם אבינו שנהג טומאת נדה אצל שרה, וכאשר היא פירסה נדה הוא נהג טומאה בעיסה, וכיון שהיה אוכל חולין בטהרה שוב לא אכל מהעיסה הזו שנטמאה, בהכרח הדבר שגם קודם מתן תורה מעשה הזיבה מוגדר כמעשה וכחפצא של טומאה. אלא שקודם מתן תורה עדיין לא נהגו דיני טומאה ועל כן אפילו שקיים כאן חפצא דטומאה, בכל זאת עדיין לא נאמרה ההלכה של דיני טומאה וטהרה, ולכן הכלל כולו לא נהגו בחפצא דטומאה הזו דיני טומאה. אבל אברהם אבינו שקיים את כל התורה כולה, וכשם שקיים את כל דיני התורה כך קיים גם דיני טומאה וטהרה, וממילא במקום שיש חפצא של טומאה נהג אברהם אבינו בדיני הטומאה שנאמרו במתן תורה.

וזה הישוב על טומאת יולדת, נדה וזיבה שצריך פסוק למעט ולומר "מן הדיבור ואילך", לומר שכאשר נאמרה במתן תורה הלכה של טומאה בנדה זיבה ויולדת, הטומאה הזו חלה רק "מן הדיבור ואילך", דהיינו רק על יולדת שילדה לאחר מתן תורה ועל נדה וזיבה שנעשו כן לאחר מתן תורה. אבל יולדת שילדה לפני מתן תורה, או נדה וזיבה שהמעשה זיבה היה לפני מתן תורה, אין בהם טומאה. וי"ל שהסיבה שצריך פסוק למעט הוא משום שבאמת המעשה לידה, זיבה ונדה, היה מוגדר כחפצא של טומאה אפילו לפני מתן תורה, וממילא יש צד לומר שעד שלא ניתנה תורה עדיין לא נהגו דיני טומאה וטהרה, ועל כן לא היתה משמעות במה שבעצם הדבר יש כאן חפצא דטומאה. אבל עתה שניתנה תורה צריך לומר שכיון שיש כאן חפצא דטומאה ממילא שהטומאה תחול אפילו כשהיה המעשה לפני מתן תורה. ולכן צריך פסוק למעט ולומר "מן הדיבור ואילך", שכל דיני הטומאה התחדשו רק בחפצא שטומאה שנעשה לאחר מתן תורה ולא קודם לכן.

*

גדר כלל ישראל לפני מתן תורה

והנה בעיקר הדבר שגם קודם מתן תורה היה שם טומאה וחפצא דטומאה ביולדת, בנדה ובזיבה, נראה לומר שיסוד הדבר הוא מכאן זה שכלל ישראל גם לפני מתן תורה יש בהם שם ישראל, שישראל לפני מתן תורה אינם מוגדרים כעם ככל העמים, אלא כבר בעת ההיא חל בהם שם "עם ישראל" שהם מובדלים מכל העמים. וממילא לפי יסוד זה שייך להבין שאפילו לפני מתן תורה שעוד לא התחדשו דיני טומאה וטהרה, בכל זאת

הגויים, אלא הם היו העם הנבחר שהיה להם דינים וגדרים מיוחדים ונבדלים משאר העמים. וממילא מובן שכאשר גוי רוצה להיות יהודי לא היה די לו במה שהוא מחליט להיות יהודי וללכת באורחותיהם, אלא היה צריך לעבור מעשה גירות כדי להיות יהודי.

גירות אני

עוד מצינו כיצד בזה בגמרא בסוטה (דף י' א') לגבי יהודה שכאשר ראה את תמר, "אמר לה שמא נכרית את, אמרה ליה גירות אני". ופרש"י, "גירות אני, ואיני עובדת כוכבים וראויה לך". וכן לגבי בתיה בת פרעה, מובא בגמרא שם (דף י"ב ב'), על הפסוק "ותרד בת פרעה לרחוק על היאור", והגמרא דורשת על כך "א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי, מלמד שירדה לרחוק מגלולי אביה וכו'". ופרש"י, "לרחוק, לטבול שם לשם גירות". ומבואר בכל זה שהיה שגם לפני מתן תורה היה ענין של גירות, וגוי שהיה רוצה להיות ישראלי, לא היה די במה שמקבל את דיניהם ומנהגיהם, אלא היה צריך לעבור גירות. ואצל בתיה בת פרעה רואים שחלק מהתהליך של הגירות היה על ידי טבילה.

ולפי זה כיון שגם לפני מתן תורה היה לכלל ישראל שם "עם ישראל", ולכן מעשה לידה וזיבה ונדה, היה מוגדר כמעשה וכחפצא של טומאה, והיה צד שכאשר ניתנה תורה והתחדשו דיני טומאה יחולו דיני טומאה אפילו על לידה וזיבה ונדה שהיו לפני מתן תורה, כיון שהמעשה הזה החיל באדם חפצא דטומאה וזה דבר שקיים באדם אף לאחר מתן תורה, ועל כן ינהגו דיני הטומאה אפילו כאשר עצם המעשה נעשה לפני מתן תורה.

ומשום כן הוצרך פסוק למעט ולומר "מן הדיבור ואילך", שדיני הטומאה והטהרה נוהגים רק במעשה טומאה שנעשה לאחר מתן תורה ולא קודם לכן. וביאור הדבר הוא שבמתן תורה מלבד מה שנאמר לכלל ישראל דיני טומאה, התחדש לכלל ישראל עוד ענין של "קדושת ישראל", וקדושת ישראל היא הסיבה שגורמת לדיני הטומאה והטהרה לחול עליהם. וממילא אם המעשה טומאה היה לפני מתן תורה, אפילו שהמעשה בעצמותו הוא מעשה טומאה שמחיל על האדם חפצא דטומאה, בכל זאת אין זה סיבה שזה יחיל על האדם דיני טומאה לאחר מתן תורה, כיון שבשעת חלות הטומאה לא היה באדם זה קדושת ישראל, ועל כן אי אפשר לחול בזה דיני טומאה.

להפטר פרשת שמיני

וישלח עוזא אל ארון האלוקים

"ויבאו עד גורן נכון, וישלח עוזא אל ארון האלוקים ויאחז בו כי שמטו הבקר. ויחר אף ה' בעוז ויכחו שם האלוקים על השל, וימת שם עם ארון האלוהים". (הפטר שמיני, שמאל ב' פרק ו').

והמורה ומזבח הזהב, רש"י, ואיהו אתייה בעגלתא וכו'". מבואר בזה שדוד המלך מחמת שקרא לדברי תורה זמירות נענש, ונתעלמה ממנו ההלכה הזו שבעת שנושאים את ארון האלוקים צריכים הלוים לשאתו בכתף, ולא בעגלה, ומשום כן טעה וכשבא לקחת את הארון מבית אבינדב הוליכו את הארון בעגלה חדשה, ועוזא (שלא היה לוי) הוביל את העגלה, וכמו שנאמר בפסוק "וירכבו את ארון האלוקים אל עגלה חדשה וישאיהו מבית אבינדב אשר בגבעה, ועוזא ואחיו בני אבינדב נוהגים את העגלה חדשה". ועל כן הבקר השתוללו ועזבו את העגלה (שנשיאת הארון לא צריכה להיות על ידי בקר, אלא על ידי הלוים, שבכתף ישאיהו). ועוזא כשראה ששמטו הבקר את העגלה שבא נמצא הארון, פחד שעתה כשהעגלה לא קשורה לבקר הארון יכול ליפול, ולכן בא ואחז את הארון שלא יפול, אבל נענש מיד ומת, שהיה לו ללמוד קל וחומר מנושאי הארון שבירדן שהארון יכול לישא את עצמו לבדו, ואינו זקוק לסיועו.

אין ללמוד ממעשה ניסים

ולכאורה יש להבין, מה הטענה על עוזא שהיה לו ללמוד מנושאי הארון בעת שעברו את הירדן, ולא לאחוז בארון בשעה ששמטוהו הבקר, ולומר

עצם החפצא דטומאה חל כבר לפני מתן תורה, ויתכן מעשים שגם לפני מתן תורה כשהם נעשים אצל עם ישראל הרי הם מחלים בהם חפצא משום שאם אין אנו אומרים כן, אלא ישראל לפני מתן תורה הם עם כלל העמים, ואין בהם שום דין מיוחד מחמת זה שהם עם ישראל, אם כן עדיין הדבר קשה איך יתכן שמעשה מסויים יחיל חפצא דטומאה באדם, מהיכי תיתי לומר שיש במעשה הזה חפצא דטומאה, הרי אין בעם ישראל שום דין מיוחד ואיך מעשה זה נחשב לחפצא דטומאה. אבל אם כבר לפני מתן תורה חל בהם שם ישראל, ואינם עם ככל העמים אם כן מובן מאוד שאפילו שעדיין לא ניתנה תורה ולא נתחדשו דיני טומאה וטהרה, בכל זאת עצם הדבר שהחפצא של המעשה הזה מוגדר כחפצא דטומאה חל כבר לפני מתן תורה, שעצם המהות של עם ישראל הוא כבר מחיל בהם דינים מיוחדים, והוא סיבה לומר שמעשים מסויימים יחשבו לחפצא דטומאה.

אברהם מגייר את האנשים

ויסוד הדבר שגם לפני מתן תורה כלל ישראל חל בהם שם ישראל מצינו לכך כמה ראיות, ראשית מהפסוק בתחילת פרשת לך לך (בראשית, פרק י"ב פסוק ה') שכתוב "ויקח אברהם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן וגו'". ופרש"י, "ואת הנפש אשר עשו בחרן, שהכניסו תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים, ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו". מבואר בזה שכבר לפני מתן תורה בזמן אברהם אבינו, היו גרים בישראל, שאברהם ושרה היו מגיירים את האנשים והנשים שיהיו ישראלים.

ולכאורה אם אין שום משמעות בעם ישראל לפני מתן תורה, והרי הם עם כלל העמים, אם כן מה שייך ענין גירות לגייר אנשים שיהיו ישראלים, מהי המשמעות של הגירות הזו. הלא גוי מאחד העמים שרוצה לעבור לעם אחר הוא עובר לעם ההוא ונעשה חלק מאותו עם, ואינו צריך לעשות מעשה של גירות כדי להיות חלק מהעם החדש שאליה הוא רוצה להשתייך, וממילא היה צריך להיות שהוא הדין כלפי עם ישראל שגוי שרוצה להיות ישראל הוא נכנס לתוך אותו עם ומקבל את מנהגיהם ונעשה ישראלי. ואם בכל זאת אנו רואים שכדי להיות ישראלי היה צריך לעשות מעשה גירות ואברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, בהכרח הדבר שגם לפני מתן תורה כלל ישראל לא היו ככל

שההנהגה הכללית היא בדרך הטבע, בכל זאת יחידה סגולה שזוכים להתקדש בקדושה יתירה, זוכים להנהגה ניסית, ואצלם ההנהגה הטבעית היא ניסית.

ועלה השולחן מאליו

בירושלמי בדמאי (פרק א' הלכה ג') מובא, "רבי חנינא בן דוסא היה יתיב אכול בלילא שבת, פחת פתורא קומי, אמרו ליה מהו כן, אמרה ליה תבלין שאלתי משכנתי ולא עשרתי, והזכיר תינין ועלה השולחן מאליו".

ובביאור המעשה כתב ב"פני משה" לפרש, שרבי חנינא בן דוסא אכל בליל שבת, "ונפחת השלחן מלפניו ונפל, ושאל מה זה, והשיבה לו אשתו תבלין שאלתי משכנתי ושכחתי מלעשר". והזכיר תניא המעשר שיהא במקום אחד להפרישו אחר השבת, ועלה השלחן מאליו".

וביאור הדבר הוא, שרבי חנינא בן דוסא שעליו אמרו בגמרא בתענית (דף כ"ה א') שכאשר התחלף אצלו בבית שמן בחומץ, ובתו הדליקה נרות שבת בחומץ במקום בשמן, וכשנודע לו הדבר אמר לבתו, "בתי מאי אכפת לך, מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק". והגמרא ממשיכה לומר שבאמת כך היה, "תנא, היה דולק והולך כל היום כולו, עד שהביאו ממנו אור להבדלה". הרי אצלו ברור שכאשר נופל בבית שולחן, זה לא בגלל שחסר שם איזה בורג או משום שנשבר שם איזה חלק אחר. אלא יש סיבה אחרת שמחמתה השולחן נופל, שכנראה מונחים בשולחן דברים שעל פי הדין אינם ראויים לאכילה, ועל כן מיד כשראה את הדבר שאל בבית "מהו כן? – מה זה?", איזה מאכל שאינו כשר מונח בשולחן, שהוא הסיבה לנפילת השולחן.

אשתו שהבינה את השאלה, השיבה "תבלין שאלתי משכנתי ושכחתי מלעשר". וביאור הדבר שבתוספות בנדה (דף נ' א', ד"ה כל שחייב) כתב שיש שני מיני תבלין, תבלין שאינו ראוי לאכילה בפני עצמו ורק כשנותנים אותו במאכל הוא מוסיף טעם, זה פטור ממעשרות כיון שאינו ראוי לאכילה. אבל תבלין שאפשר לאכול אותו בפני עצמו לכדו, אלא גם נותנים אותו לתוך התבשיל בשביל להוסיף טעם זה חייב במעשרות. ומעתה י"ל שהתבלין ששאלה משכנתה היה כזה מין תבלין שראוי גם להאכל בפני עצמו, וממילא הוא חייב במעשרות, ועל כן דכאשר לא עישרו אותו היה אסור לאוכלו, ומחמת כן הבין רבי חנינא בן דוסא שהשולחן נפל.

ורבי חנינא "הזכיר תנאי", שההלכה היא שבשבת אסור לעשר, אבל מי שעשה תנאי של המעשרות לפני השבת מותר לו לעשר, ורבי חנינא היה עושה תנאי של המעשרות לפני שבת, ועתה הזכיר את התנאי הזה ועישר בזה את התבלין, ומיד כותב הירושלמי "עלה השולחן מאליו".

מבואר בזה שרבי חנינא בן דוסא זכה להנהגה ניסית בכל מעשיו, ולפי רום מעלתו הגיע לכזו דרגה שגם הטבע היה אצלו הנהגה של ניסית, ועל כן בכל מעשה ומעשה הכיר והבין שלא הטבע הוא מי שמנהיג אותו, ומתוך כך כשהשולחן נופל הכיר לדעת שהסיבה האמיתית לכך היא לא הסיבה שנראית לעין אלא סיבה יותר עמוקה מכך, וכשתיקן את הצריך תיקון מיד עלה השולחן מאליו.

[יש לציין שהלמדנים חקרו אם לאחר שעלה השולחן מאליו, היה מותר להשתמש בו בשבת, אם הוא הוא נחשב ליצירה מחודשת ובגדר גולד שאסור בשבת. אבל אנו לא נעסוק עתה בשאלה זו...]

שבוודאי הארון ישא את עצמו ואין צורך לאחוז בארון כדי לנושא, הלא המעשה הזה שהארון נושא את נושאי היה מעשה ניסים שנעשה כשעברו את הירדן, ואין ללמוד ממעשה ניסים. ומצד הסברה היה צריך לומר שאע"פ שבעת שעברו את הירדן היה את מעשה הניסים הזה והארון נושא את נושאי, אבל בסתמא כל זמן שלא רואים בחוש שנעשה נס הרי צריך לעשות את כל ההשתדלויות כדי שבארון לא יפול. וממילא בשעה כזו שהוא רואה ששטמוהו הבקר, שהבקר עזב את העגלה ושוב אינו נושא, ויש עתה חשש שמא יפול הארון, הרי ההלכה צריכה להיות שצריך לרוץ ולעשות מעשה כדי שלא יתבזה הארון ולאחוז בארון שלא יפול. ומדוע כתוב שעוזא נענש על כך שבא לאחוז בארון, והיה לו ללמוד קל וחומר מנושאי הארון, הלא אין למדים ממעשה ניסים, ולכאורה נהג כשורה במה שעשה, ומדוע נענש על כך.

הנהגת הארון בדרך נס

ונראה לומר שמה שהארון נושא את נושאי בשעה שעברו את הירדן, לא היה בגדר מעשה ניסים לשעתו, אלא באמת מצד עיקר הדבר היה אפשר לסדר את הדבר שהארון ונושאי יעברו את הירדן בלא הנס הגדול הזה שהארון ישא נושאי. ומה שבכל זאת נעשה שם הנס הגדול הזה, הפשט בזה הוא שהנהגת הארון היתה בגדר הנהגה ניסית, שהטבע של הנהגת הארון היה בגדר נס, ומה שנשא את נושאי היה בגדר פרט שיצא ללמד על הכלל כולו, ולומר שהארון כולו מונהג בכל עת בהנהגה ניסית, ולכן גם כשאפשר לסדר את הדבר בלא נס בכל זאת נעשה שם נס, ללמד ולומר שכן טבע הנהגת הארון, שכל כולו נס הוא.

וזה הפשט בגמרא ביומא (דף כ"א א') שאמרו, "והאמר רבי לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה, ואמר רבנאי אמר שמואל כרובים בנס היו עומדין", ולכאורה אם אי אפשר להעמיד את הארון במקומו, וצריך להיות נס גלוי כדי שהארון והכרובים יעמדו במקומם, אם כן למה באמת נצטוו לבנות את קודש הקודשים בכזו מידה שאין בו מקום לארון. אלא רואים מזה כיסוד הזה, שאצל הארון ההנהגה הטבעית היתה בגדר נס, ועל כן בעיקר הדבר נעשה בו נס שמקום ארון אינו מן המידה והכרובים בנס היו עומדים, משום שכלפי הנהגת הארון ההנהגה הניסית אינה דבר מופלא ומחודש, אלא כך הוא הנהגה הטבע אצלו, ועל כן נצטוו לבנות את קודש הקודשים בכזו צורה שההנהגה הטבעית שם היא הנהגה ניסית.

ומעתה מובן מאוד עונשו של עוזא, שהיה לו ללמוד מכל הנהגתו של הארון, שהטבע של הארון הוא נס, וממילא כאשר הבקר שטמו את העגלה אינו צריך לחשוש שמא הארון יפול, אלא צריך להיות ברור אצלו בוודאות שארון שכל טבעו הוא בהנהגה ניסית בוודאי לא יפול ויעשה אצלו נס שישא את עצמו ללא סיועו. ועל כן כאשר עוזא בא לאחוז בארון שלא יפול, היה בזה מעין זלזול בכבודו של הארון שלא מכיר במעלתו, וחושב שהארון נצרך לסיועו שלא יפול, ומשום כן נענש מיד ומת במקום.

קדושה יתירה להנהגה ניסית

בספר "עמוד אש" מובא בשם המהרי"ל דיסקין זיע"א (עמוד ר"ז אות מ"ח) שהיה אומר "להנהגה ניסית צריך קדושה יתירה". שאע"פ

כי במ חייטני

על דרך זה היתה התורה אצל הראשונים, החיות האמיתית שלהם היתה בתורה, והיא היתה חלק בלתי נפרד מעצם חייהם. ועל כן הם לא יכלו לשכוח שום דבר מהתורה, שדבר שבו מונח כל עצם החיות לא שוכחים. ובפטוק בתהלים (פרק ק"ט) נאמר, "לעולם לא אשכח פקודיך, כי במ חייטני", דוד המלך אומר "לעולם לא אשכח פקודיך", ומדוע משום "כי במ חייטני", כיון שזוהי עצם החיים שלי, ואת החיים לא שוכחים.

הוסיף הגר"צ וסיפר, שפעם נכנס לחנות ספרים, ושאל את המוכר על ספר מסויים היכן הוא מונח, והמוכר השיב מיד את מקומו בחדר השלישי בארון החמישי במדף השני. ולכאורה המוכר הזה גאון, שהרי הוא יודע את מיקומו המדויק של כל ספר וספר מתוך אלפי הספרים שברשותו. אבל באמת התשובה לכך, שהמוכר הזה החיות שלו היא בחנות ספרים, שהוא חי וניזון מכל ספר וספר, ודבר שהוא החיות של האדם הוא לעולם לא שוכח, ומשום כן כל ספר וספר חרוט לו על לוח לבו, במקומו ובמושבו.

בעומדנו בימים אלו סמוך ונראה לתחילת "זמן קיץ", אשר כל כולו עשוי כמקשה אחת של כשלושה חודשים רצופים בעמל התורה, נביא גרגיר אחד שהיה אומר הגר"צ זצ"ל בימים אלו.

מן הגר"צ זצ"ל היה אומר, אצל הקדמונים מצינו שידעתם בתורה היתה להפליא, הם שלטו בכל מכמני התורה בדרגות גבוהות שלא ניתן לתארם. ולכאורה יש להתבונן מה סוד ההצלחה הגדולה הזו, האם עיקרו תלוי בכח הכשרון והזכרון שהם קיבלו משמים, ומחמת כן גדלו והצליחו, או שיש בזה סוד אחר שקיים גם בידינו.

ואמר הגר"צ שאין זה משום כח הכשרון או הזכרון, אלא הסיבה היא אחרת, שהנה הרבה ילדים כאשר נבוא ונשאל אותם כמה זה 6X6 הם ישיבו מיד 36, ולכאורה הילדים הללו הם גאונים, איך ברגע קטן כזה הצליחו מיד לחשב את התשובה המדויקת. אבל באמת אין בזה שום הוכחה על גאונות, אלא פשוט הילד שינן את לוח הכפל בעל פה עד שזה נהפך לחלק בלתי נפרד מחייו, וממילא בלא שום מחשבה כבר מונח אצלו בזיכרון ש-6X6 שווה 36.

מתורת רבינו המשגיח הגה"צ ר' אליעזר גינזבורג זצוק"ל

חובת ההכנה לזמן מתן תורתינו

למדונו רבותינו, חגים וזמנים שזכינו להם, הוא זמן שבו חוזר השפע אשר הבורא השפיע בזמנו. וא"כ בזמן מתן תורתינו אשר בו זכינו כ"כ הרבה בודאי חוזר השפע ההוא. וחייבים אנחנו להכין עצמינו לקלוט השפע הזה, כי לא זוכים לשום השפעה ממרום אם אין את ההכנה הראויה, וההכנה הראשונה היא התשוקה והרצון לקבל את אשר ניתן לקבל.

והנה זמן מתן תורתינו מבואר היטב שהוא זמן מסוגל כל שנה ושנה, וזאת מאשר נצטוונו בתורה לספור ספירת העומר. והלא מצוה זו היא להראות הצפייה ליום קדוש זה. וז"ל החינוך (מצוה ש"ו) משרשי המצוה שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים... לכך נצטוונו למנות ממחרת יו"ט של פסח להראות בנפשינו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף על... כי המנין מזרח לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. הרי מבואר בזה להדיא כי המצוה אשר אנו חייבים לספור ספירת העומר הוא משום שגם כיום אנו מצפים ליום הנכסף הלזה, כי גם עתה בשנה זו נוכח לקבלת התורה.

(מסילות לקנין תורה פ"ב)

חיזוק הרצון לזכות לתורה

כתוב בחינוך שספירת העומר מטרתה להראות בנפשינו החפץ הגדול ליום הנכבד הנכסף ללבנו יום מתן תורה. מבואר מזה שני דברים, האחד שכל המצוות יש בהם כוונה פנימית, ומעשה הספירה הפשוט זה המינימום שבלי זה אין זכות קיום, אבל אין ראוי להסתפק בזה לבד, אלא המטרה היא להראות בנפשינו החפץ וכו'. ועוד אין זה סתם סימן שמחכים לקבה"ת אלא צריך

ליצור הרגש הלב של השתוקקות לקבה"ת. ומבואר בהמשך דברי החינוך שלכך מונים הימים שעברו ולא הימים שנשארו כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו ריבוי הימים שיש לנו להגיע. ומוכח להדיא דא"ז מעשה בעלמא אלא לחזק את ההכרה והרצון לקבה"ת, שהאדם יתעורר מהמספר שמתקרב זמן קבה"ת, ואדם בעל מעלה ספירת העומר מעוררת אצלו הרגש בקבה"ת.

עוד יש להתבונן דצורת קבה"ת זכו לזה כלל ישראל בגלל הרצון, שאמרו רצוננו לראות את מלכינו, וזכו לדבר שהוא מעל ההשגה הטבעית, מצב מיוחד שלא היה, שכל ישראל יהיו נביאים. ולולי שבקשו לא היו זוכים לזה אלא היה קבה"ת בצורה אחרת. הרצון לרוחניות משפיע ומזכה הרבה, והוא חלק עיקרי בעבודה, שאדם ירצה ויחשוב על דרגות וישתדל להגיע אליהם.

ואם זה היה בקבה"ת שכל כלל ישראל זכו לנבואות פנים בפנים, ואף שבעולם הרוחני גם יש טבע, ולזכות לנבואה צריך הכנה מיוחדת וכמ"ש ברמב"ם במידות מיוחדות ומחשבות מיוחדות, וגם זה בשינה ובביטול הגוף, וכלל ישראל זכו ע"י הרצון והתשוקה מעל הטבע הרוחני לנבואות פנים בפנים. אנו כמצבינו היום אם נרצה לזכות ליותר שייכות לרוחניות לקבל עוד השפעה של תורה, ע"י הרצון יש סיבה לזכות.

ודבר זה יש צורך רב לחזקו, כי הנה אם נתבונן במצבינו נראה שבמבט שטחי נדמה לאדם שעושה מה שצריך בלימוד ותפילה כפי מצבו, ולא חי שאפשר לעלות יותר בכמות ואיכות, אדם לא רואה לפניו דרגות מוחשיות יותר ממצבו. כל אחד מרוצה מעצמו פחות או יותר, עם ידיעה שצריך לחזק קצת יותר. ואם כבר כן חושב על דרגות יותר, הוא לא מאמין שיוכל להגיע לזה, ולכן אין

רצון מיוחד לעלות יותר. בקצרה לא מאמינים שיש עוד סוגי דברים, ולא מאמינים שיהא לו סיוע וכלים להגיע לזה.

אבל אם אדם יחשוב על דרגות קצת יותר ממצבו, ויאמין שיכול להגיע ויבקש ע"ז, יוכל לזכות בזמן קבלת התורה להרבה יותר. ובפרט אם יחזק בקרבו שיש פרטים קטנים שיכול להתעלות יותר, כגון שיתפנה לו זמן ללמוד עוד

חצי שעה ביום, או שיוזמן לו מי שילמד אותו סוג לימוד חדש כגון דרכי הפסק וכד', אדם לא חושב על דברים כאלה אבל למעשה יש הרבה פרטים וחלקים ששייך לקבל בהם עליה מהודשת. ומן הראוי לחשוב ע"ז שיש הרבה מה לעלות, ועכשיו לפני קבה"ת זה הזמן שמגיע השפע, ובס"ד יזכה לעליה גדולה מאוד.

(ועד אכרכים ספיה"ע תשס"ה)

השיבוץ הנכש חשבון ט'

...והוא שכל מעשה שהוא לאלקים אינו נמלט מאחד משלשה חלקים: אחד מהם חובות הלבבות בלבד והם שכווננו לבארם בספר הזה... אך בחובות הלבבות חייב לפנות לבו ממחשבות העולם וטרדותיו וליחד לבו ומצפונו לאלקים לבדו בעת החיא, כמו שאמרו על אחד מן הפרושים שהיה אומר בתפלתו לאלקים, אלקי יגוני בעבורך בטל ממני היגונות ודאגתי ממך הרחק מנפשי הדאגות ובזה יקבל האלקים מעשיו וירצחו.

החובה"ל כותב דברים שנראים כמחודשים אבל למתבונן הדברים ברורים ורק מחוסר מחשבה נראה כן. חייב לפנות לבו ממחשבות העולם וטרדותיו וליחד לבו ומצפונו לאלקים לבדו בעת החיא, עבודת הלב מחייבת שלימות הלב, אהבה ויראה אפילו שהם מתחילים גם בדרגות פחותות, אבל בדרגה השלימה זה מחייב שלימות הלב. וכמו שהביא לקמן (ש' אהבת ד' פ"ו) על אחד היראים שאמרו לו האינך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה, אמר לו אני בוש מאלקים שיראני ירא זולתו. ולא רק שיירא מד' יראה מיוחדת, אלא לבטל את כל שאר היראות, דאין יראה משניים ואין אהבה לשניים ואין דביקות בשניים, יגוני בעבורך ביטל ממני היגונות וכו'.

ושוב יש לחזור ולומר שאנחנו בדרגתינו אוחזים בהתחלות ושם שתי יראות זה לא סתירה זה עם זה, אבל בדרגות הגבוהות – השלימות היא שמפחד רק מהקב"ה, ואוהב רק אותו, ואין לו שום אהבה אחרת ולא יגון אחר רק מהבו"ע.

בעלי המוסר ביארו שיש תועלת לצייר את הדרגות הגבוהות בשיא השלימות וכך מבואר כאן בחובה"ל. והתועלת היא בכמה בחינות:

ראשית יש לדעת שהמחשבה סביב שלימות העבודה זה הצורה להתקרב לדרגות אלו.

וגם שההכרה בדרגות הגבוהות זה התחלת קיום הדבר. המשגיח דיבר ע"ז שיש טועים שממעטים ללמוד ענינים אלו במחשבה שלא יגיעו לזה, וזה טעות, כי מלבד שעי"ז מתקרבים לעבודה גם עצם ההכרה היא מעלה ויש ע"ז שכר. להכיר שכך ראוי לנבוא לעשות זה עצמו כבוד לבו"ע.

ועוד שמחשבות אלו מעוררות את הרצון להתקרב לזה, עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים.

ולזה נצרך כח הציור איך נראה אהבה בלי גבול ויראה בלי גבול, שמבטל לגמרי את כל רצונותיו לפני הבו"ע.

לע"נ מו"ר הגה"צ ר' אליעזר בהגה"צ ר' ראובן יהושע זצוק"ל

שנה לפטירת הגאון הגדול רבי שמואל איינשטיין זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' לצעירים נלב"ע כ"ג ניסן תשע"ז

מאמר לזכרו במוסף שבת קודש - אחו"ק תשע"ז במשנת הרעק"א

בשנת תש"כ הוא החל להתעסק עם תורתו של מרנא הגרעק"א זיע"א כשהוא נקשר בה עמוקות ודלה מכתבי ידו לההדירים ולהוציאם לאור עולם בתחילה כחבורות ללומדים ומאוחר יותר בשנת תשכ"ט יצאה המהדורה הראשונה של הספר כתב וחותם לרעקא וכשנשאל פעם איך זכה להתחבר לתורתו של מרנא הגרעק"א עד שעמל עליה עד כלות כוחותיו השיב בפשטות אם יש מרציפן ערב לחיך לא תאכל זאת בחדוה, זהו התענוג הגדול ביותר עבורי להבין דברותיו של אחד מגאוני התורה בכל הדורות ופעם סיפר בעידנא דחדוהא שהכתב וחותם עבדו הוא גנובתי יום וגנובתי לילה כי אני נצרך הרי להכין שיעורים מידי יום ביומו ואין לי פנאי לעסוק בתורתו הנשגבה של מרנא רעק"א לכן גנבתי שעה מהיום ושעות מהלילה בכדי לעמול על כך היטב וכך מצאתי לעצמי שעה מכאן ושעה מכאן להשלים המלאכה הכבירה.

באותה תקופה כשנכדו שאלו דבר מה בלימוד ענה לו בפשטות אני עייף מאד בכדי להשיבך, שכן ישנתי 3 שעות הלילה ועם זאת הייתי עוד מסתדר שכן יישנתי אבל בגלל שזה חזי לאיצטרופי עם הלילות הקודמים שאף בהם בקושי הצלחתי לישון עקב העיסוק בתורת רעק"א לכן אני מתקשה להשיבך.

ופעם התבטא בשיעור לפני תלמידיו בגמרא נאמר שפיל נקנה בהגבהה על ידי שמניחים לו זמורות וקופץ עליהם ואם תשאלו איך קונים אדם בהגבהה שמים לו רעק"א למעלה והוא קופץ לתופסו וללמוד בו. ואכן ספריו זכו לברכת גדולי הדור כפי שהתבטאו מרנא הקהלות יעקב ומרנא האבי עזרי זצוק"ל ששייבו את עבודתו וכתבו שכבר איתמחי גברא וכו' וסמכו על רוחב בינתו כמי שבכוחותיו להדריך תורתו הנשגבה לרבים בשלימות מן הקהלות יעקב זצוק"ל התבטא שיש לו כל הזכויות של לומדי תורת רעק"א באומרו שלפני שסידר את הד"ח לא יכולתי ללמוד רעק"א. רשכבה"ג מרנא ראש הישיבה הגר"א זצ"ל אמר כי מובא בגמרא כי שכב נפיק רב אושעיא וכו' והוסיף שלאחר מאה ועשרים של רבי שמואל לבטח רעק"א ייצא לקראתו שאלו הרה"ג רמ"י שניידר שליט"א לאחר ההלויה כשנפטר הגר"ש פרנקל זצ"ל ראש הישיבה אמר שהרמב"ם הגיע לב"ב האם היום הרעק"א הגיע לב"ב והשיבו לחיוב יודעי דבר סיפרו כי פעם ניגלה אליו מרנא הגרעק"א בחלום הלילה וכשנשאל על כך בימי הפורים באחת השנים הכחיש זאת אבל סירב לגלות מה נאמר לו בחלום. עם זאת ריעו הקרוב הגר"נ נבנצל זצוק"ל שהיה קשור עמו עד מאד בשבתם בישיבה יחדיו סיפר שאמר לו כי צריך לעשות משהו עם חידושי ולא יסף. אחד הת"ח בב"ב שח לנו שכאשר למד אצלו הביא להם באחד הימים דף מכתב היד של הגרע"א כדי שנראה זאת ונתן לנו לטף את הכתב יד ולנשק אותו בהראות לנו כמה חביב הדבר עליו ועל כל בן ישיבה באשר הוא.

ופעם סיפר יש איזה אדם בחו"ל שיש בידו כתבי יד של הגרע"א ואינו מסכים למוכרם בשום פנים ואופן הצעתי לו סכום כסף של הון עתק כדי שימכור לי את הכתב יד אבל הוא אינו מסכים לכך אמרתי לו שאשלם לך את כל הסכום ושמי לא יזכר על המלאכה רק אני אסדר הכל לדפוס ויכתבו בספר שהוא המוציא לאור אך עדיין לא הסכים הוספתי ואמרתי לו עוד אני אשלם מכיסי את כל הוצאות הדפוס ועדיין לא הסכים אמרתי לו אתה גם תרויח את כל הרווחים שיהיו מהספר ועם כל זה לא הסכים ואז סיימ בכאב לב תגידו לי אתם מה עוד אני יכול להציע לו כדי שיסכים ויאפשר לי להוציא לאור תורת רבנו עקיבא איגר זצוק"ל.

ועד כדי כך נודעה חביבותו שחפץ היה לקבל עליה לתורה ביום היארצייט של הגרע"א שחל ב"ג תשרי, וזכורני כשחל היארצייט בשבת היה מקבל עליית מפטיר דשבת האזינו בישיבה. בשל כך סיפר תלמידו הרה"ג ר"י ברמן שליט"א שכאשר למד אצלו כתובות דף פט בסוגיא דהוציא גט ואין עמו כתובה אמר לנו מי שיש בו איזה גאווה יעיין במערכה הגדולה של הגרע"א כאן ויראה גדלות התורה של הגרע"א ומיד תסתלק ממנו גאוותו.

אגלי צפון אילת השחר

אחת הזכויות הגדולות שעומדות לו לבטח הינה חלקו ביצירה המופלאה שכל עולם התורה מתבשר לאורה הינה הוצאת סידרת ספריו של רשכבה"ג מרנא ראש הישיבה האילת השחר שמרנא זצ"ל עמל שנים רבות להוציאם לאור לרבים, גוף המעשה שח לימים בנו של מרנא הגר"ש שליט"א מחד ונכדו של הגר"ש זצוק"ל מאידך שרגילים היו רבי שמואל ומרנא זצ"ל לשוחח מידי יום שעה ארוכה לאחר השיעור בישיבה לצעירים בהם היו מעלים איש בפני רעהו עיקרי הבנתם בעומק הסוגיות ובשנים ההם רשם מרנא זצ"ל כתביו הרבים במחברות אבל לא ניאות להדפיסם עד שהגר"ש התבטא אודות רבינו לא אחת כי בגאונותו העצומה הוא הצליח להסתיר את גדלותו העצומה בתורה ובכל שטחי העליה וכך באחד הימים כשהתבונן הגר"ש זצוק"ל בעוצם דברי תורה של רבינו זצ"ל שאלו מדוע הוא אינו מביא הדברים לידי דפוס כדי לזכות את הרבים שיוכלו ליהנות מזיו תורתו והוא השיב בענוותנותו המופלגת שהוא אינו חושב כי הדברים נצרכים הם לרבים וכל מה שרושם הוא בעבור שיעוריו לתלמידיו בישיבה לצעירים אך בעבור חודש ועוד חודש והדברים המתלבנים מידי יום ביומו לאחר השיעור היומי בישיבה הגר"ש מגלה כי אור התורה הנשמע מפי מרנא זצ"ל הינו הוא לרבים וחבל יהיה עד מאד שלא יוכלו הרבים ליהנות ממנו והוא מבקש בשנית שיזאיל רבינו לזכות את הרבים באור תורתו הבוהק אך רבינו זצ"ל שוב בענוותנותו סירב ולא הסכים לכך באומרו שאינו חושב שהדברים יוסיפו דבר מה ללומדים או אז הציע הגר"ש זצוק"ל הצעה שקשה היה לסרב לה בהיות ועומד הוא עתה להוציא את הכתב וחותם"א הראשון לרעק"א ולבטח כשאר תורתו הגר"א מתגלה לרבים, הוא ייהפך עד מהרה לנחלת הכלל מציע הוא בעבור מרנא זצ"ל שייכנס מעט מחידושי בקונטרס שיודפס בסוף הספר וכך נוכל לראות אם הדבר יהיה לתועלת הרבים אך רבינו לא הסכים ששמו יזכר על הקונטרס וכך התגשמה משאלתם של השנים יחדי הוחלט כי הקונטרס מחידושי רבינו יתפרסם ללא שם מחברו וכך נולד בעולמינו הקונטרס שנקרא לבקשת רבינו זצ"ל אגלי צפון שבו מרומזים בראשי התיבות שמו ושמות הוריו רבינו אהרן יהודה ליב אביו רבי נח צבי ואמו גיטל פייגא כיון שבשעת ההדפסה מרנא זצ"ל התנה עמו לבל יפרסם לאיש כי הוא בעל השמועה המתבדרת בין בתרי חיבורו של מרנא הגרע"א ובני המשפחה מתארים כי הקפדתו בכך היתה לשם דבר כל השנים עד שלבני משפחתו הקרובה ממש לא אמר מעודו דבר זה וגם כששמעו זאת מפי אחרים וניסו לשואלו על אמיתות הדבר סירב לענות באומרו שמחבר הקונטרס ביקשו שלא לגלות זאת והוא נאמן להבטחתו לקיום משאלתו זו אלא שלאחר הדפסת הקונטרס כשהתגובות שהגיעו מהלומדים היו חיוביות ביותר העביר הגר"ש זצוק"ל תוכן הדברים למרנא זצ"ל שאכן השתכנע בדבר התועלת ללומדים ומאז החלה סידרת הספרים אילת השחר לקרום עור וגידים עד להוצאתה המפוארת והמושלמת על רוב מסכתות הש"ס שלומדים ומגידי שעורים מוצאים רואים בו אור יקרות להבנת רזי המסכתות הנלמדות בהיכלי התורה ואף כשכבר הפך הדבר לגלוי וידוע הגר"ש איינשטיין זצ"ל כאיש האמת נצר את סוף ימיו את הבטחתו.

גדלות האדם בשלימות

פנינה נפלאה המשקפת גודל אצילות נפשו המרוממת של הגר"ש זצוק"ל שח לנו אחד מגדולי תלמידיו, רבינו היה מתפלל בימים הנוראים ברה"ה ויוה"כ בישיבה וכמובן לא הסכים בשום פנים ואופן לשבת בכותל המזרח למרות שהפצירו בו להיענות לכך מספר פעמים אך הוא לא ניאות ולא הסכים לכך בשום אופן שנה אחת כשהגיע לתפילה ראה שמישהו הניח לו מפה לבנה על הסטנדר שלו והוא שאל אותי מי שם את המפה הזאת והשבתי כי אינני יודע ואז השיבני אני לא רוצה את המפה הרי עכשיו ראש השנה יומא דדינא רבה ומי יצדק בדין ועדיף להיות כמו כולם בתוך כלל הציבור ואם תהיה לי מפה לבנה אני בולט מהכלל ונראה מיוחד וביום זה שכולנו עוברין לפנינו כבני מרון ומי יצדק לפנינו רצוני להיות כמו כולם והוסיף לתאר שמרנא הגר"א וסרמן זצוק"ל מטעם

זה לא רצה לקבל עליה לתורה ביום זה מאותו הטעם שלא להרגיש נכבדותו על האחרים.

השבת לי מה הבעיה אני אוריד את המפה מהסטנדר השיב לי רבינו כפי שנחרט בזכרוני עד היום אל תוריד את המפה הרי משהו הניח את זה ואיך אפשר להוריד לו מה שהוא שם ואולי יפגע מכך רק שאם תדע מיהו תגיד לו ואם ירצה הוא יוריד בעצמו אבל אתה אל תוריד עבורי, המעשה נחרט במוחי כל ימי הרי אצלו מדובר בעקרון כה מקודש ביום החשוב ביותר אך מנגד לכך כמה אצילות המידות יש בכך שמוכן הוא לוותר על כך אם חלילה מאן דהוא יפגע מכך.

פעם בגילוי לב התבטא בדברו על עבודת המידות בפני תלמידיו אינני חושב שבשביל לפרגן צריך לב טוב אלא בשביל לא לפרגן צריך לב רע.

עוד סיפר תלמידו באתי לקנות אצלו ספר כתב וחותם התנצל על כך ואמר כי המחיר הוא כך והיה רוצה להוזיל את המחיר אבל המוכר סיכם איתו שלא יוזיל המחיר בביתו יותר ממחיר החנות כדי שלא יפסיד המוכר ואמר לי אם תמצא באיזה חנות יותר זול ממחיר זה תבוא מיד ואשיב לך הכסף ופעם דיבר בשיעור מה הדין אם קנה ספר ולמד בו עד שבלה, ואח"כ מצא שהספר פגום וחסרים שם דפים האם המוכר מחזיר לו מחיר ספר חדש או של ספר משומש ואז הוסיף ואמר בענוות חן אם הוא קנה כתב וחותם יחליפו לו מיד בלי שאלה ויקבל ספר חדש אבל השאלה אם קנה ספר אחר מה הדין.

שח לנו נכדו שליט"א שפעם כשהלך עמו ברחוב העיר פגש תלמיד שלמד אצלו לפני שישים שנה ואמר לנכד בענוות חן הוא כבר יודע ש"ס ומה אני אענה בעוה"ב מה נותר ממני.

מידותיו התבטאו אף בדקויות בביה"ל בו התפלל ישב בספסל האחורי ליד הדלת והיה שם רעש כי הילדים שיחקו בקירבתו כן היה שם חם וקר וביקשו נכדו שיתקדם מעט ענה לו הגר"ש היות והוא מבוגר מעט מהרב בביהמ"ד אם יתקדם מעט יתכן והרב יחשוב שבא חלילה לקחת לו דבר מה ואינו רוצה לפגוע בו למרות שאותו רב כיבדו ללא מתום כן היה מופלג בזהירותו וכשביקשו הגר"א כהנמן שליט"א שייאות לישב במזרח הישיבה לא הסכים רק פעם הצליח לשכנעו בחורף שבזמן הקיץ הבא יתחיל לשבת במזרח אך כשהגיע הקיץ בשבת הראשונה לא הגיע לישבה כשאירע שבועיים גם בשבת שלאחריה הבין הגר"א הענין ושוב עלה לביתו לבקש שיבוא להתפלל מוותר שלא ישב במזרח, ובלבד שיגיע חזרה לישבה באחת השנים כשלמד אצלו ביישיבה לצעירים אחד מנכדיו של מרן הגר"י לוינשטיין זצוק"ל אשר פנה אליו בבקשה שיתן לנכדו מעט מוסר וישיע מהודו עליו התבטא רבי שמואל במידת האמת שכה איפיינה את אישיותו אין אני אלא שליח ללמד תורה, מה לי ולחנך במוסר את התלמידים איני יכול להעניק מה שאין בקרבי.

משתעשע בעריבות התורה

החוט השני העובר בין תלמידיו הרבים מכל תקופותיו מצביע על כך שגולת הכותרת אצל הגר"ש זצוק"ל היתה שירת התורה ומתיקותה שהיו דברי תורה מתוקים אצלו בעריבות מופלגת למאד, זה היה מורגש לכל סובבי באיזה ברק נפלא היה מקשה קושיא' והקושיא בקעה מעצמותיו מכל רמ"ח אבריו והיו מרגישים את הנשמה שלו בוערת עם הקושיא ולאחר מכן איזה אושר היה מנת חלקו כשביאר את התירוץ והיה משלם כסף כדי לשמוע תירוץ טוב ומאן דנפח מדיליה נפח וזאת החדיר אצל תלמידיו הרבים כל ימי תורה במתיקותה כמה שזה כל קושיא או תירוץ ופעם בגילוי לב אמר לנכדו חביבו אינני יודע ממושגי הגדלות של רבינו האור החיים אבל את אמירתו הנודעת אם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות התורה היו משתגעין ומתלהטין אחריה את זה אני מסוגל להבין ולחוש.

אחד מתלמידיו מתאר לנו נרגשות איך היה אומר להם אני אגיד לכם היום קושיא של המנחת חינוך של המשנה למלך נראה כמה תסכימו לשלם לי על כך ולפעמים כשאמר קושיא שבערה בו היטב היה אומר בואו נשמע כמה תשלמו לי על תירוץ לקושיא כזאת וכשהיינו אומרים לו מאה שקל היה מניף את ידו בביטול ואומר מאה שקל הרי זה כלום לעומת קושיא שכאת כמה היה איכפת לו כאשר ראה שהשטיקל תורה שאמר אינו בוער בעצמותינו כרצונו בכל כוחו ניסה להלהיב את אש התורה אצל תלמידיו פעם חקר

בשיעור בדין שבוייה אינה אוכלת בתרומה אם זהו איסור דרבנן שאפילו אם לא נטמאת בפועל או שרק ב"ד מפרישים אותה אבל בחדרי חדרים מותרת אם יודעת היא שלא נטמאת כעבור ימים ספורים הגיע לפתע כולו מאושר באומרו בחדוה מצאתי את החקירה שדיברנו לפני כמה ימים שחוקר אותה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו דרך אמונה' שיצא לאור באותה תקופה. והיה מי שהשיב לו הרי המחבר הוא בן גילו של רבינו ומה כה מתלהב מכך אך הוא בשלו אחזתיו ולא ארפנו מצאתי את החקירה שלי בספר המאשר זאת ואני הרי הסתפקתי אם היא חקירה אבל היא היא כתובה שם אין שמחה כהתרת הספיקות' ובאמת זו היתה שמחת כל חייו דרכו בהרבצת התורה מהלך השיעור שמסר בעשרות שנות הרבצת התורה בישיבת פוניבז' לצעירים היתה יחד עם הבחורים כשהיה אומר משפט ורוצה שכולם יסיימו אותו אין אדם משים עצמו כיון שהגיד שוב אינו חוזר וכסדר הזה הרעיק והשפיע מפנימיותו מידה גדושה באהבה וסבלנות מופלגת אחרי השיעור היו מלווים אותו עד לביתו ברחוב שפת אמת וכל הדרך היה חוזר ומבאר שומע ומשיב שוב ושוב ללא לאות שח לנו אחד מגדולי תלמידיו לא אשכח פעם אחת כשהגענו במעלה הרחוב הסמוך לביתו אמר לנו רבינו אתם לא יודעים מי מחכה לי עכשיו בבית שאלנו לכוונתו והשיבנו כי איזה אדם אחד שיש לי ממנו צרות ומיד אמר לנו לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי.

עוד סיפרו שמקומו בתפילה בהיכל הישיבה היה בספסל של הגר"ח ברמן שליט"א כאשר הוא יושב השני מימין הספסל והגר"ח השני משמאל הספסל וביניהם שני מקומות מפסיקים ומה נפלא היה המזהה מידי שבת בשבתו כאשר הני תרי גאוני היו נמשכים בדברי תורה כמעין המתגבר במקומות שמותר לדבר בהם ומפסיקים וחוזרים וממשיכים בכל פעם למקום שהפסיקו בו ואחרי התפילה היתה לו קביעות ארוכה כל הדרך עם ריעו הגאון רבי נפתלי נבנצל זצוק"ל במשא ומתן בכל סוגיות הש"ס כן היה בקי נפלא בתורת האחרונים ובשיעוריו היה כמעין המתגבר להשקות לצעירי צאן יסודות נאמנים להיות להם לנכסי צאן ברזל כל הימים ופעמים היתה בקיאותו לפלא כשהיה מוצא דברי האחרונים שלא במקומם והיה מביא אפילו מהאילת השחר במסכת אחרת כן היה מביא הרבה מדברי מרן הגר"ש רוזנבסקי זצוק"ל שכה השתעשע בדברותיו המאירות בסוגיא וכשלמד מסכת כתובות והחליט לדלג התוספות הארוך בתחילת פרק מי שהיה נשוי בענין בע"ח מאוחר שקדם וגבה כשנערך מבחן אצל מרן רה"י רמ"י זצוק"ל אמרו לו שדילג את התוספות ושיבח מרן רה"י רמ"י שיוזע מה ללמוד ומה לדלג והאריך במשך זמן ביקרת מעלתו וגדלותו בהעמדת תלמידים וכשתלמיד שאל בסוגיא העגומה בתחילת נערה שנתפתה השיב בלשונו המדוד בטח כשתלמד תזכה להרביץ תורה דע לך יסוד לחיים לעולם אל תאמר שיעור לפני שכל הסוגיא מתחילתה ועד סופה ברורה אצלך כשמש ואילו אני סוגיא זו אינה ברורה אצלי כשמש ואיני יכול לענות שאלתיו הרי רבינו כבר גמר בשיעור כל הסוגיא בבירות מוחלטת וליבנה הדק היטב ולמה ירמזון דבריו אך חזר על דבריו שסוף סוף סוגיא זו עדיין אינה בהירה אצלו כרצונו ותלמיד אחר שח שכשפעם אחת באמצע שיעור יומי באחת הסוגיות בב"ב שאל שאלה חזקה מסברא ואמר שנצרכת כאן אמירת סברא מחודדת ליישב עומק הענין והוא הציע דבר מה וקם אחד הבחורים ואמר שמסברא אולי היה נראה לו אחרת כך וכך אבל אם הרב אומר כך אז בודאי שאין הסברא שלי נכונה לעומת סברת הרב, התנער רבי שמואל ממקומו ובפשטות ואמיתיות שהוטו יחדיו בנימת דבריו אמר אם היתה זו ידיעה מסויימת בלימוד יתכן שבכל זאת אני מבוגר יותר ולומד אולי יותר שנים ממך בכדי להכיר ולדעת זאת אבל אם מדובר בסברא למדנית גרידא מה העדיפות שתהיה לסברא שלי על פני סברא שלך ואין זה אומר דבר שאין יכולה להיות סברתך צודקת ואמיתית יותר' הגיבו החברים שהיו נוכחים באותו שיעור שמלבד הפרק המיוחד בביקוש האמת שהיתה מושרת בו הם למדו על מידת הענוה וההתבטלות שלו שהיתה מופלאה ממש לכל רואיו

ביקרתם של גדולי התורה

פעם שמע הגר"ש שמדברים על המשגיה בישיבה בזלזול נענה בכאב ואמר אתם בחורים צעירים אינכם מכירים את החיים אנשים עוברים צרות ולא סתם צרות אלא יסורים גדולים לזה אין ילדים לזה אין בריאות לזה אין פרנסה ולזה אין שידוכים או שלום

בית וכו' יש כל כך הרבה סבל בחיים ומפני מה זה מגיע מפני כשהיו אנשים צעירים ובחורים בישיבה זלזלו במשיגיה וצחקו ממנו וגדלו ושכחו מכל מה שעשו אבל הקב"ה זוכר כל מה שעשו ויש צרות שלא יודעים מדוע זה בא אבל הכל בחשבון ופעם אמר לתלמידו בענווה גדולה בעת שנפרדו ממנו אני מלמד בחורים צעירים ואחר כך הם גדלים וממשיכים הלאה ושוכחים ממני אני פוגש ברחוב תלמידים שלי ואפילו שלום אינם אומרים לי מרגישים מה אתה שווה נכון לימדת אותי בישיבה קטנה אבל היום אני כבר הרבה יותר ממך עד שאפילו שלום אינם אומרים לי ופעם הביא מה שנדפס בשיעורי הגרש"ר והתקשה בהבנתו מיד אמר שכנראה התלמיד שכתב זאת לא דקדק כל כך והכותב של הסטנסיל היה הגר"א מגיד זצ"ל ואמר בבדיחותא מגיד דבריו ליעקב למחרת חזר ואמר לתלמידיו שאולי נשמע מלשוננו כעין זלזול בכבודו של הרב מגיד ואמר שמתנצל ומבקש סליחה על כך.

ונקיותו היתה לשם דבר העיד על כך אחד מהרבנים שבישיבת רבנים לקבלת תלמידים חדשים כאשר הגיעו לשם הבחור קופמן שהיה נכדו הראשון מיד נשמע ברמה קולו אינני אומר כלום תעשו מה שאתם רוצים.

בימי החורף היה רבינו מתעטף תמיד במעיל טוב וכפפות על היד והיה כואב לו על בחורים שהולכים בלי סוודר ומעיל והיה מעיר להם על כך.

ואכן הגר"ש זצוק"ל היה דבוק ברבותיו כל ימיו והם העריכוהו עד מאד מן הרב מפוניבז' זצוק"ל התבטא אודותיו שוחחתי עמו הרבה פעמים ומעודי לא שמעתי קרמוקייט או נערישקייט ממנו לאחר הסתלקות מרן רה"י רמ"י ליפקוביץ זצוק"ל בשנת תשע"ב התמנה לכהן פאר בראשות הישיבה ותלמידיו מאותה קופה מתארים באוזנינו שמאז התגלה כוחו הגדול שהסתיר כל ימיו כי במשך כל שנות הרבצת התורה לא ניאות לעשות דבר מלבד אמירת השיעורים וגידול התלמידים ואיפשר לראשי הישיבה מרן רמ"ל זצוק"ל ורשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"א"ל שטינמן זצוק"ל להנהיג הישיבה כלבבם ומאז התמנותו לכהן בראשות הישיבה החל להשקיע כל כוחו ומריצו באמירת שיחות ובקביעת מסכתות וסדרי הישיבה ועם זאת נועץ במרן זצוק"ל בכל דבר וענין ואכן קשר מיוחד זה החל עיט בלומדס בישיבה במונטריי שסייע בעדו וגידלו ממש ומאז ביטל דעתו כל ימיו בפני מרן זצוק"ל. באומרו שכבר מקטנות ידע להבחין כמה גדול יהיה לכלל ישראל.

ירא שמים מרבים

שח לנו תלמיד ותיק זכיתי להיות עם רבינו שנים רבות במנין בתפילה בשחרית בימי החול בהיכל הכולל ובשבתות בהיכל הישיבה ומה מרומם היה לשמוע את קול תפילתו הערב שהיה מתפלל תיבה בתיבה בנעימות ממש ובמיוחד כשהיה קולו מתנשא בניגון נפלא בפסוק פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון' וכן בפסוק ראשון של שמע ישראל' עד שהיה קולו מגביה והולך מהקצה אל הקצה וכל ימיו היה דבוק בישיבה עד שהיה מכתת רגליו בכל עת ומצא להתפלל בה סיפר לי אחד שהתפלל עם רבינו בביהכ"נ יוצאי פוניבז' בליל ז' חשון ולפני שמונה עשרה ראה רבינו שאף אחד לא זוכר ותן טל ומטר ונתן דפיקה חזקה על הסטנדנר עד שהתפלאו על המאמץ הגדול שלו וכאדם שהשירות היתה נר לרגליו כל ימיו לא פלא שבשנת תשע"ד כשהוצרך לעבור השתלת קוצב לב והיה מורדם ומטושטש בטיפול נמרץ לאחר הניתוח במצב לא פשוט המילה הראשונה שהוא כתב במסית חוליו לאחר שמעט התעורר מההרדמה היתה ספרתי ספירת העומר, כי כשהאדם הולך בדר ישר כעבדא קמיה מריה כל מה שהוא מחפש כל ימיו לא היה לחפש תהילה או כבוד מדומה אלא לעשות את כל מצוותיו כי זה כל האדם ומה שמטריד אותו הוא המצוה היומית שאולי מחפש חוליו הפסידה והאלוקים עשה את האדם ישר לא ניתן להקיף בבימה קצרה זו יגיעה של גדלות אין סופית אבל מקצות דרכיו נוכל להתבונן ולהתעלות בדרכו המרוממת ויהי הדברים עליו לנשמתו הטוהרה בגניז מרומים.

האם להביא דברים שהרעק"א מחק

כתב הגר"ש: וז"ל שאלתי כבוד הגאון מהר"י קניבסקי שליט"א אודות המקומות שהעביר עליהם רבנו קולמוס אם כדאי להדפיסם או שיש להשמיטם והשיב לי שאם כותבים שזה נמחק ע"י רבנו

לכאורה אין חשש כי מסתמא לא נמחק מחמת טעות אלא מחמת שכבר הקשו הראשונים כן וכדומה.

עוד כותב למחבר הספר אותיות דרעק"א:

ואגב אעיר ישרה היא בעינינו לו הערה אחת שאני הרהרתי בה אולי ידוע עד כמה שרבו הבורח מן הכבוד נרתע מלהדפיס תשובותיו עד שבניו היו צריכים להטות רצונו שיבטל להם דעתו מובא בהקדמה לשו"ת קמא ומפליא הדבר שבספר הגהות רעק"א לשו"ע א"ח וי"ד שנדפסו בבערלין שנת תרכ"ב ע"י ר' אברהם משה בלייכראדע הועתקו שני מכתבים שנשלחו ע"י רבנו בשנת תקצ"ז זמן קצר לפני פטירתו לבנו ר' אברהם בעגין הדפסת החידושים לשולחן ערוך ושם כאלו נראה שרבונו הוא המזוז את בנו להדפסה לשונו נכון שאתה תדפיס אצל הש"ע החידושים שממני חזרתי שם לזה אולי על כולו ולדעתי העני ראוי להעלות בדפוס שימצאו בזה תועלת לקטני ערך כמוני ולכאורה יש כאן סתירה בין גישתו הראשונה להאחרונה והרהתי מובנים ע"י המכתב המפורסם שנדפס בסוף צוואתו שבו מגלה רבנו שהי לו גילוי מן השמים בענין הדפסת ספריו איני מתחרט על ההדפסה זה וע"י מה שכתב בענין כלשונו שם נדפס בלקוט תשובות דידן סי' ס"ו הרב געשטעטנער בסוף הפתח דבר שהוא הקדים לתשובות שהוציא לאור והשתא אתי שפיר אחרי הסכמה כזו כבר ה' הוא היוזם והמזוז להדפיס דברי תורתו.

על החזון איש

סיפר הגר"ש: יום אחד בשבוע אל תשתה בא לפני החזון"א תלמיד צעיר וחלוש שרופאו הורה לו להרבות בשתיית חלב אך שאלתו בפיו מכיון שהחלב המצוי נמהל באבקת חלב האם מותר הדבר והשיבו רבינו אתה יכול לשתות אבל יום אחד בשבוע אל תשתה למען תזכור שאין זה חלק גלאט.

תלמידים כבנים

עוד סיפר: מעשה באחת הישיבות בבני ברק שטבח הישיבה שפך מהשק אטריות אל תוך הסידי החם ונמצא שם עכבר, מנהל המטבח הלך לשאול לחזון"א אם התבשיל כשר לאכילה עבור הבחורים והשיב לשואל לילדים שלכם הייתם מגישים זאת.

לרשום את הקושיא

עוד סיפר: מעשה בבן ישיבה צעיר שנקרא ללון אתו בחדרו לילה אחד מכיון שזוגתו הרבנית נעדרה מן הבית והוא נשאר לבדו והנה בטרם עלו על יצועיהם הפליג החזון איש בשיחה ידידותית עם הבחור כשהוא תוהה על קנקנו ומתחקה על מצב לימודיו סח לו הלה בביישנות כי בכל פעם שהוא נתקל דרך לימודו בקושיא כלשהי מבלי למצוא תירוץ הרז זו מטרידה אותו וטורפת את צלילות דעתו עד שאינו מסוגל להמשיך וללמוד הלאה.

הקשיב החזון איש להתאוננותו ברצינות רבה ויעץ לו קח לעצמך פנקס קטן רשום בו כל קושיא ופירכא שהביאוך למבוי סתום תניחם לביורר בעידן של פנאי ובינתיים תמשיך בגירסא. (פאר הדור)

על הרב מפוניבז'

שח הגר"ש ששמע מהרב מפוניבז': היה מפקד הצבא הגרמני שהרב זצ"ל מצא מסילות ללבו בא יום אחד וסיפר לו בשמחה ובהתרברבות כי הוכרז על שביתת נשק בין רוסיה וגרמניה ובעיר בריסק דליטא חתמו שני הצדדים על נוסח ההסכם שהיווה למעשה כעין כתב כניעה מצד הרוסים והוכתב בצורה רודנית ע"י הגרמנים אמר לו הרב בתגובה אתם כביכול המורים של כל עמי תבל העולם לא ידע כצד מנהלים מלחמה עד שבאו הגרמנים והראו את יכלתם ונתנו לעיני כל העמים שיעור לדוגמא אך ביני וביני למדו כבר גם אחרים את המלאכה העולם לא ידע כיצד עושים שלום עד שבאו הגרמנים והראו דוגמא קלאסית מכניעים את היריב אך לא ירחק היום עד שכולם ילמדו אף את המלאכה הזאת הדברים כמובן מאליי מאד לא נעמו לאוניו של המפקד שהיה פטריט גרמני מובהק לימים נהדפו הגרמנים ונחלו תבוסה מחפיה ובהתערבות הצרפתים והאנגלים אולצה ממשלת אשכנז לחתום על חוזה וורסאי המפורסם שהיווה תעודת עלבון והשפלה לגרמנים היהירים באותה עת כבר שב המפקד הנזכר לארצו אולם מעת לעת הוסיף וניהל מגעים עם ספקי העצים העשירים מקולטינאן ובאחד ממכתביו שאל היכן הוא כיום הפרופיאטנביא רבינו כהנמן שלכם אשר צפה מראש מה ישתלשל בעתיד מחוזה שלום כזה נוסח בריסק מה הוא אומר לגבי המצב כיום.

עוד סיפר ששמע מהרב זצ"ל שבין קציני הדת היהודים ששרתו אז בצבא הכיבוש הגרמני נמצא גם פרופ' ליאו בעק אשר התפרסם בתקופה מאוחרת כאחד מראשי התנועה הריפורמית של יהודי אשכנז נסיבות הזמן והמקום גרמו לכך שנוצר מגע אישי בינו ובין הרב זצ"ל אך הנה ארע באחד הימים שפרופ' בעק הפליט מפיו בנוכחותו הערה פסולה בנוגע למאמר חז"ל מסוים והרב זצ"ל הרגיש שנזקקה בו מינות רח"ל וקטע לאלתר את שיחתם מכאן ואילך נותק לחלוטין הקשר שהיה ביניהם בעקבות אותו מאורע נשתלשלו אח"ב הדברים שכאשר נזקק יהודי אחד חולה מפוניביז' לחמלצת הפרופ' בקרב רופאים בב"ח בברלין פנה הרב אליו במכתב וביקש ממנו שיעזור לחולה כמיטב יכולתו אולם מאידך גיסא בעת שהגיעה אליו פניית ראשי ועידת קרן התורה בהמבורג שנת תרפ"ד שיפעיל השפעתו על פרופ' בעק בעניינים תקציביים סרב בהחלטיות גמורה להזדקק אליו מטעם כמוס כאשר ניסה משהו לומר לו ע"פ השערה שהגרח"ע מוילנא בודאי היה תומך בצעד כזה ענה הרב שלא ישנה את עמדתו כי אם ע"פ הוראה מפורשת של רבו החפץ חיים וכשנשאל הח"ח בנדון פטר מלפניו את השואלים בלא מענה.

עוד שח הגר"ש: אנשים הבקאים בתולדות הישיבות היו אומרים עוד לא קם כמוהו ריש מתיבתא שהפליא כ"כ לרומם את ההשגה של בן תורה ולנטוע בכל תלמיד אופטימיות ואומץ נפשי מה שקוראים בידיש מוהט שאיפה לגדולות אחרי שהחזיר בו את האמונה שמסוגל לכך

עוד סיפר: תלמיד שישן בחדרו של הרב לקח פעם את מגבעתו בערב שבת וניסה לנקותה אך לא עשה את מלאכתו שלמה נטל הרב את המברשת מיידו ויאמר כנראה שאת האבק והבוץ שלי עצמתי רק אני לבדי יודע להסיר. (ס' הרב מפוניביז')

וארט בשמו

אמרו בגמ' בתענית ח, א לעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך? אמר להם: ואין יתרון לבעל הלשון.

שמעתי מפי הגר"ש איינשטיין שליט"א ר"מ ישיבת פוניביז' לצעירים שלכאורה מאמר זה קשה מה תשובה היא של הנחש ואין יתרון לבעל הלשון ועוד שאם היו השואלים בני אדם ניחא דקאמר להו אתם ג"כ עושים כן ומה לכם להלין עלי אבל השואלים הם חיות ומאי קמשני להו שגם בעל הלשון כן הוא עושה ועוד שודאי יש הנאה למדבר לשון הרע בזה. שהחיות הכי קאמרי ליה לנחש כל החיות הורגים ואוכלים את צידם ויש להם הנאה אבל אתה הורג ואינך אוכל את מה שהורגת ומה תועלת יש בזה, וענה להם שהוא דומה למדבר לשון הרע שהרי דברים טובים אינו נהנה לדבר על חבירו אלא הנאתו היא בזה שהוא מדבר על חבירו דברי גנאי וחבירו ניזוק מזה נמצא שהנאתו היא ממפלת השני וזה דיבור השני וא"כ אותו הדבר אומר הנחש אין לי ענין שתהיה לי תועלת וכל ההנאה שלי היא בנזק שמזיק אני לשני. (אבני צדק תענית)

בירור בנוסח החינוך בדין טהרת מצורע

במצוה קע"ג מצות הטהרה מן הצרעת בעמוד קנ"ג של הספר הוצאת מכון ירושלים נדפסים דברי החינוך בלשון זה ומשלח את הצפור וכיצד משלחה עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לאוהלים ולא לעיר אלא למדבר שנאמר וכו' וגירסא זו היא גם גירסת ההוצאות הישנות שה' לנגד עיני לענ"ד ט"ס יש כאן ובמקום אלא למדבר צריך להיות ולא למדבר כך היא גירסת המשנה נגעים פ"ד מ"ב וכן מוכח בגמ' קידושין דף נ"ו ע"ב עיי' רש"י שם ד"ה בגבת וכן פוסק הרמב"ם הל' טו"צ פ' ה' א' א' אם אולי יש מקום לקיום הגירסא כפי שהיא נדפסה יואילו נא בטובם להודיעני ואין שמחה וכו' בכבוד רב וביקרא דאורייתא הרב שמואל אינשטיין בני ברק. (קובץ מוריה)

דברי חיזוק שאמר רבינו בסעודת ה"מלוה מלכה" מוצש"ק פ' פנחס תשע"ד:

יש כאן הרבה על מה לדבר, אבל אני אדבר על נקודה אחת, אתם קוראים את הסעודה עכשיו "עונג שבת – מלוה מלכה", זה כבר אחרי שבת אבל זה המשך של שבת, הנביא קורא בפסוק "וקראת לשבת עונג", מה זה באמת עונג שבת? אנחנו כולם יודעים שכל שבת אנחנו מחליפים בגדים וכיו"ב לכבוד שבת, מאכלי שבת וכדו' אבל זה הכל?! וכי רק בזה מתבטא עונג שבת?! נכון, תפילות אחרות, וכמובן אסור לעשות מלאכה יש בשבת ל"ט מלאכות ועוד ציווים, אבל למעשה סוף כל סוף זה הכל דברים חיצוניים שאין להם קשר לפנימיות שלנו, בשביל עצמינו למעשה איך אנחנו מרגישים את קדושת השבת? ואמנם שלהם צריכים להיות בעלי מדרגות זה אמת ככה, אבל מתי נהיה בעלי מדרגות? הלא אנחנו כולנו צריכים להיות בעלי מדרגות!

הנה בתורה כתוב ציווי של עונג שבת, - "וקראת לשבת עונג", שבת זה יום שמרום, אם אנחנו נשארים רק בדברים החיצוניים, אז נעבור את יום הש"ק ואת כל ימי השבוע אותו הדבר! אז איך מגיעים למעשה לידי זה? **התשובה היא, כל דבר רוחני, בלי התבוננות ובלי מחשבה ועבודה לא מגיעים לשום דבר, יעברו מאה ועשרים שנה ושום דבר לא זז, נשאר באותו המקום ח"ו, באותם המושגים שאנחנו רגילים דברים חיצוניים בלבד**, ואני לא מדבר דווקא על שבת, אמנם נמצאים בסעודה שנקראת עונג שבת אבל למעשה זה נאמר על כל דבר רוחני, כל דבר שבנ"א רוצה להתעלות משהו ברוחניות אז אם הוא לא מתבונן בזה, אם הוא לא עובד על זה, אז זה ישאר חיצוני, יכול לעבור כל החיים, וזה ישאר חיצוני, אף פעם הוא לא ישיג את הכוונה האמיתית מה שנדרש ממנו, מה שנדרש מכל יהודי, ומכל אחד ואחד שיושב פה.

גם לימוד המוסר אצלנו נעשה דבר חיצוני, שמדפדים בספר מוסר עוד פעם ועוד פעם, אם לא משתדלים להפוך את הדברים למציאות חיים, למציאות שזה יהיה חיים אצלי, גם זה נשאר חיצוני. הרי במסילת ישרים בסוף הברייתא דרפכ"י הוא מדבר על דרגות שקרובות לנבואה ואם בנ"א משתדל להתקדם אין סוף למה שאפשר להתקדם, הוא יכול להגיע למדרגות כאלו שקרובות לנבואה!

אנחנו מדברים על נבואה, בזמנינו יש נבואה? אבל בנ"א שעובד על עצמו, כל מה שהוא לומד הוא לומד ע"מ לקיים, הוא מתבונן, אז הוא מתקדם כל פעם ופעם, כל דבר ודבר בנ"א מתקדם, דוגמא לדבר - הנטייה של בנ"א בדרך כלל לבטל את השני ולהגיד - "אין ממנו מה לשמוע", מה הוא מדבר, רק מה שאני מדבר... אבל מה שהשני מדבר - הוא לא מדבר לענין אין מה לשמוע. אבל אם בנ"א עובד על עצמו שהוא רוצה לשמוע - הוא רוצה להטות אוזן כשמישהו אחר מדבר, לא סתם לבטל את דברי השני, אז הוא רואה שמה שהשני אומר יש הרבה מה לשמוע, לא רק מה שאתה בשכלך חשבת... יש דברים שהשני אומר יותר טוב. ולאחר מכן שממשיך לעבוד על עצמו עי"ז יקנה עוד מעלה לא רק שהוא מוכן לשמוע את השני, ולא מבטלו אלא אדרבה הוא מבקש לשמוע את השני, ויוצא מזה ידידות ואהבה ועוד דברים טובים.

זהו דוגמא לדבר אחד מתוך רבים שאם בנ"א עובד על עצמו הוא זוכה להתקדם ובכל התחומים שייך להתקדם, אם בנ"א עובד על עצמו ורוצה להתקדם לא לחיות סתם מלומדה, אלא עם מחשבה - בכל דבר ודבר, אז הוא מתקדם, והוא יכול להגיע למדרגות גדולות מאוד. זה מה שרציתי להגיד לכם, שנתרגל לשים לב לדברים הפשוטים, בלי שבנ"א מתבונן - בלי התבוננות, אז שום דבר לא זז, אבל אם בנ"א חי במחשבה אז בלי סוף איך שהוא יכול להצליח. יה"ר שככה יהיה.

שנה חלפה מיום הסתלקותו בסערה לשמי רום, של מורינו ומדריכנו אשר העמידנו בקרן אורה זו תורה, והנחילנו אורחות חיים במסילה העולה בית קל, רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל. נסע הוא למנוחות ואותנו הותר לאנחות, ומתוך החלל הגדול שנוצר בהסתלקותו, נותר לנו לנסות להתבונן במורשתו, לנצל זכות גדולה זו שנפלה בחלקנו להתחמם לאשו הגדולה, אשר הייתה מוסקת מכבשונם של כל רבותינו גדולי הדורות הקודמים, שאת מורשתם הנחיל לנו כל ימיו. כמובן שלהקיף את גדלותו האדירה של רבינו אינו בהשגה כלל - לקטנים שכמונו, אלא רק כגמד אל מול ענק, ננסה להידבק בשולי גלימתו.

חוט השני השזור בכל חייו של רבינו הגדול היה, ההתבוננות התמידית, "מה השם אלוהיך שואל מאתך" במצבים קשים כקלים, תמיד מול עינינו עמדה המטרה קירבת השם, דביקות בה'.

היה רגיל על לשונו דברי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה שכתב הכל חייבים בתלמוד תורה, בין עשיר בין עני, בין חולה בין זקן וכו'. תורתו הייתה תורת חיים, וקרא על עצמו את הפסוק לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני. גם בשנותיו האחרונות כאשר גופו החל להיחלש, היה אומר וחוזר נו ההליכה השמיעה וכו"ב, העיקר שהראש עובד, ואפשר להמשיך וללמוד. כמה שש ושמח על כל זמן של לימוד, וכמו שאמר פעם לאחד ממקורביו שראה אותו בפנים צוהבות אחרי התפלה בשבת בבוקר, ושאלו לשמחה מה זו עושה, א"ל רבינו היום הי' טעות בשעון שבת, והאור נדלק שעה יותר מוקדם, ושאלו שוב מה משמח בזה, א"ל אינך מבין? אז קפצתי מהמיטה והרווחתי עוד שעה של לימוד לפני התפלה. ופעם התבטא לפני אחד מתלמידיו, איני מבין בדרגות של האוה"ח הק', אבל את מה שכתב "אם היו בני"א מרגישים מתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה" זה אני מרגיש בעצמי. ופעם סיפר אחרי התפלה כבדרך אגב, היום בברכת החודש כיוונתי שאזכה להבין את הסוגיא שאנו אוחזים בה עכשיו.

בעבודת התפלה למדנו אנו, תלמידיו, פרק בהלכות תפלה, ובמיוחד בשנותיו האחרונות כשקשתה עליו ההליכה, היה זה ללימוד לנו מהי תפלה, לפעמים היה הולך מרחק של כרבע שעה בקשיים גדולים לביהכ"נ מרוחק יותר, שבו הייתה תפלתו יותר בישוב הדעת, על אף שגם ביהכ"נ הקרוב היה מניין ישיבתי עם צורה ראויה, אבל בשביל אותו מעט יותר ישוב הדעת, היה משקיע הרבה כוחות, ובשנותיו היותר מאוחרות, אף היה מוציא דמים מרובים כל יום על נסיעה עם מוניות למקום תפלה כדי להתפלל במקום שיש יותר ישוב הדעת לכוון בתפלה. ובשבתות היה מתייגע לילך ברגל מה שאדם רגיל הולך שתי דקות, רבינו ביסוריו הגדולים היה הולך במשך כחצי שעה, כשבאמצע הדרך נצרך לנוח כמה וכמה פעמים.

תפלתו הי' כמונה מעות, ולפיכך היה מקדים לבוא לבית הכנסת ומתחיל את תפלתו כשעה לפני הנץ, וכשהיה מגיע לבית הכנסת היה נוטל ידיו, כיון שפעמים רבות כשהיה יוצא מביתו, היה עוד קודם עלות השחר, ומתיישב לנוח על מקומו מעט זמן ממש, ולפעמים אפי' פחות מדקה, ומיד מתגבר כארי, ומתחיל ברכות השחר בנעימה, ופסד"ז כמונה מעות. גם בחולשתו הגדולה ברוב הפעמים היה עומד בכל המקומות שנוהגים לעמוד, גם בפסד"ז וקריאת התורה, וכ"ש בחזרת הש"ץ ובקדיש, וכ"ז כשקם משנתו כשעתיים ויותר קודם הנץ, ולא ויתר לעצמו. לא היה אצלו מושג של תפלה בלי הכנה, כשהיה נצרך להלך באמצע קדיש, כל פעם כשהיו עונים איש"ר וכדו', היה עומד מהילוכו.

כאשר ביום כיפור בא אחד התלמידים ללוות אותו לתפלת שחרית, אמר רבינו שעקב חולשתו הגדולה, הוא חושש שאם ילך את כל הדרך לא יוכל להתענות, וע"כ החליט להישאר ולהתפלל בביתו, אותו תלמיד מיד ארגן עבורו כיסא גלגלים שיוכל להגיע לתפלה ורבינו הסכים אף שכל ימיו סלד מכגון דא, הכל כדי שלא להפסיד תפלה במניין. כאשר הגיע רבינו לביהכ"נ היינו בטוחים שמרוב חולשתו ומפני התענית ישב רבינו כל התפלה, ואולי אף בשמונה עשרה הארוך, אך מיד כשהתחיל להתפלל נעמד כמנהגו בלי ויתורים, וכאילו לא היה שום דבר לפני התפלה.

כל ימיו ברח מן הכבוד, וראינו בחוש איך היה מצטער כל פעם שהיו מכבדים אותו, וכל מקום שחשש שמה יהיה לו מזה פרסום או כבוד, היה נמלט כבורח מן האש. הרבה הרבה הוצרכו להפציר בו עד שנאות ליטול את תפקיד ראשות הישיבה לצעירים על עצמו ולמסור שיחות חיזוק ולהחליט בענייני הישיבה, ובאמת בחיי מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל לא הסכים לענות על שאלות בענייני הישיבה ותמיד השיב בהתחמקות תשאלו אחרים אני אינני יודע, רק כשראה כי אין איש, אזר כגבר חלציו, והיה נדרש לכל הדברים שנצרכו להכרעתו, וחתך בסכינא חריפא.

ענוותנותו המופלאה התבטאה גם בחשיבות שייחס לכל מי שאמר לו דבר חידוש או דבר הלכה, וגם אם האומר היה קטן ממנו בחכמה ובמניין לא ניכר שום חילוק, והיה משים עצמו כשיריים תחת רבים פחותים ממנו. ובמשך כמה שנים, היו מגיעים תלמידים אחרי תפלת מעריב בליל שבת ומבקשים "שהראש ישיבה יגיד לנו משהו על הפרשה", ורבינו בענוותנותו היה משיב כנגדם, אני רוצה לשמוע לא להשמיע, ומאז הדברים נקבעו, כל ליל שבת היו מגיעים עשרות תלמידים, וכמה מהם היו אומרים לו מידי שבת בשבתו איזה ווארט על פרשת השבוע, ורבינו היה מקשיב ושומע ומודה, כסדר הזה לא פעם אחת, ולא פעמיים, אלא רבות פעמים מאד.

המסירות לתלמידים היה דבר שאין לתאר ולשער, איך התייגע על כל בחור שיבין את הגמרא, שיבין איך לומדים רש"י, איך לומדים תוספות, את כל אונו ומרצו, היה משקיע בשיעור, ואיך שהתמסר לכל תלמיד, כל פעם כשפגש תלמידים מהעבר, שאל כל אחד בהתעניינות אמיתית, היכן הוא לומד כעת, מי המג"ש, איך השיעורים, איפה אוחזים, וכו', כשכל אחד מרגיש שזה הדבר היחיד, שזכית מעניין את רבינו, איך אותו בחור, או אברך, שלמד אצלו לפני שנים, מרגיש כעת. ובאמת זכה רבינו, דבר שנצטער עליו אותו צדיק, שרבים מראשי הישיבות בימינו, הם תלמידיו שהעמידם על דרכי לימוד הגמרא, ורבים שהיום הם בעצמם מגידי שיעורים בישיבות לצעירים, משתמשים במחברות משיעוריו.

ומקוצר היריעה, נכתב רק טיפה מן הים הגדול, והרבה יותר משכתוב כאן יש עימי, ועוד חזון למועד. וכמובן שאינו מתיימר להקיף את הכל, לעלות אל ההר, כי אם נגוע בקצהו, ולא המעשה עיקר, רק העיקר והחי יתן אל ליבו. יהי זכרון דרכיו המופלאים, נר לרגלנו לדבוק בהם ולהמשיך את מורשתו אשר הנחילנו.

הכותב בדמע אחד מאלפי תלמידיו.

זיכרונות ממורינו הגאון רבי שמואל איינשטיין זצ"ל – מאת אחד התלמידים

חביב לי לפתוח בפנינה נפלאה המשקפת גודל אצילות נפשו המרוממת וגודל צחצוח נפשו הטוב כי נפלא הוא מאוד. רבינו היה מתפלל בימים נוראים ר"ה ויו"ט בשיבת פוניבז' וכמובן לא הסכים בשום פנים ואופן לשבת במזרח אפילו שהפצירו בו כמה פעמים, לא היה מה לדבר על זה. שנה אחת כשהגיע לתפילה ראה שמישהו הניח לו מפה לבנה על הסטנדר שלו, רבינו שאל אותי מי שם את המפה הזאת, השבתי איני יודע, אמר לי אני לא רוצה את המפה הרי עכשיו ראש השנה יומא דדינא רבה ומי יצדק בדין ועדיף להיות כמו כולם בתוך כלל הציבור ואם יש לי מפה לבנה אני בולט מהכלל אני משהו מיוחד ואני לא רוצה את זה רק רצוני להיות כמו כולם בתוך עמי אנכי יושבת. [כמדומה שהוסיף שר' אלחנן וסרמן לא רצה לקבל עלי' לתורה מטעם זה]. אמרתי לו מה הבעיה אני יוריד את המפה מהסטנדר, השיב לי רבינו כפי שנחרט בזכרוני עד היום, אל תוריד את המפה הרי מישהו הניח את זה ואיך אפשר להוריד לו מה שהוא שם, אם תדע מיהו תגיד לו ואם ירצה יוריד בעצמו אבל אתה אל תוריד לו... כמה גדלה ענווה מצד אחד, ומנגד זה כמה אצילות המידות יש בזה. בינו נא זאת.

כמדומה גולת הכותרת אצל רבינו היה שירת התורה ומתיקותה שהיו דברי תורה מתוקים אצלו בעריבות מופלגת למאוד, זה היה מורגש לכל סובביו באיזה ברק נפלא היה אומר "קושיא" זה היה יוצא ממנו מכל העצמות שלו מכל רמ"ח אברים שלו, היו מרגישים את הנשמה שלו בוערת על הקושיא. ואח"כ באיזה אושר היה אומר את התירוץ, היה משלם כסף כדי לשמוע תירוץ טוב! ומאן דנפח מדיליה נפח את זה החדיר אצל תלמידיו הרבים כל ימיו תורה במתיקותה, כמה שוה קושיא כמה שוה תירוץ.

רבינו היה אומר לנו: אני יגיד לכם היום קושיא של מנחת חינוך של משנה למלך נראה כמה תסכימו לשלם לי על זה. ולפעמים כשהיה אומר קושיא שבערה אצלו חזק היה אומר בא נשמע כמה תשלמו לי על תירוץ לקושיא כזאת! היינו אומרים לו מאה שקל הוא היה מניף את ידו בביטול ואומר מאה שקל הרי זה כלום! כמה היה אכפת לו כאשר ראה שהשטיקל שאומר אינה בוערת אצלו כרצונו, בכל כוחו ניסה להלהיב בקרבנו את אש התורה.

אזכור פעם חקר רבינו בשיעור בדיון שבויה אינה אוכלת בתרומה אם זה איסור דרבנן אפי' לא נטמאת או רק ב"ד מפרישים אותה אבל בחדרי חדרים מותרת אם יודעת שלא נטמאת. ואחרי כמה ימים הגיע כולו מאושר ואומר לנו מצאתי את החקירה שדיברנו לפני כמה ימים שחוקר אותה בספר "דרך אמונה" שיצא לאור בתקופה ההיא, אמרנו לו הרי המחבר הוא בן גילו של רבינו ומה מתלהב כל כך, אבל הוא בשלו אחזתיו ולא ארפנו מצאתי את החקירה שלי...

היה אומר "אין שמחה כהתרת הספיקות" ובאמת זה היה שמחת כל החיים שלו.

מהלך השיעור שלו היה יחד עם הבחורים, היה אומר משפט ורוצה שכולם יסיימו אותו, "אין אדם משים עצמו..." כיון שהגיד שוב אינו חוזר ו...", וכסדר הזה הרעיף והשפיע מפנימיותו מידה גדושה באהבה וסבלנות מופלגת.

אחרי השיעור היינו מלווים אותו עד הבית ברחוב שפת אמת וכל הדרך היה חוזר ומבאר שומע ומשיב שוב ושוב ללא לאות.

לא אשכח פעם אחת כשהגענו במעלה הרחוב הסמוך לביתו אמר לנו רבינו אתם לא יודעים מי מחכה לי עכשיו בבית, שאלנו מה קרה, אמר יש איזה אדם אחד שיש לי ממנו צרות... ומיד אמר לנו "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי!"

מקומו של רבינו בתפילה בהיכל הישיבה היה בספסל של הגר"ח ברמן שליט"א, כאשר הוא יושב השני מימין הספסל והגר"ח השני משמאל הספסל וביניהם שני מקומות מפסיקים, ומה נפלא היה המחזה מידי שבת בשבתו כאשר הני תרי גאוני היו נמשכים בדברי תורה כמעין המתגבר במקומות שמותר לדבר בהם ומפסיקים וחוזרים וממשיכים בכל פעם למקום שהפסיקו בו. ואחרי התפילה הי' לו קביעות ארוכה כל הדרך עם הגר"ח זצ"ל משא ומתן בכל סוגיות הש"ס.

רבינו היה בקי נפלא בתורת האחרונים ובשיעוריו היה כמעין המתגבר להשקות לצעירי הצאן יסודות נאמנים להיות להם לנכסי צאן ברזל כל הימים, ופעמים הי' בקיאותו נפלא כשהי' מוצא אחרונים שלא במקומם [בשנים ההם קודם עידן מראי מקומות למיניהם] והי' מביא אפילו אילת השחר במסכת אחרת. כמו כן היה מביא הרבה מדברי הגר"ש רוזובסקי זצ"ל.

למדנו אצלו מסכת כתובות והחליט לדלג את תוס' הארוך שבתחילת פרק מי שהי' נשוי בענין בע"ח מאוחר שקדם וגבה, אח"כ הי' מבחן אצל מרן הגרמ"י זצ"ל אמרנו לו שרבינו דילג תוס', וכמה שיבח הגרמ"י את רבינו שידוע מה ללמוד ומה לדלג והאריך במשך זמן ביקרת מעלת רבינו ועל גדלותו בהעמדת תלמידים.

שאלתי את רבינו איזה שאלה בסוגיא העמומה דר"פ נערה שנתפתתה, והשיב לי בכהאי לישנא בערך, בטח כשתגדל תזכה להרביץ תורה דע לך יסוד לחיים, לעולם אל תאמר שיעור לפני שכל הסוגיא מתחילתה ועד סופה ברורה אצלך כשמש, ואילו אני סוגיא זו אינה ברורה אצלי כשמש ואיני יכול לענות. אמרתי לו הרי רבינו כבר גמר בשיעור את כל הסוגיא בבהירות מוחלטת וליבן אותה הדק היטב ולמה ירמזון דבריו, אבל הוא חזר על דבריו שסוף סוף סוגיא זו עדיין אינה בהירה אצלו כרצונו.

ידוע גודל חביבותו של רבינו לתורת רבי עקיבא איגר זצ"ל, ושמעתי מחכם אחד שכאשר למד אצל רבינו הביא להם דף מכתב היד של רע"א כדי שיראו אותו, ונתן להם ללטף את הכתב יד ולנשק אותו.

סיפר לנו רבינו וכך אמר: יש איזה אדם בחו"ל שיש בידו כתבי יד של הגרע"א ואינו מסכים למכרם בשום פנים ואופן, אמר רבינו הצעתי לו סכום כסף של "הון עתק" כדי שימכור את הכתב יד אבל הוא אינו מסכים, אמרתי לו אני ישלם לך את כל הסכום הנ"ל ושמי לא יזכר על המלאכה רק אני אסדר הכל לדפוס ויכתבו בספר שאתה המוציא לאור, אך עדיין לא הסכים, אמרתי לו עוד אני אשלם מכיסי את כל הוצאות הדפוס ועדיין לא הסכים, אמרתי לו אתה גם תרויח את כל הרווחים שיהיו מהספר ועם כל זה עד עכשיו אינו מסכים. סיים רבינו בכאב לב תגידו לי אתם מה עוד אני יכול להציע לו כדי שישכים ויצא לאור תורת רבנו עקיבא איגר זצ"ל. [פרטי מעשה זה אולי ידועים אצל המשפחה ורשמתי כפי אשר בזכרוני].

רבינו היה דבוק עד מאוד להגרע"א והיה חביב אצלו לקבל עלי' לתורה ביום היארצייט של רע"א שחל ב"ג תשרי, וזכורני כשחל היארצייט בשבת היה מקבל עליית מפטיר דשבת האזינו בישיבה.

שאלתיו פעם אודות איזה רבי עקיבא איגר היכן זה נמצא, ענה לי בענווה מופרזת בזה"ל: תשאל את הרב אריאלי, רע"א זה אריאלי זה לא אני.

שמעתי מתלמיד של רבינו כאשר למד אצלו כתובות דף פ"ט סוגיא דהוציא גט ואין עמו כתובה, אמר לו רבינו מי שיש לו איזה גאוה יעיין במערכה הגדולה של רע"א כאן ויראה גדלות התורה של רע"א ומיד תסתלק ממנו גאוותו.

באתי לקנות אצל רבינו ספר כתב וחותם רע"א, אמר לי המחיר הוא 35 שקל והתנצל שהיה יכול להוזיל את המחיר אבל המוכר סיכם איתו שלא יוזיל את המחיר בביתו יותר מהמחיר שבחנות כדי שלא יפסיד המוכר, אבל אמר לי אם תמצא באיזה חנות יותר זול מהמחיר הזה תבוא מיד ואוזיל לך את המחיר.

פעם דיבר רבינו בשיעור מה הדין אם קנה ספר ולמד בו עד שבלה ואח"כ מצא שהספר פגום וחסר שם דפים, האם המוכר מחזיר לו מחיר ספר חדש או של ספר משומש, והוסיף ואמר אם הוא קנה "כתב וחותם" יחליפו לו מיד בלי שום שאלה ויקבל ספר חדש, אבל השאלה אם קנה ספר אחר מה הדין.

פעם שמע רבינו שמדברים על המשגיח בזלזול, נענה בכאב ואמר אתם בחורים צעירים אינכם מכירים את החיים, אנשים עוברים צרות, ולא סתם צרות אלא יסורים גדולים, לזה אין ילדים לזה אין בריאות לזה אין פרנסה לזה אין שידוכים ולזה אין שלום בית וכו' וכו', יש כל כך הרבה סבל בחיים, ומפני מה זה מגיע? מפני כשהיו אנשים צעירים בחורים בישיבה זלזלו במשגיח צחקו ממנו ואח"כ גדלו ושכחו מכל מה שעשו, אבל הקב"ה זוכר כל מה שעשו ויש צרות ולא יודעים מדוע זה בא, אבל הכל בחשבון.

אמר לי בענווה גדולה [כמדומה שזה היה ביום האחרון של השנה כשבאנו להיפרד ממנו] אני מלמד בחורים צעירים ואח"כ הם גדלים וממשיכים הלאה ושוכחים ממני, אני פוגש ברחוב תלמידים שלי ואפילו שלי' אינם אומרים לי, הם מרגישים מה אתה שווה, נכון לימדת אותי בישיבה קטנה אבל היום אני כבר הרבה יותר ממך, אפילו שלי' לא אומרים לי.

פעם אחת הביא מה שנדפס בשיעורי הגרש"ר והיה לו טענות על זה, ואמר כנראה שהתלמיד שכתב לא דקדק כל כך, למחרת או אחרי כמה ימים חזר רבינו ואמר שהיה נשמע מלשוננו כעין זלזול בכבודו של כותב הסטנסיל ואמר שמתנצל על כך.

זכורני שבחורים סיפרו שבישיבת רבנים לקבלת תלמידים חדשים הקשיבו אחורי הדלת, וכאשר הגיע בשם של הנכד של רבינו, מיד נשמע ברמה קולו של רבינו "אינני אומר כלום תעשו מה שאתם רוצים"...

בימי החורף היה רבינו מתעטף תמיד במעיל טוב וכפפות על היד, והיה כואב לו על בחורים שהולכים בלי סוודר ומעיל והיה מעיר להם על כך.

זכיתי להיות עם רבינו שנים רבות במנין בתפילה בשחרית [בימי החול בהיכל הכולל ובשבתות בהיכל הישיבה], ומה מרומם היה לשמוע את קול תפילתו הערב שהיה מתפלל תיבה בתיבה בנעימות ממש. ובמיוחד כשהיה קולו מתנשא בניגון נפלא בפסוק פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, וכן בפסוק ראשון של שמע ישראל, עד שהיה קולו מגביה והולך מקצה אל קצה.

כל ימיו היה דבוק בישיבה הקדו' והיה מכתת רגליו בכל מצב להתפלל שם.

סיפר לי אחד שהתפלל עם רבינו בביהכ"נ יוצאי פוניבז' בליל ז' חשוון, ולפני שמונה עשרה ראה רבינו שאף אחד לא זוכר ותן טל ומטר ונתן דפיקה חזקה על הסטנדנר עד שהתפלאו על המאמץ הגדול שלו.

בתקופה האחרונה שרבינו נשאר שריד הרמ"ם בישיבה הקטנה חשבתי בלבי מה נפלאו דרכי שמים, כי למראה חוץ היה נראה כל השנים כי רבינו הוא האדם הכי רגיש והכי שברירי בגופו יותר מכולם, ולבסוף זכה רבינו ונשאר לחיות אחרי כולם [זולת כבוד מרן רשכבה"ג הגרא"ל יאריך ה' ימיו ושנותיו עד ביאג"צ – וכבר עזב את הישיבה קטנה] עד כי נסתלק אף הוא למנוחות עולם, עדי יקוצו וירננו שוכני עפר במהרה בימינו אמן.

ולא המעשה עיקר רק העיקר והחי יתן אל לבו, יהי זכרון דרכיו המופלאים נר לרגלנו לדבוק בהם ולהמשיך את מורשתו אשר הנחיל לנו בלימוד התורה ובטוהר המידות מעלה מעלה.

הגאון רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל

מאת מ. ברגר

ראש ישיבת פוניבז' לצעירים, מגדולי מרביצי התורה למעלה מיובל שנים בב"ב עולם התורה והישיבות ובמרכזם אלפי תלמידי ובוגרי ישיבת פוניבז' לצעירים, התעטף אתמול בשעת צהריים בתחושת אבל ויגון קודר, עם התקבל הבשורה הנוראה בסילוקו לשמי רום של אחד מגדולי מרביצי התורה בבני ברק, הגאון רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל מראשי ישיבת פוניבז' לצעירים כשישים שנה, וממהדירי תורת מרנא הגרעק"א זי"ע, שהסתלק בשיבה טובה לאחר מחלה קצרה בשנתו הפ"ט.

במעלליו יתנכר נער

הגאון זצוק"ל נולד בכ"ג חשוון תרפ"ט, במנהיים שבדרום גרמניה לאביו רבי משה זצ"ל ולאמו מרת חנה ע"ה, כששבו היה רבי יעקב זצ"ל שנודע כאחד מנכבדי הקהילה, והתגוררו בגרמניה באותם ימים שבהם החלו שמיה להתגעש, ולמרות זאת עמלו הוריו לחנכו בחינוך תורני טהור.

בתקופת המלחמה נאלצו בני המשפחה לעבור סאת ייסורים לא קלה, ובהושענה רבה שנת תש"א היגלו אותם למחנה ריכוז גולד שבצרפת, ולאחר מכן עברו למחנה בעיר ריבלאטס, ושם התגורר עד הגיעו למצוות, ולאחר שאמו הי"ד נעקדה"ש, ולאחר מכן אף אביו, הוא נותר עם אחיו הגדול ואחיו התאום, כשהם מנסים לברוח ולהסתתר מפאת הצוררים.

לאחר מאורעות המלחמה הנוראה, בחסדי שמים הם הצליחו לברוח, ובהיותם ללא הוריהם, הובאו למוסדות לילדים במחנה, ומשם עלה בידיהם לברוח כעבור שנתיים ימים לשוויץ.

בחודש טבת תש"ג הם הגיעו לשוויץ, ודרו בתחילה כפליטים במשפחת גויים, ולאחר שבועיים ימים העבירו אותם למוסד לפליטים בבול, שם הוא שהה עם אחיו התאום, אך באותם ימים התרחשו בעיות עם כשרות הבהמות והיה פולמוס נרחב סביב הבהמות שעברו הימים לפני השחיטה, והוא לא הסכים לאכול זאת, והקפדתו בהלכה שניק בבית הוריו לא איפשר לו לסטות מכך כמלא הנימה, וכך למרות שהיו צעירים מאד כל משענת, הם הועברו אחרי תקופה למוסד חרדי בעיר בעלבן של משפחת אשר, ואז כשגדל מעט וחיפש מקום תורה החליט להגיע לישיבת מונטריי בראשותו רבי הגאון רבי שלמה בוצקו זצ"ל, ומאז החל הקשר המיוחד שהיה לו כל ימיו עם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן ליב שטיינמן שליט"א, כשהוא סייע בעזר לגדול ולהתחנך בתורה ובדקדוק הלכה.

בהיכל ישיבת פוניבז' שבעים שנה

בחודש אלול תשי"ה החליט רבי שמואל זצוק"ל יחד עם אחיו לעלות ארצה, והם עלו לאוניה שהפליגה לארה"ק, והגיעו אליה כעבור חודש בר"ה תש"ו, ובמסגרת עליית הנער שיכנו אותם במחנה בעתלית עד יוהכ"פ, אך הוא לא רצה להיותו שלא במחנה חרדי, והצליח כעבור כן להעתיק מקומו למחנה של אגודת ישראל בו שהה עד ר"ח חשוון תש"ו, ואז גלה למקום תורה ללמוד בהיכל ישיבת פוניבז' בבני ברק, שם נתקשר ונתחבב עד מאד על גדולי וראשי הישיבה.

בהיות והיה יתום מהוריו, מרן הרב מפוניבז' קירבו עד מאד, ואף היה רגיל לישון לא מעט במעונו, כשהוא משמש לו כאב ורב כאחד. כן זכה לישון לא אחת במעונו של מרן החזו"א זצוק"ל, כשהגר"ש ברמן זצוק"ל הוצרך לישוע לת"א והוא מילא את מקומו בכך. כן היה לו קשר ייחודי עם המשגיח מרן הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצוק"ל, ועם מרנן ראשי הישיבה זצוק"ל, ואף למד תקופה בחברותא עם הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל, עמו היה מתכתב בלימוד עד לאחרונה. ריעיו לספסל הלימודים תיארו, שפעם במהלך שיעור כללי מיוחד של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל כשההיכל געש ורעש לשמע שאלה מוקשית בהבנת דברי הרמב"ם בסוגיא הנלמדת, שאל לפתע מרן הגרא"מ שך זצוק"ל את הנוכחים - איפה הגר"ש איינשטיין!!

בהגיעו לפרקו דיברו אודותיו נכבדות ובחודש שבט תשי"ד נישא לרעייתו הרבנית מרת מרים שתחי' בתו של הגר"ר רבי משה הכהן אילוביצקי זצ"ל שהיה ממקורביו ותלמידיו מרן החזו"א, וידוע המכתב שהוא שלח לו קודם שעלה לארץ הקודש, ובו ביקשו שיברר לו על המעשרות בארה"ק, וסמך עליו שיחיה שלוחו לכך. ולימים הוא הקים את בית הספר בית יעקב הראשון בפתח תקוה. המסדר קידושין ביום כלולותיו היה הגאון רבי ראובן כץ זצוק"ל, ובהיותו מקורב להמשגיח מרן הגרא"א דסלר זצוק"ל, היתה זו החתונה האחרונה בה השתתף לשמח את תלמידו שהוקיר כל כך כמי שעדין לגדול בתורה ויראה צרופה.

לאחר נישואיהם הם התגוררו בבני ברק ברח' בלוי 5 בשכונת עם מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, עמו אף זכה ללמוד בחברותא, והוא המשיך את חוק לימודיו ביגיעה רבה בכלל פוניבז', עד שבשנת תשי"ט התמנה ע"י מרן הרב מפוניבז' זצוק"ל לבא פאר לכהן כמרביץ תורה בישיבת פוניבז' לצעירים, ומאז החלה מסכת הרבצת התורה העצומה שבה עסק כל ימיו במסירות נפש ממש, והצליח לגדל דורות של תלמידים תלמידי חכמים שגדלו על ברכיו.

מאז התמנותו לכהן פאר בישיבה בתחילה בשיעור ב', ולאחר הסתלקותו של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל בשנת תשע"ב הוא התמנה לכהן פאר בראשות הישיבה, ותלמידיו מאותה קופה מתארים באוזנינו כי מאז התגלה כוחו הגדול שהסתיר כל ימיו, כי במשך כל שנות הרבצת התורה לא נאות לעשות דבר מלבד אמירת השיעורים וגידול התלמידים, ואיפשר לראשי הישיבה מרן הגרמ"י, ויבלחט"א רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרא"י שטיינמן שליט"א להנהיג את הישיבה כלבבם, ומאז התמנותו לכהן בראשות הישיבה, החל להשקיע כל כוחו ומריצו באמירת שיחות ובקביעת מסכתות וסדרי הישיבה.

קשר מיוחד שהחל עוד בלומדס בישיבה במונטריי, היה לו כל ימיו עם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א, כשמידי יום לאחר השיעור היו מתנצחים ומשוחחים ארוכות בסוגיא הנלמדת בישיבה, והם הפליגו לא אחת בשבחי איש לרעהו. וביטל דעתו כל ימיו בפני מרן שליט"א, באומרו שכבר מקטנות ידע להבחין כמה גדול יהיה לכלל ישראל.

בשיעוריו הבהירים בישיבת פוניבז' נודע בעמל ההבנה להשריש הפשט כראוי, באומרו, שאת הלומדע"ס יוכלו הבחורים להסתדר כשיגיעו לישיבה גדולה, ועכשיו צריך למסור הפשטים והיסודות בסוגיא. בשנים האחרונות היה נקרא שלמד הכי מהר, ואמר שאני יודע שבגלל זה בחורים פחות מקשיבים, אבל תפקידי ללמד פשט, וליהנות מהגמרא, כי היתה לו מתיקות התורה בצורה לא רגילה, ויחד עם התייחסותו במאור פנים לכל אחד היה סמל לשלימות.

בחורף תשע"ו לאחר שנחלש מעט חשב לפרוש ממסירת השיעורים, ועלה לבית מרן ראש הישיבה שליט"א וביקש לשוחח לבדו ביחידות, ואיש לא ידע מה דיברו, אך לאחר מכן המשיך במסירת שיעוריו כבהרגלו, כשהאמת היא נר לרגליו ועל ברכיה גידל וחינך כל ימיו אלפי אלפים לגדול בתורה ובחכמתה בשלימות.

האדם השלם

מלבד גדולתו העצומה בתורה ועמלה, נודע ביראתו שקדמה לחכמתו ובהקפדתו המיוחדת בכל דבר שבהלכה, תפילותיו היו לשם דבר, ועד לימיו האחרונים מסר עצמו ליסוע מידי יום מרחק מטרים ספורים עד להגעתו באפיסת כוחות לביהמ"ד בכדי להתפלל בו במנין, ובשבתות היה מוסר נפשו להגיע לביהמ"ד להתפלל במנין, ולא נתן לחולשתו לשנות דבר מה מהקפדתו בכך.

מלבד זאת נודע בחכמתו המיוחדת, ובמאור פניו בה קיבל כל אדם בסבר פנים יפות, והיה סמל ודוגמא לכל רואיו מהו האדם השלם לד' ולתורתו.

מהדיר תורתו של מרן הגרעק"א זי"ע

בשנת תש"כ החל להתעסק עם תורתו של מרנא הגרעק"א זצוק"ל, כשהוא נקשר עמוקות בתורתו, ודלה מכתבי ידו להדירים ולהוציאם לאור עולם בהדרתם, בתחילה כחבורות ללומדים, ומאוחר יותר בשנת תשכ"ט יצאה המהדורה הראשונה של הספר כתב וחותם לרעק"א על ידו. פעם כשנשאל איך זכה להתחבר לתורתו של מרן הגרעק"א, השיב בפשטות, אם יש מרציפן ערב לחיד, לא תאכל זאת, זהו התענוג הגדול ביותר עבורי. ספריו זכו לברכת גדולי הדור כפי שהתבטאו מרנן האבי עברי והקה"ל זצוק"ל שכבר איתמחי גברא וכו'. בסיום הספר הכניס קונטרס ייחודי 'אגלי צופן' ממרן רה"י הגרא"ל שטיינמן שליט"א, שביקשו שלא לפרסם את שמו עליו, וכל ימיו נזהר שלא לספר לאיש דבר זה, בשל בקשתו של ראש הנישיבה שלא לפרסם זאת.

פעם סיפר בעידנא דחדוותא, ש'הכתב וחותם' עברו הוא גנובתי יום וגנובתי לילה, כי אני צריך להכין שיעורים ואין לי פנאי לעסוק בתורתו הנשגבה, לכן גנבתי שעה מהיום ושעות מהלילה, וכך עמלתי על כך. ולפני תקופה כשנכדו שאלו דבר מה בלימוד, ענה בפשטותו, אני עייף מאד בכדי להשיבך, שכן יישנתי 3 שעות הלילה, ועם זאת הייתי עוד מסתדר, אבל בגלל שזה חזי לאיצטרופי עם הלילות הקודמים אני מתקשה להשיבך.

יודעי דבר סיפרו, כי פעם ניגלה אליו מרן הגרעק"א, בחלום הלילה, וכשנשאל על כך בימי הפורים באחד השנים לא הכחיש זאת, אבל סירב לגלות מה נאמר לו בחלום, עם זאת ריעו הקרוב הגר"נ נבנצל זצוק"ל, שהיה קשור עמו עד מאד בשבתם בישיבה יחדיו, סיפר, שאמר לו, כי צריך לעשות משהו עם חידושי, ולא יסף.

אשכבתיה דרבי

לפני כשנה החליט כי בשל חולשתו חושב הוא שאינו ממלא די הצורך את תפקידו ופסק מאמירת השיעורים, ומאז תכפוהו ייסורים שונים ומרים שקיבלם באהבה, והמשיך לבא במסירות נפש דבר יום ביומו לישיבה לתפילה, ומאוחר יותר לביהמ"ד הסמוך לביתו. בשבת שירה השנה עבר אירוע מוחי והתייסר לא מעט, אך לא פסק מסדר יומו הקפדני לגדול בתורה ויראתה. ובימים האחרונים התאשפו עד שהשיב נשמתו ליצרה במעמד בני המשפחה הרוממה.

בהלוייתו שיצאה אתמול מהיכל ישיבת פוניבז' לצעירים בשעה 8.00 השתתף קהל אלפים בראשות גדולי התורה והמוני תלמידיו, ומפאת חודש ניסן נישאו דברי התעוררות ע"י גדולי התורה שליט"א וחתנו רבי חנוך קויפמן שליט"א, שתיארו כמה מושלם היה בכל מידה נכונה בכל מעלות התורה והיראה. כן הוקראה צוואתו בה ביקש לבקש מחילה מכל תלמידיו.

הגאון זצוק"ל הותיר אחריו את רעייתו הרבנית שתחי' שעמדה לימיו כל ימה במסירות נפש, ובנותיו שיחי' וחתנו הרב הגאון רבי חנוך קויפמן שליט"א ראש כולל שערי ציון במודיעין עילית, נכדים ונינים הממשיכים את מורשתו המופלאה.

ת.נ.צ.ב.ה.

שניהם מרועה אחת ניתנו - ויילכו שניהם יחדיו

הרב אליהו הענקין

הם היו שניהם גדולי תורה באמת, האחד ראש ישיבה למעלה מיובל שנים ב'שערי יושר' שבארה"ב, והאחר 'מראשי ישיבת פוניבז' לצעירים' בבני ברק למעלה מיובל שנים, ושניהם נסתלקו בסמיכות זה אחר זה. אבל לא רק בכך הסתכמה נקודת הדמיון הייחודית שמאפיינת את גדלותם, אלא שניהם היו כל ימיהם בצניעות ובהסתרה שאין למעלה ממנו כפי שמתארים סביבתם הקרובה המכירה רזיהם ושיחיהם לאורך שנות חייהם.

כידוע, הגאון הגדול רבי אברהם יוסף רוזנבלום זצוק"ל, היה מצדיקי וגדולי מרביצי התורה בארה"ב, ואף נתבקש לא אחת לכהן פאר במועצת גדולי התורה בארצו, אך כמי שמתרחק כמטחווי קשת מכל זיק של פרסום ותהילה, וכאיש אמת השוכן עמוקות רק בד' אמות של תורה ויראה, לא הבין כלל מה לו ולהנהגת הכלל.

כך, שכל ימיו חי בדחקות נוראה, אך טבעי היה שכשהגיע אליו אחד הנדיבים בארה"ב, והתחנן בפניו כי חפץ הוא לתת לו סכום מסוים שסייע בעדו לכלכלת ביתו עם ילדיו הרבים שחיו בדחקות נוראה, והגר"א זצוק"ל משיבו בכזו פשטות - וכי חסר לי דבר מה! ב"ה הקב"ה זן ומפרנס כל ויש לי כל הנצרך בעבורי.

אותו גביר לא ויתר וסר למעונו של ראש ישיבתו באותם ימים הגר"ד קופלמן זצ"ל וביקשו שיקח את הסכום המדובר, ויוסיף זאת בהבלעה במשכורת הניתנת לראש הישיבה מבלי שידע זאת כלל ובכך תהיה לו מעט הרווחה בביתו. השיבו הגר"ד בפשטות אך בנחישות - הרי רק השבוע הוא ניגש אלי באומרו, שעשה עתה שידוך לאחד מבניו וקיבל מהמחותן סך מסויים יותר מכפי שחשב, ולכן מבקש הוא שבחודשים הקרובים לא יתנו לו משכורת כי יש לו מידי הקב"ה במה לחיות, ואין הוא נזקק לידי בשר ודם, ואיך אוכל להוסיף לו כך כבקשתכם!?

ויגיד עליו ריעו, הגאון רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל שהיה בכותל המזרח של מרביצי התורה בדורינו, ועם זאת כשפעם אחת באמצע שיעור יומי באחת הסוגיות בבבא בתרא בישיבת פוניבז' לצעירים, הוא שאל שאלה חזקה מסברא, ואמר שנצרכת כאן אמירת סברא מחודדת ליישב עומק הענין, והוא הציע דבר מה, וקם אחד הבחורים ואמר שמסברא אולי היה נראה לו אחרת כך וכך, אבל אם הרב אומר כך, אז בודאי שאין הסברא שלי נכונה לעומת סברת הרב...

התנער רבי שמואל ממקומו בכזו פשטות ואמיתיות שהוטו יחדיו בנימת דבריו - 'אם היתה זו ידיעה מסויימת בלימוד, יתכן שבכל זאת אני מבוגר יותר ולומד אולי יותר שנים ממך בכדי להכיר ולדעת זאת, אבל אם מדובר בסברא למדנית גרידא, מה העדיפות שתהיה לסברא שלי על פני סברא שלך, ואין זה אומר דבר שאין יכולה להיות סברתך צודקת ואמיתית יותר.

הגיבו החברים שהיו נוכחים באותו שיעור, שמלבד הפרק המיוחד בביקוש האמת שהיתה מושרת בו, הם למדו על מידת הענוה וההתבטלות שלו שהיתה מופלאה ממש לכל רואיו.

**

ומעלה זו של ההתבטלות והענוות חן לא התבטאה רק במילי דשמיא, כי כשפעם בערב שב"ק יצא הגרא"י רוזנבלום זצוק"ל מביתו לרחובותיה של בורו פארק בדרך לישיבה, ופגש בו יהודי מבוגר ששואלו היכן ניתן למצא כאן 'ספר' שיוכל לגלח שערותיו לכבוד שב"ק, השיבו הגאון בפשטותו - חבל שתשלם על כך דמים בשעה לחוצה זו, בא הנה לביתי ואמצא לך סידור מיוחד לכך, הוא נכנס עמו לביתו וראש הישיבה מגלח שערותיו בצורה מיוחדת... אותו יהודי שלא הכיר כלל את ראש הישיבה הודה לו במיוחד, ורק בלילה כשהגיע לבית המדרש וראה את ראש הישיבה יושב בכותל המזרח הבין איזו 'שגיאה' נפלה בחלקו ואת מי הוא הטריח...

אך אצל ראש הישיבה היה הדבר פשוט ועיקר, כי אם ניתן לסייע ליהודי ועוד לחסוך ממנו מעות וזמן יקר בערש"ק, מדוע שלא אעשה כן!!

והרחק מאד משם ברחובותיה של בני ברק, מתהלך הגאון רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל בערוב ימיו עם נכדו ברחובות בני ברק בדרך לחברותא, ולפתע מבלי משים הוא נתקל בדבר מה ונפל ארצה, תוך שכובעו נופל הרחק, וחבטות עזות היו מנת חלקו. הנכד שלא ידע עצמו ובא לנסות לסייע במצוקתו ובכאביו שלבטח אינם פשוטים, שומע ממנו רק משפט אחד... 'תתקשר מיד לחברותא, לבטח לא אצליח להגיע אליו בזמן שקבענו, שהוא לא יחכה סתם בעבורי...' הנכד עומד ומתפעל, הוא לא חושב כיצד הוא נראה בלי כובע משתטח ארצה, לא חושב על ייסוריו וחבטותיו שאינם מקילים לאדם בגילו ומעמדו, רק טירדה אחת עומדת עתה בראש מעייניו, מה יהיה עם החברותא שלבטח ידאג מהאיחור שלי, ולא ידע על כך...

**

ולא רק בעונה התבטא הדבר, אלא במידת האמת שדבקה בהם כל ימיהם מראשית ועד אחרית, כי כשנקרא פעם הגר"א רוזנבלום זצוק"ל לשמש כסנדק בבית מילה לאחד מתלמידיו, והללו ידעו עד מאד כי רבם מקפיד בכל צורה לבל ישכירו את שמו ובודאי לא מתוך גינוני כבוד, והוא יגיע לשמש כסנדק בזמן הנצרך אף מבלי שיקראו לו לדבר.

אך באותה ברית זה שהזמין את המכובדים לא ידע דיו מכך, והוא קרא להגאון ראש ישיבת שערי יושר לשמש כסנדק... כל מי שהביט בפני ראש הישיבה, הבחין מיד עד כמה הדברים קשים בעבורו, אך הוא לא יראה זאת בשום אופן כלפי הקורא, לבל יפגע חלילה מכך.

אך כעבור שעותיים, כשהוא צועד ברחוב העיר עם נכדו, הוא פונה אליו בגילוי לב ואומר, כל כך מטריד אותי הדבר מדוע בבוקר קראו לי בשמי ונתנו לי כבוד בדרך להיות סנדק, מה פשעתי שעשו לי כך כל כך נגד רצוני!!

הנכד שהופתע, מה כל כך נורא הדבר עד ששעות לאחר אותו מעשה עדיין הדבר מפריע לסבו בהליכתו, וניסה לשואלו, שלא נורא הדבר כל כך!! השיב לו אותו גאון בחדות לשון - כשהייתי צעיר למדתי מאחד מרבותי, כי אם אדם עושה מעשה טוב ויש בו פרסום לרבים, הוא מפסיד יוצר ממחצית משכרו לעולם הבא, מה חטאתי שנצרך אני להפסיד זכויות בעולם האמת.

איש אמת שכולו אמת.

ואף בבני ברק של ימינו, כשמרן הגר"י לוינשטיין זצוק"ל פנה בבקשה להגאון רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל שלימד באותה שנה אחד מנכדיו בישיבה לצעירים, שיתן לו מעט מוסר וישפיע מהודו עליו, התבטא רבי שמואל במידת האמת שכה איפיינה את אישיותו - אין אני אלא שליח ללמד תורה, מה לי ולחנך במוסר את התלמידים, איני יכול להעניק מה שאין בקרבי...

אך מדובר באותו איש אמת שלאחר שנסתלק הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל וניתנה לו השליחות לכהן פאר כראש הישיבה לצעירים, לפתע הוא החל למסור שיחות כה ייחודיות ומרוממות, שאיש לא הבין מהיכן הם נוצרו עד שכה הסתיר את גדלותו האמיתית כל ימיו.

אך כשניסו פעם תלמידיו להבין מהיכן נבע מקור המעיין של האמת שכה הצליח להסתיר גדלותו כל ימיו ולהרגיש עצמו כבטל וכאין בתחושה אמיתית של עבדא קמיה מריה, התבטא בגילוי לב נדיר - כשהייתי צעיר והכרתי את אחד מרבותיי המובהקים בשנות נעורתי, ראיתי מהו גאון עם כשרון כה גדול עד כי מצליח הוא להסתיר בכשרונו את גדלותו, כי הכל אך ורק למען שמו יתברך.

**

ולא רק אנשי אמת גדולים היו שני הענקים שנסתלקו בזה אחר זה השבוע, אלא זכו להיות עמודא דנהורא לאלפים ששתו בצמא את דבריהם, וכך העיד אחד מגדולי תלמידיו של הגר"א רוזנבלום זצוק"ל, שלמרות שלא היתה דרכו של רבו לספר דבר מה מלבד עומק העיון בסוגיא הנלמדת, פעם הוא חרג ודיבר מעט דברי כיבושין בפני הבחורים, וכה תיר להם להסביר את הנצרך, אך ניכר היטב כמה נאים הדברים למי שאמרם.

'אמשול לכם משל' - פתח ואמר להם 'כשיש לאדם בגד עם עשרים כפתורים, אם סוגר הוא את הכפתור הראשון למול חלל הכפתור השני הנמצא למעלה, בתחילה אין הוא מרגיש בכך אך בסוף יותר לו חלל ריק בלי כפתור, ובתחילה כשמחבר התשעה עשר כפתורים עם החללים אחד לאחד, אין הוא מרגיש שום שגיאה וחסרון שהרי לכאורה הכל מחובר בסדר, אך כשמגיע לבסוף אז רואה שנשאר הכפתור של העשרים ריק בלי מקום חלל מקביל, ואז מבחין שכל הבגד נראה כחוכא ואיטלולא, אבל זה רואים רק לבסוף, כן השי"ת ברא את האדם ישר, ללכת בדרך התורה ויראה ועבודת המדות, וככה משלים עצמו בשלימות כל ימיו, שלא יצטרך לסבול יסורים בגיהנום ולבוא עוד פעמים לכאן לתקן מה שעיוות, אבל אם אדם מסלף דרכו והולך עם סברותיו ודעותיו המקולקלים, אף שאינו מרגיש זאת עכשיו, אבל לבסוף ירגיש שגיאותיו עוד בעולם הזה, וקל וחומר לעולם הבא יראה שהגוף שלו הוא רק מלבוש להנפש, ומשום שצעדו הראשון היה שנתן הכפתור בחלל השני ויצא מגדרו ומתכליתו למה שנשלח לעולם הזה, סובל הוא בשני העולמות, כי הקב"ה עשה האדם ישר והוא בעצמו בבחירה יכול לנתב דרכו כל ימיו...'. וכמה נאים הדברים למי שאמרם.

והעמוד לא האיר רק בשמי ארה"ב כולה. היה לנו עמוד כאן בבני ברק, שהאיר הדרך לאלפי תלמידיו בישיבת פוניבז' לצעירים, לא רק בגדלות בלימוד שעל כך יספרו הרבים את הנודע, אלא במידת הישרות והאמת שניבטו מתוך דבריהם בהנחלתם לרבים, וכמה נאים היו הדברים למי שאמרם, כפי שפעם בגילוי לב התבטא רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל בדברי על עבודת המידות בפני תלמידיו באומרו - 'אינני חושב שבשביל לפרגן צריך לב טוב, אלא בשביל לא לפרגן צריך לב רע...!'

וכאדם שהישרות היתה נר לרגליו כל ימיו, לא פלא שבשנת תשע"ד כשהוצרך לעבור השתלת קוצב לב, והיה מורדם ומטודשטש בטיפול נמרץ לאחר הניתוח במצב לא פשוט, המילה הראשונה שהוא כתב במיטת חוליו לאחר שמעט התעורר מההרדמה, היתה - ספרתי ספירת העומר!! כי כשהאדם הולך בדרך ישר כעבדא קמיה מריה, כל מה שהוא מחפש ותר כל ימיו, לא היה לחפש תהילה או כבוד מדומה, אלא לעשות את כל מצוותיו כי זה כל האדם, ומה שמטריד אותו הוא המצוה היומית שאולי מחשש חוליו הפסידה!!

והאלוקים עשה את האדם ישר, אלו שני גאוני התורה שכל ימיהם התהלכו בישרות אין קץ, טרודים בסוד עיונה של התורה כל ימיהם ומתרחקים מכל זיק פרסום ותהילה, להרבות כבוד שמים, ויילכו שניהם יחדיו זה אחר זה השבוע בימי העומר.

**

וכשמביטים על האילנות הגדולים מהיכן מקור יניקתם, לא פלא ששניהם בימי חייהם היו לפני יובל וחצי שנים באותה אכסניה בישיבת מונטריי שבשווייץ, שם הם למדו מהרועה הגדול רשכבה"ג מרן הגר"א"ל שטינמן שליט"א שהיה להם לסמל מהו עבדא קמי מריה שכל רצונו רק להרבות כבוד שמים, ונתרחק מכל עניני העולם הזה והכבוד, כפי שיתארנו שניהם מהיכן למדו זאת מראש הישיבה שליט"א שד' יאריך ימיו ושנותיו בבריאות איתנה בבי"א.

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

נתניה רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (ויס) ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעיוד) עוצם ישיבת נר זרח שולח גבעת המורה עפולה עילית ישיבת עפולה קריית 052-8990135 פתח תקוה גני דוד בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט מרכז העיר אבי עזרי ישיבת לומז'ה כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771 קריית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 קריית גת בבתי הכנסת: ביהמ"ד קרעטשניף קהילת בני תורה קריית מלאכי בכולל שעל יד הישיבה קריית שמונה 052-7136824 ראשון לציון שדה חמד ישיבת עטרת שלמה רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים רמתיים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 ביהכ"ס שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בנה ביתך ביהכ"ס היכל משה חברון מלון דבורה שפירא מכולת רח' ר' ישראל סלנט תל ציון 052-7626880 (משפ' יהושע) תפרח 08-9924520 ישיבת תפרח-תושיה ניתן להשיג בבתי החולים: - בלינסון-שניידר - מעייני הישועה - תל השומר	באר שמואל היכל שמואל סנהדריה ביהכ"ס פאג"י עזרת תורה בית הכנסת בית ישראל קטמון ישיבת יד אהרון קריית יובל 052-7639488 רובע היהודי ישיבת אש התורה רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) מרום הרים רמות פולין ביהכ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת שלמה ביהכ"ס המרכזי שערי חסד 054-8498969 (קירט) רמיאל ישיבת רנה של תורה ליד אצל ידידנו ר' דוד קם הי"ו מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישיבת באוהליך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא מגדל עוז חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק ביהכ"ס המרכזי נאות הפסגה 052-7608620 קריית ספר בית הכנסת קהילת משך 053-3127555 בביהכ"ס קהילת קצוה"ח ברכפלד ישיבת מיר ביהכ"ס קהילת ר' עקיבא בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י גרין פארק ביהכ"ס בני הישיבות גבעה הדרומית ביהכ"ס זכרון משה מצפה רמון אצל ידידנו ר' איבגני בוגוסלבסקי הי"ו נצרת עילית הר יונה ביהכ"ס המרכזי ותיבות 054-8454356 (טרבלסי) ישיבת שר שכי	בביהכ"ס צא"י טבעון ביהכ"ס קדושי השואה כולל איילת השחר חזריה קריית שמואל ביהכ"ס שמחת אריה טלז טטון 02-5335545 (כל בו אלן) יינעם אצל ידידנו הר"ר יצחק איבגי הי"ו יסודות ביהכ"ס המרכזי ירוחם ביהכ"ס המרכזי 052-7627788 (מיקאל) ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 גאולה 053-3172626 (אלה) חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת זאב חנות גיט שאבעס (העופר 2) גבעת שאול בבתי הכנסת: יחי ראובן ברכת יוסף (רח' אלקבץ 50) אוהל יונתן בכולל ישכר באוהליך גוש 80 ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גילה ביהכ"ס חזון נחום 052-7653820 הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה חניכי הישיבות-רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוד) מאה שערים ביהכ"ס תפארת בחורים (הישן) מטרסדורף ישיבת בית שמואל ביהכ"ס היכל שמואל מרכז העיר כולל עטרת שלמה (רח' דוד ליון) נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: בני הישיבות חניכי הישיבות מרכז מגן אברהם תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה	בית הכנסת הגדול דברי שיר היכל צבי רח' סירקין הליגמן הליכות חיים המרכזי - רמת אלחנן חניכי הישיבות רח' רמב"ם יד אהרון לדרמן משכנות יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קה"י שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהליך רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) רשב"י אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה אהבת אהרון בית מדרש עליון גאון יעקב משכן חכמה סלבודקא פוניבז' קהילות יעקב קריית מלך קרלין שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז-ר"ע 88 חנות שאבעס חזו"א 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוהצירא 9) קריית הרצוג ביהכ"ס זיו יהודה שכון ה' ביהכ"ס המרכזי בתי ים 052-7119064 כולל בית יעקב כולל היכל התורה ביהכ"ס היכל הקודש הרצליה שכונת נווה עמל בבית הכנסת חפץ חיים רח' כצנלסון זכרון יעקב בבתי הכנסת: חזון איש מסילת ישרים חולון כולל בית דוד 052-7691549 חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינזער) ישיבת נחלת הלויים ביהכ"ס מקלס רח' פרל פינת מנדלה הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים)	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קיוית שיוית נחלת שמשון אצל הבחור חיים טיטלבוים אלעד 054-8415551 (הופנר) אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים מאור שרגא אחיעזר אשדוד רובע ג' - קריית חרדים 054-8454846 (וינגרטן) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"ס שערי תורה ישיבת אור לשרים רמה ג' ביהכ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"ס לב אליהו יבנה גבעה A ביהכ"ס אשכנז זכור לאברהם ישיבת הר"ן קרלין גבעה B בבתי הכנסת: בני הישיבות דרכי תורה מנין אברכים בית דגן אצל ידידנו ר' יוסף מוצרי הי"ו בית חלקיה 050-4156578 (מן) ישיבת שערי שמועות בני ברק שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: אוהל לאה (רח' פרדו) אוהל משה ורחל-רח' פרל אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אהרון רח' ידק בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא
---	---	---	--	---

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

יצא לאור ספר "ישועה בישראל"

לפני כשנים עשרה שנים נכנס הגר"ד וקסלר שליט"א בשליחות אביו ז"ל למרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בענין הספר הקדוש 'ישועה בישראל', ושאל האם כדאי להוציא את זה לאור, מרן שליט"א קפץ מרוב שמחה ואמר **ודאי שכדאי וראוי להוציא את זה לאור**, ואף הוסיף ואמר שמרן החזון אי"ש זצוקללה"ה **לא מש ידו מזה הספר בלמדו הלכות קידוש החדש והוסיף שמי שלומד קידוש החדש יהיה לו תועלת רבה באם ילמד את הספר הקדוש הזה.**

ואחר שיצא הספר בס"ד לאחר עמל ויגיעה של למעלה מעשור שנים במהדורה חדשה וברורה עם ההגהות של מרן שליט"א הביא הגר"ד וקסלר למרן שליט"א את הספר **ומרן שליט"א שמח מאוד שהביא לו את הספר הקדוש הזה**, וסיפר שמרן הקהלות יעקב זצוק"ל למד עם יבלחט"א בנו מרן שליט"א בצעירותו בספר הקדוש ישועה בישראל.

ניתן להשיג:

077-9520242 053-3148636